

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUK ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU BİLİM DALI

5237 s. TÜRK CEZA KANUNU'NA GÖRE İNTİHARA YÖNLENDİRME SUÇU

Yüksek Lisans Tezi

SİDİKA BURÇAK KALAY

İstanbul, 2015

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU BİLİM DALI

5237 s. TÜRK CEZA KANUNU'NA GÖRE İNTİHARA YÖNLENDİRME SUÇU

Yüksek Lisans Tezi

SİDİKA BURÇAK KALAY

Danışman: DOÇ. DR. YUSUF YAŞAR

İstanbul, 2015

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAY BELGESİ

HUKUK Anabilim Dalı KAMU HUKUKU Bilim Dalı TEZLİ YÜKSEK LİSANS
öğrencisi SIDIKA BURÇAK KALAY'nın 5237s TÜRK CEZA KANUNU'NA GÖRE
İNTİHARA YÖNLENDİRME SUÇU adlı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun
03.09.2015 tarih ve 2015-34/17 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oy birliği ~~oy çokluğu~~
ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi 22/10/2015

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

1.	Tez Danışmanı	Doç. Dr. YUSUF YAŞAR	
2.	Jüri Üyesi	Prof. Dr. A.CANER YENİDÜNYA	
3.	Jüri Üyesi	Yrd. Doç. Dr. MEHMET ÖZGÜR AVCI	

ÖZET

5237 s. TÜRK CEZA KANUNU'NA GÖRE İNTİHARA YÖNLENDİRME SUÇU

İntihar, tarihi süreç içerisinde bızahati cezalandırılabilir bir eylem olarak kabul edilirken, izleyen yıllar içerisinde suç olmaktan çıkarılmıştır. Bu gelişme, intihara yardım eyleminin de cezalandırılmamasına sebebiyet vermiştir. Zira Ceza Hukuku bağlamında bir eyleme yardımın cezalandırılabilmesi ancak o eylemin kendi başına bir suç olarak düzenlenmesine bağlıdır. Bu halde suç olarak düzenlenmiş bir eyleme yardım, suça iştirak hükümleri çerçevesinde cezalandırılacaktır. Anılan nedenle gerek 765 sayılı Türk Ceza Kanunu ve gerekse de 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu döneminde, intihara yardım teşkil eden fiillerin cezalandırılabilmesi amacıyla iştirak kalıbında bir intihara yönlendirme suçu düzenlemesine gidilmiştir. İntihara yönlendirme fiilinin Mukayeseli Hukukta ötanazi ile birlikte değerlendirildiği görülmektedir. Özellikle ölümcül nitelikte hastalar, hekim yardımı ile intihar kapsamında haysiyetli ölüm hakkı olarak kabul edilen self-determinasyon hakkına dayalı olarak hayatlarına son vermektedir. Ülkemizde ise benzer bir düzenleme mevcut değildir. Ancak bu, Türkiye açısından benzer tartışmaların hiçbir zaman var olmayacağı anlamına gelmemektedir. Mevcut yasal zemin irdelendiğinde, gerek ölüm hakkı tartışmaları ve gerekse de özellikle Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu Bölgelerinde artan kadın intiharlarının denetlenebilmesi açısından gerekli yasal düzenlemelerin yapılması gerektiği anlaşılmaktadır.

İstanbul, 2015

Sıdıka Burçak Kalay

Anahtar Kelimeler :İntihara Yönlendirme, Yardımlı İntihar, Ötanazi, 5237 sayılı Türk Ceza Kanun

ABSTRACT

CRIME of DIRECTİNG SUICIDE according to the TURKISH PENAL CODE no.5237

Suicide was considered as a punishable act in the historical process, but it is extracted to be a crime in the following years. This improvement has caused not be punished to action of suicide help either. For, in the context of criminal law, to be punished the help action, depends on the action organized as a crime. Nevertheless, assistance in an action that organized as a crime will be punished within the framework of participation in criminal provisions. Both the term no. 765 of the Turkish Penal Code and no. 5237 of the Turkish Penal Code, for the aiming to be punished the action of constituted the suicide help, it is made some arrangements about commit suicide crime around the model of act as an accomplice. It is possible to see that, the act of routing suicide assesses with euthanasia together at the comparative jurisprudence. Especially have a terminal illnesses, put themselves down based on self-determination right within the scope of physician-assisted suicide which accepted the right to die with dignity. However, there have not any similar arrangements in our country. But, it does not mean that similar discussions will never exist for Turkey. If the legal basis examined, it is understood that the necessary legal arrangements must be made in aspect of either discussion about death justifications or the growing female suicide could be controlled especially in the Eastern and South-eastern Turkey.

İstanbul, 2015

Sıdıka Burçak Kalay

Anahtar Kelimeler :Directing Suicide, Assissted Suicide, Euthanasia, Turkish Penal Code no.5237

ÖNSÖZ

Dünya konjonktüründe intihar kavramı suç olmaktan çıkarıldığından beri, intihara yardım teşkil eden fiillerin cezalandırılabilmesi için tüm dünya ülkeleri çeşitli düzenlemelere gitmiştir. Benzer şekilde Türk Ceza Kanunları'nda da intihara yardım ve yönlendirme eylemleri suç olarak yer almıştır. Bununla birlikte pek çok ülke açısından intihara yardım fiili, hekim yardımlı intihar kapsamında ötanazi ile birlikte ele alınmış ve bu yönde bir kanunlaşma hareketi ortaya çıkmıştır. Çalışmamızda, Mukayeseli Hukuk bağlamında gerçekleştirilen bu çalışmalar ile Türk Ceza Kanunlarında yer alan intihara yardım ve yönlendirme eylemlerine ilişkin düzenlemeler birlikte irdelenmiştir. Son olarak Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu Bölgeleri'nde gerçekleşen kadın intiharları istatistiki veriler ışığında değerlendirilmiş; bu bölgelerde bir töre intiharı kavramının oluşup oluşmadığı üzerinde durularak, bu hususa ilişkin çözüm önerileri getirilmeye çalışılmıştır. Çalışmam süresince bana değerli görüşleri ile katkıda bulunan saygıdeğer hocam Doç. Dr. Yusuf Yaşar'a; jüri sınavıma katılan saygıdeğer hocalarım Prof. Dr. A.Caner Yenidünya ve Yrd. Doç. Dr. Mehmet Özgür Avcı'ya; beni bugünlere getiren ve hayatım boyunca sonsuz desteklerini benden esirgemeyen, çok sevgili annem Sevim Kalay ve babam Nihat Kalay'a; tez çalışmalarım boyunca her daim yanımda olan tüm değerli dostlarıma çok teşekkür eder, çalışmamın tüm ilgililere yararlı olmasını dilerim.

İstanbul, 2015

Sıdika Burçak Kalay

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ŞEKİL LİSTESİ.....	vi
KISALTMALAR.....	vii
1. GİRİŞ.....	1
2. İNTİHAR KAVRAMI ve HUKUKİ AÇIDAN İNTİHAR.....	3
2.1. İntihar Kavramı.....	3
2.2. Hukuki Açıdan İntihar.....	4
3. İNTİHARIN TARİHÇESİ	6
4. MUKAYESELİ HUKUKTA İNTİHAR ve İNTİHARA YÖNLENDİRME SUÇU.....	8
4.1. Alman Ceza Hukukunda İntihar.....	8
4.2. İsviçre Ceza Hukukunda İntihar.....	9
4.3. İngiliz Ceza Hukukunda İntihar.....	14
4.4. Fransız Ceza Hukukunda İntihar.....	15
4.5. İtalyan Ceza Hukukunda İntihar.....	16
4.6. Belçika Ceza Hukukunda İntihar.....	16
4.7. Hollanda Ceza Hukukunda İntihar.....	24
4.8. Amerika Ceza Hukukunda İntihar.....	32
4.9. Avustralya Ceza Hukukunda İntihar.....	36
4.10. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Bağlamında İntihar ve İntihara Yönlendirme Suçu.....	39
5. İNTİHAR ve İNTİHARA YÖNLENDİRME EYLEMLERİNİN BENZER EYLEMLERDEN AYRILMASI.....	43
5.1. Ötanazi.....	43
5.2. Talep Üzerine Adam Öldürme.....	53
6. TÜRK HUKUKUNDA İNTİHAR ve İNTİHARA YÖNLENDİRME SUÇU.....	55
6.1. Genel Olarak.....	56
6.2. Suçun Koruduğu Hukuki Değer.....	59
6.3. Suçun Maddi Unsuru.....	61
6.3.1. Hareket.....	61

6.3.1.1. 765 sayılı Türk Ceza Kanununa Göre Hareket.....	62
6.3.1.1.1. İkna.....	62
6.3.1.1.2. Yardım.....	63
6.3.1.2. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununa Göre Hareket.....	65
6.3.1.2.1 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 64	
84. maddesinin 1. fıkrasında Yer Alan	
Hareket Unsuru.....	65
6.3.1.2.1.1. Azmettirme.....	65
6.3.1.2.1.2. Teşvik Etme.....	69
6.3.1.2.1.3. İntihar Kararını Kuvvetlendirme.....	71
6.3.1.2.1.4. Herhangi Bir Şekilde Yardım Etme.....	73
6.3.1.2.2. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun	
84. maddesinin 2. fıkrasında Yer Alan	
Hareket Unsuru:İntihara Alenen Teşvik.....	77
6.3.1.2.3. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun	
84. maddesinin 4. fıkrasında Yer Alan	
Hareket Unsuru.....	79
6.3.1.2.3.1. İşlediği Fiilin Anlam ve Sonuçlarını	
Algılama Yeteneği Gelişmemiş Olan veya	
Ortadan Kaldırılan Kişilerin İntihara	
Sevk Edilmesi.....	79
6.3.1.2.3.2. Cebir veya Tehdit Kullanılarak Kişilerin	
İntihara Mecbur Edilmesi.....	81
6.3.1.2.4 Suçun İhmali Hareketle İşlenmesi.....	84
6.3.2. Netice.....	86
6.3.3. Suçun Faili.....	87
6.3.4. Suçun Mağduru.....	88
6.3.5. Suçun Konusu.....	89
6.3.6. Suçun Nitelikli Halleri.....	90
6.3.7. Suçun Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Hali:İntiharın	
Gerçekleşmiş Olması.....	92
6.4. Suçun Manevi Unsuru.....	95
6.5. Hukuka Uygunluk Sebepleri.....	97
6.6. Suçun Özel Görünüş Biçimleri.....	102
6.6.1. Teşebbüs.....	102
6.6.2. İştirak.....	104
6.6.3. İçtima.....	105
6.7. Suçun Yaptırımı ve Muhakeme Usulü.....	107
6.8. Basın Hukuku Açısından İntihara İkna,	
Yardım ve Yönlendirme.....	111
6.9. Terörle Mücadele Yasası Kapsamında	
6.10. İntihara Yönlendirme Suçu.....	115

7. İNTİHARA YÖNLENDİRME SUÇUNDA GÜNCEL SORUNLAR..... 115

7.1. Artan Kadın İntiharları ve Töre İle İlgisi.....	115
7.2. Çözüm Önerileri.....	119
8. SONUÇ.....	122
EKLER.....	124
KAYNAKÇA.....	132

ŞEKİL LİSTESİ

	Sayfa No
ŞEKİL-1 : Oregon’da 1998-2004 Yılları Arasında Haysiyetli Ölüm Yasası Kapsamında Yapılan Reçetelemeler ve Gerçekleşen Ölümler.....	35

KISALTMALAR

AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
Dr.	Doktor
Hız.	Hazreti
MS	Multiple Sclerosis Hastalığı
s.	Sayfa
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu

GİRİŞ

Çalışmamızda, intihar ve intihara yönlendirme kavramları ele alınmıştır. İntihar kavramının tanımı ve tarihi süreç içerisinde izlediği seyir verilmiş, intihara yönlendirme suçu, gerek 765 sayılı Türk Ceza Kanunu, gerekse 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu bağlamında karşılaştırılarak açıklanmıştır. Açıklamalarda, ceza hukukunun genel hükümleri ışığında oluşturulan başlıklar kullanılmıştır.

765 sayılı Türk Ceza Kanunu ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu kıyaslamasının yanı sıra, intihara yönlendirme suçunun benzer suçlardan ayrılması, mukayeseli hukukta intihar ve intihara yönlendirme suçuna ilişkin düzenlemeler ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ilgili hükümleri göz önünde bulundurularak inceleme yapılmıştır. Basın hukuku açısından intihara yönlendirme ise ayrı bir başlık altında incelenmektedir.

Çalışmanın ana eksenini, İntihara Yönlendirme Suçu'nun 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda yer alan hükümlerinin incelenmesidir. Mukayeseli hukuk alanında yapılan incelemeler göstermektedir ki, uluslararası düzlemde intihara yardım eylemi ötanazi ile paralel yürümektedir. Her iki kavram da hemen tüm ülkelerde, ölümcül nitelikte ve katlanılamaz acılar çeken hastaların acılarının dindirilmesi ile onurlu yaşam ve self determinasyon hakkı kapsamında haysiyetli ölüm hakkının tanınması bağlamında tartışılmaktadır. Yapılan yasal düzenlemelerin temel gerekçesini de bu anlayış teşkil etmektedir. Bu nedenle yer yer intihara yönlendirme eylemi ile ötanazi eylemi birlikte ele alınmıştır.

Bugün başta Avrupa ülkeleri olmak üzere Amerika ve Avustralya gibi ülkelerde intihara yardım eylemi, hekim yardımlı intihar kapsamında ele alınmakta ve hekim tarafından gerçekleştirilmeyen intihara yardım eylemleri suç olarak düzenlenmeye devam etmektedir. Sadece İsviçre gibi istisnai birkaç ülkede hekim olmayan kişilerin intihara yardımı suç olmaktan çıkarılmıştır. Ancak tüm ülkeler açısından ortak tavır, hasta kişilerin intiharına yardım edilebileceği yönündedir.

Bu çalışmamızda, Türk Ceza Hukuku açısından bu yönde bir değerlendirme yapılmamış ve toplumsal dinamikler göz önünde bulundurularak yalnızca Kanun tarafından yapılan düzenlemeler, hukuk sistemi açısından ele alınmıştır.

Son olarak, Türkiye’de özellikle Doğu ve Güneydoğu Bölgeleri’nde gittikçe artan kadın intiharlarına değinilmiş ve bu konuda hazırlanmış bulunan raporlarla birlikte, bu intiharların töresel nitelikli olup olmadığı tartışılmıştır. Elbette bu tartışma esnasında yalnızca yapılmış çalışmalara ya da raporlara değinilmemiş, aynı zamanda Türkiye İstatistik Kurumu intihar verileri ile bu çalışmalar karşılaştırılarak, gerçekten bu bölgelerde iddia edildiği gibi töre intiharlarının mevcut olup olmadığı saptanmaya çalışılmıştır.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ile getirilen düzenlemelerde, töre saikiyle adam öldürme bir nitelikli hal olarak kabul edilmiştir. Bu sayede sürekli artış gösteren töre cinayetlerinin biraz olsun azalacağı ümit edilmiştir. Ancak, yapılan araştırmalar neticesinde anlaşılmıştır ki, töre cinayetleri azalmamış, üstüne bir de töre intiharları ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan sonuçlar göstermektedir ki, devletin bu konuda bir çalışma yürütmesi ve yasal düzenlemeler de dahil, gerekli tüm tedbirleri alması gerekmektedir.

2. İNTİHAR KAVRAMI ve HUKUKİ AÇIDAN İNTİHAR

2.1 İntihar Kavramı

İntiharın, kuşkusuz ki pek çok değişik tanımı bulunmaktadır. İntiharın tarihi, insanlık tarihi kadar eskidir ve pek çok düşünür intihar olgusunun niteliği hususunda kendi görüşlerini beyan etmiştir.

Örneğin, Malapart intiharı, kişinin egosunun dışa yansımaları olarak tanımlamıştır. Ferri'ye göre intihar, “bir kimsenin yakın ve muhakkak olan veya öyle zannedilen bir olayı bertaraf etmek niyeti ile hayatına son vermesidir¹”. Altavilla'ya göre ise intihar, “kişinin kendisini isteyerek öldürmesi” demektir².

Durkheim'e göre ise, “ölen kişi tarafından ölümle sonuçlanacağı bilinerek yapılan olumlu ya da olumsuz bir edimin doğrudan ya da dolaylı sonucu olan her ölüm olayı intihar demektir³”.

Bununla birlikte, Littre'ye göre intihar, kişinin kendisini öldürmesidir. Bu açıdan örneğin kaza ile zehir içen birinin kendini öldürme eylemi de intihar olarak kabul edilmektedir⁴.

Masaryk, intiharı geniş ve dar anlamda intihar olarak ikiye ayırmıştır. Geniş anlamda intihar, “hayatın tehlikelerine karşı gerek pozitif ve gerek bir katılma veya negatif ve pasif bir tutumla kişinin hayatına kasıtsız bir müdahalesi sonucu ortaya çıkan anormal tip ölümlerdir”. Dar anlamda intihar ise, “kişinin kasıtlı olarak hayatına son vermesidir”. Masaryk'a göre, temizlik ve sağlık şartlarına gerekli özenin gösterilmemesi sonucu gerçekleşen ölümler de, geniş anlamda intihar kapsamındadır. Yine Masaryk'a göre intihar sonucu ölümün hemen gerçekleşmesi gerekmez⁵.

¹ Mahmut Koca, “TCK'da İntihara İkna ve Yardım Suçu”, (Yüksek Lisans Tezi, T.C.Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1993), s.1.

² Faruk Erem, **Suç Bilimi Açısından Adalet Psikolojisi**, 10. Bası, Ankara: Adil Yayınevi, 1997, s.343.

³ Emile Durkheim, **İntihar**, Özer Ozankaya (çev.), İstanbul: Cem Yayınevi, 2002, s.25.

⁴ Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen ve A.Caner Yenidünya, **Ceza Hukuku Makaleleri**, İstanbul: Güven Kitap Kirtasiye, 2002, s.4.

⁵ Murat Taşdelen, “İnanç Açısından İntihar”, (Yüksek Lisans Tezi, T.C.Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006), s.10.

İntihar kelimesinin Türkçeye girişi Tanzimatla beraber olmuştur. Tanzimat döneminde batı dillerinden yapılan çevirilerde, “*suicide*” terimi yerine “*intihar*” terimi kullanılmaya başlanmıştır. Bu ifade ise, Arapça’da kurban anlamına gelen “*nahr*”dan türemiştir⁶. Bugünkü Türkçe sözlükte ise intihar, “bir kimsenin toplumsal ya da ruhsal nedenlerin etkisi ile kendi hayatına son vermesi, hayatını tehlikeye düşürecek aşırı davranış veya iş” olarak tanımlanmaktadır⁷.

2.2 Hukuki Açıdan İntihar

İntihar, çoğunlukla psikolojik bir olay olarak addedilmiş ve bu nedenle daha çok insan psikolojisi bağlamında irdelenmiştir. İntiharı, yalnızca psikoloji biliminin ilgilendiği bir alan olma kaderinden çıkaran ve bu olgunun aynı zamanda çok yoğun sosyolojik temellerinin de bulunduğunu belirterek, intihar olgusunu sosyolojik anlamda inceleyen en önemli kişi Durkheim olmuştur. Durkheim’e göre, insan eylemlerinin toplumsal yönleri vardır. Bu nedenle intiharın da bir bireysel kavram olmakla birlikte toplumsal boyutları bulunmaktadır. İntiharın sosyolojisini irdeleyen Durkheim’in görüşleri, bugün halen geçerliliğini korumakta ve bu konudaki en önemli kaynaklar arasında yer almaktadır⁸.

Böylesine toplumsal nitelikleri olan bir olgunun hukuku ilgilendirmedini söylemek ise mümkün değildir. Hukuk, kişilerin yaşama haklarını güvence altına almakta ve bu hakka saldırı niteliği taşıyan her türlü hareketi cezalandırmaktadır. Bugün intihar olayları, yetkili kişiler tarafından, gerçekleştikleri andan itibaren titizlikle incelenmekte ve mevcut olayın gerçekten intihar olup olmadığı dikkatlice araştırılmaktadır⁹.

Daha önce belirttiğimiz gibi intihar olgusu tarih boyunca var olmuş ve dinlerin büyük etkisi sonucu intihar edenler değişik biçimlerde cezalandırılmıştır. Bu cezalara bakıldığında, bunların daha çok dinsel temelli oldukları görülmektedir. Ancak bu

⁶ Nezahat Arkun, **İntiharın Psikodinamikleri**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1978, s.25.

⁷Türk Dil Kurumu, Büyük Türkçe Sözlük, 2015, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.55d81ee0d3cfa7.89215186 (22/08/2015).

⁸ Koca, s.13-17.

⁹ Koca, s.17.

dönemlerde din, hukuku önemli ölçüde etkilemiş ve intihar, hukuki düzenlemelerde de cezalandırılabilir bir eylem olarak yer almıştır¹⁰.

Bugün ise intiharın tek başına cezalandırılabilir bir davranış olmadığı görüşü hakimdir. Nitekim dünyada pek çok devlet, intiharı bir suç olarak öngören anlayışı ceza kanunlarından çıkarmıştır. Bizim hukukumuz da intiharı tek başına bir suç olarak düzenlememektedir¹¹. Ancak intihara yardım etme ya da teşvik etme fiilleri suç olarak kabul edilmektedir. Bu anlayışın arkasında elbette pek çok değişik neden yatmaktadır. Öncelikle intihar, denetlemesi oldukça zor bir husustur. Bunun yanında intihar sonucu intihar eden kişi öldüğünde nasıl cezalandırılacağı sorusu cevaplandırılmamaktadır. Eski dönemlerde, kendisini öldüren kişinin cesedi dava edilmekte yahut ailesi cezalandırılmaktaydı. Ancak bugün bunların hiçbirisi mümkün bulunmamaktadır. Bu durumda intihar ederek ölen kimsenin cezalandırılması söz konusu olamayacaktır. Örneğin ünlü Fransız hukukçu Becceria'ya göre intihar, gerçek anlamıyla bir cezanın uygulanmasına imkan vermeyen bir suçtur. Bir ceza verilecek olursa, bu ceza ya ölen kişinin cansız bedenine verilecektir -ki bu durumda nasıl ki bir heykelin kırbaçlatılması hiçbir iz bırakmazsa, cansız gövdeye uygulanan bu cezanın da yaşayan insanlar üzerinde hiçbir etkisi olmayacaktır- ya da ölen dışındaki kişilere, yani suçsuz insanlara ceza uygulanacaktır -ki bu da, cezaların şahsiliği ilkesine aykırı düşmektedir¹². Yine Becceria'nın dikkate değer diğer tespitleri şu yöndedir: *"Kim ki acı çekmekten korkar, yasalara uyar. Oysa ölüm, vücuttaki bütün yaşam kaynaklarını söndürüp, yok etmektedir. Öyleyse, onun çılgın ve umutsuz elini yönlendirecek ve durduracak olan güç ve güdü ne olacaktır?"*¹³, *"İntihara verilecek bir ceza, suçlunun ödeyeceği bir ceza değil, ailesinin ödeyeceği bir ceza olacaktır. Kim ki sakın biçimde yaşamın güzelliklerinden vazgeçerse, mutsuz sonsuzluğu bu dünyadaki yaşama yeğlediği için bu dünyadaki varlığından tiksiniirse, çocuklarını ya da anne ve babasını sarsacak olan düşünceler onu hiç duygulandırmayacaktır. Çünkü, onun gözünde bu düşünceler çok etkisiz ve çok uzak düşüncelerdir"*¹⁴.

¹⁰ Koca, s.2-3

¹¹ Artuk-Gökçen-Yenidünya, Ceza Hukuku Makaleleri, s.5.

¹² Cesare Becceria, **Suçlar ve Cezalar Hakkında**, Sami Selçuk (çev.), Ankara: İmge Kitabevi, 2004, s.165.

¹³ Becceria, s.166.

¹⁴ Becceria, s.170-171.

İntihar eylemi sonucu hayatta kalan kişi cezalandırılabilir mi? Yoksa intihar, ölümle sonuçlansın ya da sonuçlanmasın ceza hukuku kapsamında görülmemeli midir? Acaba, kişinin intiharında başka bir üçüncü kişinin rol oynaması halinde durum nasıl değerlendirilmelidir? İşte tüm bu hususlar hukukun kapsamına dahil olmaktadır. Devletler bu sorulara kendi hukuklarında farklı yanıtlar vermişlerdir.

3. İNTİHARIN TARİHÇESİ

İntihar olgusunun insanoğlunun varlığından beri mevcut olan bir olgu olduğunu yukarıda ifade etmiştik. Eski yazıtların çoğunda intihardan bahsedilmekte ise de ilkel dönemlerde intiharın yaygın olmadığı iddia edilmektedir. İlkel dönemlerdeki intiharlar genelde kahramanlık türünden intiharlardır¹⁵.

İntihara toplum tarafından verilen tepkiler, tarih boyunca ortaya çıkan çeşitli akımların etkisiyle değişmiştir. Bu farklılaşmada kuşkusuz dinlerin intihara bakış açısıyla, hümanist akımların intihara bakış açısı arasındaki farklılıkların payı büyüktür.

İntihar, önceleri özellikle dini öğeleri ağır basan bir kavram olarak görülmüş ve cezalandırma anlayışı da buna bağlı olarak gelişmiştir.

Hristiyanlık mensupları tarafından intihar oldukça ciddiye alınmış ve intihar eden kişi hakkında değişik uygulamalara gidilmiştir. Örneğin 452’de Arles konseyi tarafından intihar, bir suç olarak tanımlanmış ve şeytanın uyandırdığı aşırı bir öfkenin neticesi olarak yorumlanarak yasaklanmıştır. Bu yasağı çiğnemenin cezası, intihar edenlerin ayinlerin kutsal sunuşlarında hiçbir şekilde anılmaması ve gömülmesi sırasında “Mezamir” şarkılarının söylenmemesi olarak kabul edilmiştir. Uygulamada ise intihar edenlerin cesetleri sokaklarda sürüklenmekte, tören yapılmaksızın yol kenarlarına gömülme ya da çöplüklere atılmakta; eğer erkekse cesedi dirgenlere geçirilip asılmakta ve eğer kadınsa yakılmaktaydı¹⁶. Hristiyanlık anlayışında, insan hayatına yalnız Tanrı son verebilmektedir. Saint Augustin bu husustaki Hristiyanlık

¹⁵ Taşdelen, s.13.

¹⁶ Durkheim, s.378-379; Koca, s.3-4.

öğretisini şu şekilde özetlemiştir: “Hiçbir zaman ne kendini ne de başkasını öldüreceksin. Kendini öldüren de bir katil değil midir?¹⁷”.

İngiltere’de Kral Edgard, yayınladığı kanunnamelerden birinde, intihar edenleri hırsızlara, katillere ve her türden canilere benzetmekteydi. İntihar eden kişi hain ilan edilmekte ve malları krala kalmaktaydı¹⁸. İngiltere’de intihar, uzun süre bir suç olarak düzenlenmiştir. İntiharın suç olarak kabul edilmesi, buna teşebbüsün de cezalandırılması sonucunu doğurmuştur. Örneğin 1901 yılında intihar etmek isterken kazaen sevgilisini öldüren bir genç kız, adam öldürmeden değil, intihara teşebbüs etmekten hüküm giymiştir¹⁹.

Roma’da daha ilginç bir uygulama mevcuttu. Buna göre, eğer kişi Senato’dan izin alarak intihar ederse, bu eylemi suç sayılmamaktaydı. Örneğin, Atina’da bir kişi kendini vurmadan önce hayatı kendisi için çekilmez kılan nedenleri Senato’ya bildirmekte ve bu isteğinin usulüne göre kabul edilmesi durumunda intihar eylemi meşru kabul edilmekteydi²⁰.

İslamiyet mensupları açısından da intihar yanlış bir hareket olarak nitelendirilmektedir. Kur’an-ı Kerim’de, “*Ey inanlar! Kendi canlarınıza kıymayın. Hiç kuşkusuz Allah, size karşı çok merhametlidir*” buyrulmaktadır²¹. Yine Hz. Peygamber, Hayber Savaşı’nda ağır şekilde yaralanan bir sahabenin yaralarına dayanamayıp kılıcının üzerine düşerek kendisini öldürmesi üzerine, “O, cehennem ehlidir” demiş ve musibetlere sabredemeyerek kendini öldüren kimsenin ahirette ceza olarak cehenneme gideceğini belirtmiştir²². Ebu Hureyre, Hz. Peygamber’den naklen şöyle demiştir: “Kim bir tepeden kendini aşağıya atıp, kendi kendini öldürürse o, ebediyen cehennemde yuvarlanır. Kim zehirli bir madde içerek kendini öldürürse o, ebediyen elinde zehir olacak ve devamlı cehennemde onu içecektir. Kim kendini demirden bir aletle öldürürse o, demir alet elinde ebediyen cehennemde onu karnına

¹⁷ Artuk-Gökcen-Yenidünya, Ceza Hukuku Makaleleri, s.5-6.

¹⁸ Durkheim, s.378-379.

¹⁹ Koca, s.4.

²⁰ Durkheim, s.381.

²¹ **Kur’an**, Nisa Suresi, Ayet 29.

²² Koca, s.5.

saplayıp duracaktır”. Ancak İslam dininde intihar eden kişi hoş karşılanmasa da, cenaze namazının kılınacağı, bu konuda ortaya çıkan tartışmalara rağmen kabul edilmektedir²³.

4. MUKAYESELİ HUKUKTA İNTİHAR VE İNTİHARA YÖNLENDİRME SUÇU

4.1 Alman Ceza Hukukunda İntihar

Alman Ceza Kanunu’na göre intiharın kendisi bir suç olarak kabul edilmediği gibi, intihara yardım ve teşvik de ayrıca bir suç olarak kabul edilmemektedir²⁴. Alman Ceza Kanunu 216. maddesinde, “Mağdurun İsteğiyle Adam Öldürme” düzenlenmektedir. Bu maddeye göre, öldürdüğü insanın açık bir şekilde ifade edilmiş ve ciddi isteği üzerine, o kişiyi öldürmeye sevk edilmiş olan bir kişi, altı aydan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Aynı maddenin 2. fıkrasına göre, bu suça teşebbüs de cezalandırılmaktadır²⁵.

Ancak burada yasaklanan hususun aktif ötanazi olduğu, Alman Hukukunda intihara yardım ve pasif ötanazi eylemlerinin cezalandırılmadığı ifade edilmektedir. Alman Ceza Kanununu 216. maddesi, hastanın talebi ile öldürme fiili gerçekleşmişse tatbik edilecektir²⁶. Bu açıdan eylemin, Alman Hukukuna göre bir intihara yardım eylemi sayılabilmesi için, intihar eden kişinin asıl fail olması, işbirliği yapan kişinin katılımının sadece destekleme ile sınırlı kalmış olması gerekmektedir. Bu halde örneğin ölmek isteyen bir kimsenin kendisi için hazırlanmış ilaç kokteyli kendisi içmesi halinde, yardım eden kimse 216. madde kapsamında yargılanmayacaktır. Bu hususta Münih Yüksek Eyalet Mahkemesinin verdiği bir karar oldukça açıklayıcıdır. Mahkeme, kararında suçsuzluğunu garanti altına almak isteyen bir doktorun, hastaya ilacı verdikten sonra odayı terk etmesi ve kendisine ulaşılmasını engellemesi şeklindeki eylemini cezalandırılmayacak bir intihara yardım olarak değerlendirmiştir. Burada

²³ Taşdelen, s.84-85.

²⁴ Koca, s.44.

²⁵ Feridun Yenisey ve Gottfried Plagemann, **Alman Ceza Kanunu**, İstanbul: Beta Yayınları, 2015 s.322.

²⁶ Mehmet Emin Artuk ve A.Caner Yenidünya “Ötanazi”, **Hukuk ve Etik Boyutuyla Ötanazi**, Nur Centel (drl.), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2011, s.136.

doktorun eylemi, hastayı kurtarmakla sorumlu olduğu düşünülse dahi, bir ihmali davranışla adam öldürme olarak kabul edilebilecektir²⁷.

4.2 İsviçre Ceza Hukukunda İntihar

İsviçre Hukuku'nda intihar cezalandırılmamaktadır. Ancak İsviçre Ceza Kanunu intihara teşvik veya yardımı suç olarak kabul etmektedir. İsviçre Ceza Kanunu'nun, "İntihara Teşvik ve Yardım" kenar başlıklı 115. paragrafına göre, "*Bir kimse, bencil saiklerle, bir başkasının intihar etmesine ya da intihara teşebbüs etmesine teşvik veya yardım eder ve bunun sonucunda intiharın gerçekleşmesi ya da teşebbüs aşamasında kalması söz konusu olursa, bu kimse beş yıla kadar hapis ya da adli para cezasıyla cezalandırılır*"²⁸.

Burada suçun oluşması için teşvik ya da yardım hareketlerinden yalnız birinin gerçekleşmesi yeterlidir. Bu açıdan intihara yardımın İsviçre Ceza Kanunu'nda seçimlik hareketli bir suç olarak düzenlendiği söylenebilir. Yine intihar, teşebbüs aşamasında kalmış olsa bile, teşvik veya yardım eylemi cezalandırılmaktadır. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus, İsviçre Ceza Kanunu açısından suçun oluşması için bu teşvik ya da yardım eylemlerinin bencil saiklerle yapılmasının şart koşulmuş olmasıdır. Bu açıdan suçun, özel kastı gerektiren bir suç olduğu görülmektedir.

İntihara yardım eyleminin 115. madde kapsamında bir yardımlı intihar eylemi olabilmesi için, yardım isteyen kişinin bu hususta rıza ehliyetinin bulunması ve yardım eden kişinin ise bu yardımı kişisel bir menfaat gütmekten yapması gerekmektedir²⁹.

İsviçre Ceza Kanununda yer alan düzenlemeye göre intihara yardımın, hekim veya tıp eğitimi almış kişilerce yapılması gerekmemektedir³⁰. Yine intihar yardımı almak isteyen kişinin de ölümcül nitelikte bir hastalığının bulunması şartı aranmamaktadır. Bu nedenle İsviçre'de herkes herkesten intihar için yardım talep edebilmektedir. Ancak her ne kadar Kanuni düzenleme bu yönde olsa da, İsviçre İdare

²⁷ Gunnar Duttge, "Alman Hukukunda Ötanazi", Beril Özcanlı ve Zeynep Elibol (çev.), **Hukuk ve Etik Boyutuyla Ötanazi**, Nur Centel (drl.), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2011, s.224-225.

²⁸ Swiss Criminal Code Art.115, <http://www.admin.ch/ch/e/rs/3/311.0.en.pdf>, (22.08.2015), s.55.

²⁹ Julian Mausbach, "İsviçre Hukukunda Yardımlı İntihar", **Hukuk ve Etik Boyutuyla Ötanazi**, Nur Centel (drl.), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2011, s.163.

³⁰ Mausbach, "İsviçre Hukukunda Yardımlı İntihar", s.166.

Mahkemesi’nce doktorların işin içinde bulunduğu vakalar açısından, bir takım kısıtlayıcı kurallar ortaya konulmuştur. Bu vakalarda, öncelikle intihar yardımı alan kişi açısından ölümün kaçınılmaz olduğu bir hastalık hali olmalı, bu kişi doktora giderek ölümünü gerçekleştirecek bir ilaç talep etmeli ve doktor bu ilacı reçete etmelidir. Burada diğer ülke düzenlemelerinden farklı olarak, doktor bu ilacı yazarken ikinci bir doktorun konsultasyonuna ihtiyaç duymamaktadır³¹.

İsviçre’de bir yılda ortalama 1300 kişi intihar etmektedir³². Elbette bu rakamlara varan intiharlar, kapalı kapılar ardında ve kendi halinde gerçekleşmemektedir. Bu oranların yaklaşık üçte biri İsviçre’de intihara yardımı sağlamakla görevli ve yetkili kuruluşlar eliyle gerçekleştirilmektedir³³. İsviçre’de, yardımlı intiharı gerçekleştirmeye yönelik kurumlaşmış olan dört örgüt bulunmaktadır. Bunların hepsinin temel amacı, intihar etmek isteyen bireylere profesyonel yardım sunmaktır. Ancak bu örgütler, yardım sundukları kişilerin kapsamı açısından farklılaşmaktadır. Bu örgütler şu şekilde sıralanabilir:

a) EXIT-Deutsche Schweiz: 1982 yılında oluşturulan kurumun merkezi Zurich’tedir. Örgüt, hem yaşam iradesi olan hastalara yaşam olanakları sunmakta hem de gerektiği taktirde hekim yardımlı intihar hizmeti gerçekleştirmektedir. Örgütün hukuki danışmanlık da dahil sunduğu tüm bu hizmetlerden faydalanabilmek için, örgütün bir üyesi olmak yeterlidir³⁴. Örgüt, çalışmaları için ek bir ücret almamakta, alınan üyelik aidatları idari masrafların karşılanması için kullanılmaktadır. Zira İsviçre Ceza Kanunu 115. maddesinde yer alan düzenlemeye göre, intihara yardımın kişisel menfaat karşılığında yapılmaması gerekmektedir. Aksi halde eylem suç teşkil edecektir³⁵.

³¹ Ole Hartling ve Berit Andersen Faber, “End of life – Euthanasia”, *DETETİSKERAD*, 2006, http://etiskraad.dk/upload/publications-en/euthanasia-and-conditions-of-the-dying/end-of-life/kap3_4.htm (17.06.2015), s.5.

³² Mausbach, “İsviçre Hukukunda Yardımlı İntihar”, s.168.

³³ Mausbach, “İsviçre Hukukunda Yardımlı İntihar”, s.168.

³⁴ EXIT-Deutsche Schweiz, Our Society, 2014, <http://www.exit.ch/en/who-is-exit/> (17.06.2015).

³⁵ Mausbach, “İsviçre Hukukunda Yardımlı İntihar”, s.165.

Örgütün Bern ve Ticino’da şubeleri bulunmakta, Geneva’da EXIT (Romandie) adında bir kolu yer almaktadır. EXIT-Deutsche Schweiz’in yaklaşık 85000 üyesi ve EXIT (Romandie)’nin yaklaşık 20000 üyesi bulunmaktadır³⁶.

Kurumun hekim yardımlı intihar hizmeti verebilmesi için başvurucuda, umutsuz bir hastalığın, dayanılmaz nitelikte acının ya da kabul edilemez bozuklukların bulunması gerekmektedir. Hastalığa ilişkin bu şartların yanında, en az on sekiz yaşında olmak, İsviçre vatandaşı ya da İsviçre’de ikamet eden yabancı olmak şartları aranmaktadır. Kuruma yılda 2500’den fazla hekim yardımlı intihar talebinin geldiği ve bunlardan yaklaşık 880’inin uygun bulunarak, güncel olarak 580’inin gerçekleştirildiği ifade edilmektedir³⁷.

b) EXIT-ADMD: Örgüt, İngiltere’de 1935 yılında ortaya çıkan herkesin haysiyet içinde ölüm hakkıyla doğduğu fikrinin yayılması ile ortaya çıkmıştır. “EXIT ADMD Suisse Romande” adıyla bir dernek şeklinde, 1982 yılında bir düzine insan tarafından kurulan örgüt, bugün yaklaşık 15000 üyeye sahiptir³⁸.

Örgütten yardım alabilmek için öncelikle örgütün üyesi olmak gerekmektedir. Örgüte yalnızca İsviçre vatandaşları ya da İsviçre’de ikamet eden yabancılar üye olabilmektedir³⁹. İntihar yardımının gerçekleştirilebilmesi için talepte bulunan kişinin muhakeme kabiliyetinin bulunması, bu husustaki yazılı rızanın kendisi tarafından yazılarak tıbbi dosyası ile birlikte noterce onaylanması, çaresiz bir hastalıktan, önemli bir sakatlıktan yahut dayanılmaz acılardan muzdarip olması veya patolojisi bozulacak kadar yaşlılıktan etkilenmiş olması gerekmektedir⁴⁰.

c) EX International: Berne’de 1996 yılında kurulan örgüt, 700 üyeye sahiptir. Hem İsviçre vatandaşlarının hem de yabancıların üye olmasının mümkün olduğu örgüt, her insanın kendi hayatı üzerinde karar verme ve yaşamı çekilmez bir hal aldığı anda bunu sonlandırma hakkına sahip olduğunu savunmaktadır⁴¹.

³⁶ EXIT-Deutsche Schweiz, Our Society, 2014, <http://www.exit.ch/en/who-is-exit/> (17.06.2015).

³⁷ EXIT-Deutsche Schweiz, Exit at a Glance, 2014, <http://www.exit.ch/en/exit-at-a-glance/> (17.06.2015).

³⁸ EXIT-ADMD, Comment est né le mouvement EXIT ?, 2015, <http://www.exit-geneve.ch/Buts.htm> (17.06.2015).

³⁹ Mausbach, “İsviçre Hukukunda Yardımlı İntihar”, s.169; EXIT-ADMD, Conditions pour faire une demande d’assistance au suicide, 2015, <http://www.exit-geneve.ch/conditions.htm> (17.06.2015).

⁴⁰ EXIT-ADMD, Conditions pour faire une demande d’assistance au suicide, 2015, <http://www.exit-geneve.ch/conditions.htm> (17.06.2015).

⁴¹ Mausbach, “İsviçre Hukukunda Yardımlı İntihar”, s.169; Ex International, “Organization for assisting self-determined human death”, <http://www.exinternational.ch/pdf/Flyer%20engl.pdf> (17.06.2015), s.2.

Örgütten yardım alınabilmesi için, diğer örgütlerde olduğu gibi üye olunması gerekmektedir. 18 yaş üstü herkes örgüte üye olabilmektedir. Örgüt, şiddetli ve geri döndürülemez bir hastalıktan ya da dayanılmaz acılardan muzdarip üyelerine, haysiyetli bir şekilde yaşamlarını sonlandırabilmeleri adına intihar yardımı sunmaktadır. Yine İsviçre’ye seyahat edebilirlerse, yabancılara da aynı şekilde yardımcı olabilmektedir. Örgüt yalnızca üyelerine değil, üyelerinin yakınlarına da destek olmaya çalışmaktadır⁴².

d) DIGNITAS: DIGNITAS, Zurich yakınındaki Forch kentinde, 17 Mayıs 1998 tarihinde “onurlu bir yaşam ve onurlu bir ölüm için” sloganıyla kurulmuştur⁴³. Kurumun intihar yardımı verebilmesi için, hastaya umutsuz ya da tedavi edilemez bir hastalık teşhisi konması, hastada dayanılmaz acı veya katlanılamaz bir sakatlığın bulunması gerekmektedir⁴⁴.

DIGNITAS, diğer üç örgütten farklı olarak, sadece ölümcül hastalığı olanlara değil, katlanılamaz durum içerisinde olanlarla, tedavisi mümkün görünmeyen klinik depresyon hastalarına da intihar yardımı sunmaktadır⁴⁵.

DIGNITAS ve EXIT, bu örgütlerden en meşhur olanlarıdır. Özellikle DIGNITAS, yoğunlukla yabancı başvuruçuların dikkatini çekmektedir⁴⁶.

İntihar ancak öldürücü nitelikte ilaçların reçete edilerek hasta tarafından alınması yoluyla gerçekleştirilmektedir. Öldürücü ilaçların enjekte edilmesi İsviçre’de yasaktır⁴⁷. İntihar gerçekleşikten sonra polise bilgi verilmekte ve ölüm doğal yollardan gerçekleşmediğinden soruşturma başlatılmaktadır⁴⁸.

İsviçre’deki yardımlı intihar hizmeti veren örgütlerin kurumsallaşması ve yasal zemine oturması, yerli ve yabancı pek çok başvuruçunun bu ülkeye profesyonel intihar

⁴² Ex International, Organization for assisting self-determined human death, <http://www.exinternational.ch/pdf/Flyer%20engl.pdf> (17.06.2015), s.2.

⁴³ DIGNITAS, Who is DIGNITAS?, 2015, http://www.dignitas.ch/index.php?option=com_content&view=article&id=4&Itemid=44&lang=en (19.06.2015).

⁴⁴ DIGNITAS, Legal Basis, 2015, http://www.dignitas.ch/index.php?option=com_content&view=article&id=12&Itemid=53&lang=en, (19.06.2015).

⁴⁵ Derek Humphry, “Tread Carefully When You Help to Die Assisted Suicide Laws Around the World”, 2005, http://www.assistedsuicide.org/suicide_laws.html (19.06.2015).

⁴⁶ Derek Humphry, “Tread Carefully When You Help to Die Assisted Suicide Laws Around the World”, 2005, http://www.assistedsuicide.org/suicide_laws.html (19.06.2015).

⁴⁷ The Life, Global Euthanasia Laws, 2011, <http://www.life.org.nz/euthanasia/legalkeyissues/global-euthanasia-laws/> (19.06.2015).

⁴⁸ Derek Humphry, “Tread Carefully When You Help to Die Assisted Suicide Laws Around the World”, 2005, http://www.assistedsuicide.org/suicide_laws.html (19.06.2015); Mausbach, “İsviçre Hukukunda Yardımlı İntihar”, s.170.

yardımlı alabilmek için gelmesine yol açmıştır. “İntihar Turizmi” adı verilen bu olgu, son yıllarda ciddi anlamda tartışılmaktadır. Özellikle herhangi bir hastalıktan acı çekmemesine rağmen intihar yardımlı alabilmek için ülkeye seyahat yapanların sayısındaki artış dikkat çekmektedir⁴⁹. Örneğin 1 Mart 2011 tarihinde Nan Maitland isimli 84 yaşında bir İngiliz avukat, yardımlı intihar hizmeti almak üzere İsviçre kliniklerine başvurmuştur. Sadece artirit hastası olan ve ölümcül bir hastalığı bulunmayan başvuru, bu şekilde bir yaşlanma dönemi geçirmek istemediğini ifade etmiştir⁵⁰.

İsviçre’de yardımlı intihar hususunda 2006 ve 2007 yıllarında iki adet rapor düzenlenmiştir. Bu raporların akabinde hükümet, mevcut yasal düzenlemelerin yardımlı intiharın istismarını önleyecek düzeyde bulunduğunu belirterek, yeni bir yasal düzenlemeye ihtiyaç bulunmadığını ifade etmiştir. Ancak kurumsallaşmış örgütler eliyle gerçekleştirilen yardımlı intiharların sebep olduğu intihar turizminin gittikçe artış göstermesi, bu hususun denetim altına alınması ihtiyacını gündeme getirmiştir. Bu konuda iki yasa tasarısı teklif edilmiştir. Bunlardan ilki örgüt eliyle gerçekleştirilen yardımlı intiharı yasaklarken, diğer teklif, örgütlere daha ihtiyatlı davranma görevi yüklemiş ve belli şartların gerçekleşmemesi halinde intihara yardım eden intihar örgütünün yardımcısına hapis ve para cezası öngörmüştür. Halihazırda bu yardımlı sağlayan kuruluşların varlığı ve bu kuruluşların İsviçre devletince hukuki kabul görmesi göz önüne alındığında, intihara yardımın örgüt eliyle gerçekleştirilmesinin tamamen yasaklanması teklifi uygun görünmemektedir⁵¹. Ancak yine de son yıllarda İsviçre milletvekillerince, yabancı ülkelere İsviçre’ye intihar yardımlı almak üzere gelenler açısından bir kısıtlama ya da yasaklama getirilmesi düşünülmektedir⁵².

⁴⁹ Penny Sarchet, “Tourism to Switzerland for assisted suicide is growing, often for nonfatal diseases”, *The Washington Post*, 22.09.2014, http://www.washingtonpost.com/national/health-science/tourism-to-switzerland-for-assisted-suicide-is-growing-often-for-nonfatal-diseases/2014/09/22/3b9de644-2a14-11e4-958c-268a320a60ce_story.html (19.06.2015).

⁵⁰ Marlisa Tiedemann ve Julia Nicol, “Euthanasia and Assisted Suicide: International Experiences”, *Background Paper*, 08.04.2011, http://publications.gc.ca/collections/collection_2011/bdp-lop/bp/2011-67-eng.pdf (19.06.2015), s.11.

⁵¹ Mausbach, “İsviçre Hukukunda Yardımlı İntihar”, s.171-178.

⁵² Ole Hartling ve Berit Andersen Faber, “End of life – Euthanasia”, *DETETİSKERAD*, 2006, http://etiskraad.dk/upload/publications-en/euthanasia-and-conditions-of-the-dying/end-of-life/kap3_4.htm (17.06.2015), s.5.

4.3 İngiliz Ceza Hukukunda İntihar

İngiliz Ceza Hukuku'nda intihar, "Teşebbüs Halinde Kalan İntihar" suçu olarak cezalandırılmıştır. Yani teşebbüs aşamasında kalan intihar eylemi, tek başına cezalandırılabilir bir eylem olarak görülmüştür. Ancak burada kişi, adam öldürme suçundan ceza almamaktaydı. Ceza olarak, para cezası ve iki seneye kadar hapis cezası verilmekteydi. Kişinin intihar sonucu ölmesi halinde ise intihar eden hakkında, Hristiyan dinine göre yapılması gereken tören yapılmamaktaydı. Bu anlayış, 1961 yılına kadar devam etmiş, 1962 yılında bu suç ortadan kaldırılmıştır⁵³.

Bugün İngiltere'de, intihar edene yardım, tavsiye ve teşvik fiilleri 1961 İntihar Yasası uyarınca suçtur ve 14 yıla kadar hapis cezasını gerektirmektedir⁵⁴. Yine İngiltere Ceza Kanununun 158. maddesi uyarınca, kim bir başkasının intiharına yardım eder, onu cesaretlendirir, yol gösterir ya da imkan sağlarsa yahut buna teşebbüs ederse, 14 yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılmaktadır⁵⁵. Bununla birlikte 159. maddede intihar anlaşmaları düzenlenmiştir⁵⁶. Ancak ceza davası, yalnızca bu konuda takdir yetkisine sahip Cumhuriyet Başsavcısı tarafından, üst düzey bir hukukçu onayı ile açılabilir⁵⁷.

İngiltere'de de yardımlı intihar vakaları azımsanamayacak düzeydedir. Ülkede yardımlı intiharın cezalandırılabilir bir davranış olarak düzenlenmesine karşın, Kraliyet Savcılık Servisi'nin Mart 2014'de yaptığı açıklamada, 2009 yılından 2014 yılına kadar geçen sürede 91 intihara yardım vakasının yaşandığı ifade edilmiştir⁵⁸.

İngiltere'de yardımlı intiharın legalleşmesi talepleri gittikçe artmaktadır. Ancak genel yaklaşım, bir kimsenin kendi rızası olsa dahi intiharına yardım edilmesinin bir suç olarak kalmaya devam etmesi gerektiği yönündedir. Yardımlı intiharın legalleşmesi sürecinde birkaç yasa tasarısı sunulmuştur. Bunlardan ilki 2004 yılında Lord Joffe

⁵³ Koca, s.43; Derek Humphry, "Tread Carefully When You Help to Die Assisted Suicide Laws Around the World", 2005, http://www.assistedsuicide.org/suicide_laws.html (22.08.2015).

⁵⁴ Sulhi Dönmezer, **Kişilere ve Mala Karşı Cürümler**, Tıpkı 17. Bası, İstanbul: Beta Yayınları, 2004, s.100.

⁵⁵ United Kingdom Penal Code, m.158, http://agc.gov.ms/wp-content/uploads/2010/02/penal_code.pdf (22.08.2015).

⁵⁶ United Kingdom Penal Code, m.159, http://agc.gov.ms/wp-content/uploads/2010/02/penal_code.pdf (22.08.2015).

⁵⁷ Douwe Korff, "Yaşam Hakkı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 2. Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Kılavuz Kitap", Özgür Heval Çınar ve Abdulcelil Kaya (çev.), İnsan Hakları El Kitapları No:8, http://www.yargitay.gov.tr/abproje/belge/kitaplar/AIHS_mad2_YasamHakki.pdf (23.08.2015), s.18.

⁵⁸ Library House of Commons, Assisted Suicide, 2014, <http://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN04857/SN04857.pdf> (23.08.2015).

tarafından getirilen ve dayanılmaz acılar çeken ölümcül nitelikte hastalığı olan yetişkinlerin rızaları üzerine ölümlerine yardımcı düzenleyen yasa taslağıdır. Taslak kabul edilmemiştir. Akabinde 2009 yılında benzer şekilde hazırlanan başka bir taslak, “*The Coroners and Justice Bill*” de kabul edilmemiştir. Yardımlı intiharın legalleşmesi hususunda en yakın tarihli girişim 2013 yılında çıkarılan “*The Assisted Dying Bill*” yasa taslağıdır. Bu taslakta, diğerlerine nazaran daha detaylı düzenlemeler yer almasına karşın, büyük tartışmalara neden olmuş ve ülkedeki çeşitli kurumları lehte ve aleyhte olarak adeta ikiye bölmüştür⁵⁹.

4.4 Fransız Ceza Hukukunda İntihar

Fransa, tarihinde intiharı suç sayan devletlerden biri olmuştur. Fransa, *Bordeaux*’da cesetlerin ayaklarından asılması, *Abbeville*’de sokaklarda sürüklenmesi, *Lille*’de yakılması; intihar ederek ölen kişilerin mallarına el konulması, soyluysa avam derecesine indirilmesi gibi uygulamaların hakim olduğu dönemlerden 1789 Fransız Devrimi ile çıkmış, intihar yasal suçlar listesinden silinmiştir⁶⁰. Kuşkusuz bunda ünlü hukukçu Becceria’nın çok büyük etkisi olmuştur⁶¹. Becceria’nın önemli tesiriyle birlikte bugün Fransa’da intihar suç olarak düzenlenmemektedir.

Yeni Fransız Ceza Kanunu, 223/13-15. maddelerinde iki hareketi cezalandırmaktadır. İlk olarak, bir kişiyi intihara tahrik fiili, eğer intihar gerçekleşir ya da teşebbüs aşamasında kalırsa 3 yıl hapis ve 45000 Euro para cezasıyla cezalandırılmaktadır. İkinci olarak ise ne şekilde olursa olsun, kişinin kendisini öldürmesine yarayacak vasıta olarak öngörölmüş metotların, şeylerin veya mamullerin propagandasını ya da reklamını yapmak eylemi suç olarak kabul edilerek, yine 3 yıl hapis ve 45000 Euro para cezasıyla cezalandırılmaktadır⁶².

⁵⁹ Library House of Commons, Assisted Suicide, 2014, <http://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN04857/SN04857.pdf> (23.08.2015).

⁶⁰ Durkheim, s.378-379.

⁶¹ Koca, s.5.

⁶² Dönmezer, s.100; French Penal Code, Article.223/13-15, http://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CBwQFjAAahUKEwjamLX94L7HAhXIbRQKHVZNC4o&url=http%3A%2F%2Fwww.legifrance.gouv.fr%2Fcontent%2Fdownload%2F1957%2F13715%2Fversion%2F4%2Ffile%2FCODE_33.pdf&ei=aYDZVZrALMjbUdaardAI&usg=AFQjCNFxDWGkWak-ZMcE8hXuNQGTd4y8sQ (23.08.2015).

4.5 İtalyan Ceza Hukukunda İntihar

1889 tarihli İtalyan Ceza Kanunu'nun 370. maddesinde, intihara azmettiren ya da intihara yardım eden cezalandırılmaktaydı. 1930 tarihli yeni İtalyan Ceza Kanunu ise bu suçu çok daha ayrıntılı bir şekilde 580. maddesinde düzenlemektedir. Buna göre; *“Başkasını intihara azmettiren veya intihar kararını kuvvetlendiren veya her ne şekilde olursa olsun icrasını kolaylaştıran kimse, eğer intihar meydana gelirse cezalandırılır. Eğer intihar meydana gelmezse ve intihar teşebbüsü ağır veya ağırca bir müessir fiil doğurmamışsa daha az ceza verilir. Eğer azmettirilen, kararı kuvvetlendirilen ve yardım edilen kimse, 18 yaşından küçük veya akıl hastası ise veya herhangi bir maluliyet yüzünden, alkol veya uyuşturucu madde sebebiyle ruhsal çöküntü halindeyse ceza artırılır. Mağdur, 14 yaşından küçükse, herhangi bir sebeple anlamak veya istemek ehliyetinden mahrumsa adam öldürmeye ilişkin 575-577 hükümleri uygulanır”*⁶³.

İtalyan Ceza Kanunları örnek alınarak hazırlanan 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda bu ayrıntılı düzenlemelere yer verilmemesi eleştiri konusu olmuştur. Ancak 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu düzenlemelerine bakıldığında, bu sorunun aşıldığı, yeni hükmün İtalyan Ceza Kanunu düzenlemeleriyle benzeşmekte olduğu görülmektedir.

4.6. Belçika Ceza Hukukunda İntihar

Belçika'da, yardımlı intihar yasal değildir. Ülkede ötanazi yasal olmakla birlikte, ötanazi kapsamında yardımlı intihar da uygulanmaktadır⁶⁴.

Belçika'da ilk ötanazi kanunlaşma hareketlerine, 1980'lerde “Belçika Haysiyetli Ölüm Hakkı Birliği” ve onun Flaman ortağı olan “Haysiyetli Ölüm Hakkı Birliği” tarafından kaynaklık edilmiştir. Sonraki on yıllarda bu talep Parlamente'ye ulaşmıştır. 1995-1996 yılları arasında söz konusu taleplere ilişkin teklifler, Belçika Parlamentosu'nda olduğu kadar medyada, bilim dünyasında ve biyoetik danışma kurullarında tartışılmıştır. İlk yasal düzenleme taslağı Parlamente'de görüşülmüş ancak

⁶³ Codice Penale Italiano, Art.580, <http://www.ordineavvocati.it/sites/default/files/uploaded/ilcodicepenaleitaliano.pdf> (23.08.2015); Koca, s.45-46.

⁶⁴ Derek Humphry, “Tread Carefully When You Help to Die Assisted Suicide Laws Around the World”, 2005, http://www.assistedsuicide.org/suicide_laws.html (19.06.2015).

ana esaslarda mutabakata varılamamıştır. Hollanda’da ötanaziyi yasallaştıran mevzuatın 10 Nisan 2001 yılında kabul edilmesiyle Hollanda, dünyada ötanaziyi legalleştiren ilk ve tek ülke konumunu almış; bu gelişme Belçika açısından önemli bir örnek teşkil etmiştir⁶⁵.

Belçika’da ötanazinin yasalaşmaması, uygulanmasını engellememiştir. Aksine yasal zemine oturmayan ötanazi, hekimler tarafından informal şekilde gerçekleştirilmiştir. Yapılan çalışmalara göre, her on ölümün birinden fazlası doktorların hastalarına öldürücü nitelikte ilaç vererek ötanazi uygulaması sonucu meydana gelmiştir. Üstelik söz konusu ilaçlar hastalara, hastaların açık rızası alınmadan uygulanmıştır. Bu durum, ülkenin Flaman kesimi için de aynı şekilde zuhur etmiştir. Hayatın sonlandırılması kararı, çoğunlukla hasta yakınları, doktorlar ya da hemşirelerin görüşleri alınarak verilmiştir. Bu süreçte bazı hastaların neredeyse hiç fikri alınmazken bazıları açısından ise yeterli konuşma ve tartışma ortamı oluşturulmadan karara varılmıştır⁶⁶.

2001 yılının Ocak ayında, Belçika ötanazi komisyonu tarafından ötanazinin yasallaştırılması hususu yeniden gündeme alınmıştır. Yüksek Senato’da yapılan görüşmeler neticesinde ötanazi eylemini suç olmaktan çıkartan yasa tasarısı, oylanarak açık bir farkla kabul edilmiştir⁶⁷.

Belçika tarafından 28 Mayıs 2002 tarihinde kabul edilen Ötanazi Yasası’nda, ötanazinin hangi şartlar muvacehesinde kovuşturmadan istisna tutulacağına ilişkin düzenleme yapılmıştır. Yasanın giriş kısmında ötanazi, “*bir kimsenin rızasına dayalı olarak ilgili kimse tarafından kasten hayatının sonlandırılması*” olarak tanımlanmıştır. Devamında ötanazinin uygulanma koşulları ve uygulanma prosedürü açıklanmıştır⁶⁸.

⁶⁵ Raphael Cohen ve D.Phil Almagor, “Euthanasia Policy and Practice in Belgium: Critical Observations and Suggestions for Improvement”, *Issues in Law & Medicine*, 2009, Vol.24 No.3, <http://www.hull.ac.uk/rca/docs/articles/euthanasia-belgium.pdf> (19.06.2015), s.188-189.

⁶⁶ Raphael Cohen ve D.Phil Almagor, “Euthanasia Policy and Practice in Belgium: Critical Observations and Suggestions for Improvement”, *Issues in Law & Medicine*, 2009, Vol.24 No.3, <http://www.hull.ac.uk/rca/docs/articles/euthanasia-belgium.pdf> (19.06.2015), s.189-191.

⁶⁷ Raphael Cohen ve D.Phil Almagor, “Euthanasia Policy and Practice in Belgium: Critical Observations and Suggestions for Improvement”, *Issues in Law & Medicine*, 2009, Vol.24 No.3, <http://www.hull.ac.uk/rca/docs/articles/euthanasia-belgium.pdf> (19.06.2015), s.191-192.

⁶⁸ Dale Kidd ve Herman Nys, “The Belgian Act on Euthanasia of May, 28th 2002”, *Ethical Perspectives*, 2002, Vol.9 No.1-2, <http://www.ethical-perspectives.be/viewpic.php?TABLE=EP&ID=59> (20.06.2015), s.182.

Ötanazi uygulayan doktorun kovuşturmayla maruz kalmaması için şu şartları yerine getirmesi gerekmektedir:

a) Hasta, ötanaziye rıza gösterdiği esnada bu rızayı göstermek hususunda ehil durumda bulunmalıdır.

b) Rıza gönüllü, iyice açıklanmış ve tekrarlanmış, herhangi bir baskı altında alınmamış olmalıdır.

c) Hasta, herhangi bir kaza ya da hastalık sonucu gerçekleşmiş ciddi, tedavi edilemez ve dindirilemez şekilde, sürekli ve dayanılmaz, fiziksel yahut zihinsel acılar içerisinde bulunmalıdır⁶⁹.

Burada belirtilen koşullar Belçika'da ötanazi uygulanmasına dair temel koşullar olup, bunların yerine getirilmesi halinde ötanaziyi uygulayan doktor bir ceza kovuşturmasına maruz kalmayacaktır. Ancak doktorun ötanaziyi uygularken dikkat etmesi beklenen başka prosedürler de mevcuttur. Bunlar da Ötanazi Yasası'nda aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

a) Hasta, mevcut sağlık durumu ve yaşam beklentisi hakkında bilgilendirilmelidir. Hastayla, ötanazi talebi ve palyatif bakım olanaklarıyla bunların sonuçları tartışılmalıdır. Hastayla beraber varılacak olan mutabakatta hasta açısından ötanazi dışında başka bir alternatifin bulunmadığına karar verilmeli ve hasta, tamamen gönüllü olarak ötanazi sonucuna varmalıdır.

b) Hastalığın sabit ve tedavi edilemez olduğu noktasında emin olunmalı ve hastayla tıbbi durumu ve ötanazi kararı hakkında devamlı surette görüşülmelidir.

c) Hastanın durumu hakkında başka bir doktorla görüşülmeli ve bu görüşmenin neticesi hastaya da bildirilmelidir. Her iki doktor da hastanın durumunu iyice konsulte etmeli ve hastanın gerçekten sürekli ve dindirilemez şekilde acı çektiğini raporlamalıdır.

⁶⁹ Dale Kidd ve Herman Nys, "The Belgian Act on Euthanasia of May, 28th 2002", *Ethical Perspectives*, 2002, Vol.9 No.1-2, <http://www.ethical-perspectives.be/viewpic.php?TABLE=EP&ID=59> (20.06.2015), s.182.

d) İkinci doktorun konsultasyonu hastadan ve mümkün olduğunca uygulayıcı doktordan bağımsız olmalıdır. Uygulayıcı doktor, ikinci doktorun konsultasyonundan hastayı haberdar etmelidir.

e) Eğer hasta, düzenli olarak bir hemşirelik ekibi ile iletişim içindeyse, hastanın ötanazi talebi bu hemşirelik ekibiyle de tartışılmalıdır.

f) Eğer hasta ötanazi açısından çok istekliyse, hastanın bu talebi akrabaları ve öngördüğü yakınları ile görüşülmelidir⁷⁰.

Hastanın konsultasyonu sonucu ölümünün yakın bir zamanda gerçekleşmeyeceği anlaşılırsa;

a) Uygulayıcı doktorun konsultesini istediği ikinci doktorun, bir psikiyatrist ya da hastanın hastalığı hakkında uzman bir doktor olması gerekmektedir.

b) Bu doktor, hastanın tıbbi durumunu, gerçekten tedavi edilemez ve katlanılamaz acılar içinde bulunup bulunmadığını ve hastanın rızasının gerçekten açık anlaşılır ve gönüllü olup olmadığını tespit etmekle mükelleftir.

c) Hastanın ölümünün yakın gelecekte gerçekleşmeyeceği anlaşılan vakalarda, hastanın yazılı rızası ile ötanazinin gerçekleştirilmesi arasında en az bir ay zaman olmalıdır⁷¹.

Görüldüğü gibi, hastanın ölümünün yakın gelecekte beklenmemesi halinde ötanazi ile rıza arasında en az bir aylık bir sürenin varlığı şart koşulmuştur.

Belçika Ötanazi Yasası'nda, hasta tarafından verilecek olan rızanın niteliği de belirlenmiştir. Düzenlemeye göre, hastadan alınacak rıza yazılı olmalı ve bizzat hastanın kendisi tarafından hazırlanarak tarih ve imza atılmalıdır. Eğer hasta bu işlemleri yapacak durumda değilse tüm bu işlemler, hasta tarafından belirlenecek olan ve hastanın ölümüyle herhangi bir ilişkisi bulunmayan yetişkin bir kişi tarafından yerine getirilmelidir. Bu kişi hazırlayacağı rıza belgesinde hastanın kendisinin bizzat bu rızayı hazırlayacak durumda olmadığını ve bunun nedenlerini belirtir. Böyle bir rızanın hazırlanmasında doktorun da hazır bulunması ve isminin evraka yazılması

⁷⁰ Dale Kidd ve Herman Nys, "The Belgian Act on Euthanasia of May, 28th 2002", *Ethical Perspectives*, 2002, Vol.9 No.1-2, <http://www.ethical-perspectives.be/viewpic.php?TABLE=EP&ID=59> (20.06.2015), s.182-183.

⁷¹ Dale Kidd ve Herman Nys, "The Belgian Act on Euthanasia of May, 28th 2002", *Ethical Perspectives*, 2002, Vol.9 No.1-2, <http://www.ethical-perspectives.be/viewpic.php?TABLE=EP&ID=59> (20.06.2015), s.183.

gerekmektedir. Ayrıca bu evrak tıbbi kayıtlara da eklenmelidir. Hasta günün birinde bu rızayı geri almak isterse kayıtlardaki bu evrak kendisine iade edilecektir⁷².

Ötanazi uygulayan her doktor, dört iş günü içinde, vakaya ilişkin tüm bilgileri Federal Kontrol ve Değerlendirme Komisyonu'na sunmalıdır⁷³.

Tüm bu güvenlik önlemleri ve yasal koşullar, ötanazinin kötüye kullanımını engellemek ve uygulamanın kontrol altına alınmasını sağlamak üzere düzenlenmiş de, uygulamada bu koşulların neredeyse hiçbirine riayet edilmemektedir. Ötanazi uygulanacak hastanın hastalığının ölümcül nitelikte olmamasından, hastanın yasaya uygun olarak rızası alınmadan ötanazi uygulanması ve yapılan ötanazilerin raporlanmamasına kadar pek çok ihlal gerçekleşmektedir. Örneğin Hollanda'da her yıl 500'den fazla kişi gönüllü rızası olmadan öldürülmektedir. Belçika'da benzer şekilde gönüllü rıza olmaksızın ötanazi uygulananların sayısı bu rakamdan üç kat fazladır. Bunlardan bazıları demans ya da koma nedeniyle rıza gösteremeyecek konumda bulunanlar iken, bazıları rıza gösterme ehliyeti olmasına rağmen rızası alınmayan kişilerdir. Yine Belçika'da ötanazi olaylarının neredeyse yarısı Komisyon'a rapor edilmemektedir. Ötanazinin ancak doktorlar tarafından uygulanabileceği düzenlenmiş olmasına rağmen, uygulamada doktor yokluğunda hemşirelerce öldürücü ilaç verilmekte ve bu olaylarda da açık rıza bulunmamaktadır. Ölümcül nitelikte bulunmayan hastalar için aranan üçüncü bir doktor konsultasyonu şartına da riayet edilmemektedir⁷⁴. Tüm bu ihlallere rağmen ülkede herhangi bir ötanazi vakası yargı önüne çıkarılmamıştır⁷⁵.

Belçika'nın Flaman bölgesinde de durum pek farklı görünmemektedir. Flanders bölgesinde, raporlanan ve raporlanmayan ötanazi vakaları arasındaki farklılıkları konu edinen bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırmanın sonuçları dikkate değerdir. Raporlanmayan vakalarda raporlamama gerekçesi sorulduğunda, ötanazi

⁷² Dale Kidd ve Herman Nys, "The Belgian Act on Euthanasia of May, 28th 2002", *Ethical Perspectives*, 2002, Vol.9 No.1-2, <http://www.ethical-perspectives.be/viewpic.php?TABLE=EP&ID=59> (20.06.2015), s.183.

⁷³ Dale Kidd ve Herman Nys, "The Belgian Act on Euthanasia of MAY, 28th 2002", *Ethical Perspectives*, 2002, Vol.9 No.1-2, <http://www.ethical-perspectives.be/viewpic.php?TABLE=EP&ID=59> (20.06.2015), s.185.

⁷⁴ Ole Hartling ve Berit Andersen Faber, "End of life – Euthanasia", *DETETISKERAD*, 2006, http://etiskraad.dk/upload/publications-en/euthanasia-and-conditions-of-the-dying/end-of-life/kap3_4.htm (17.06.2015), s.5; Jose Pereira, "Legalizing euthanasia or assisted suicide: the illusion of safeguards and controls", *Current Oncology*, 2011, Vol.18(2) No:e38-e45, <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3070710/> (20.06.2015).

⁷⁵ Jose Pereira, "Legalizing euthanasia or assisted suicide: the illusion of safeguards and controls", *Current Oncology*, 2011, Vol.18(2) No:e38-e45, <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3070710/> (20.06.2015).

uygulayan doktorların %76,7'si, yaptıklarının bir ötanazi uygulaması olduğunu düşünmediğini ifade etmiştir. Bunlardan %17,9'u raporlamayı bir idari yük olarak gördüğünü, %11,9'u yasal bakım koşullarının tam olarak gerçekleştirilmediğini ve %9'u ötanazinin hasta ile doktor arasında özel bir durum olduğunu belirtmiştir. %3'lük küçük bir kesim ise diğer yasal nedenlerden ötürü raporlama yapmamıştır. Yine 80 yaş ve üzeri vakalarla yaşam süresinin bir haftadan daha az kaldığı vakalarda daha az raporlama yapıldığı gözlemlenmiştir. Raporlanmayan vakaların %87,7'sinde gönüllü açık rızanın bulunmadığı, %85,2'sinde ötanazi kararının hasta dışında kimseyle tartışılmadığı ve sadece %54,6'sında başka doktor konsultasyonu ve palyatif bakım değerlendirmesi yapıldığı anlaşılmıştır. Raporlanan ötanazi uygulamalarının, yasal ilaç türleri kullanılarak yapıldığı ancak raporlanmayan olaylarda ekseriyetle yasal olmayan ilaçların kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu ilaçların doktor tarafından uygulandığı vakalarda raporlama gerçekleştirilirken, hemşire tarafından uygulandığı hallerde raporlama yapılmamıştır⁷⁶.

Belçika'da gerçekleşen iki vaka üzerinde durmakta fayda bulunmaktadır. Bunlardan ilki Ötanazi Yasası geçer geçmez uygulanan bir vakaya ilişkindir. Mario Verstraete isimli bir hastaya, Ötanazi Yasası yürürlüğe girdikten bir hafta sonra ötanazi uygulanmıştır. MS (multiple sclerosis) hastası 39 yaşındaki Mario Verstraete, ölümcül nitelikte ilacın enjekte edilmesi sonucu ölmüştür. Hastaya ötanazi uygulanırken, yasanın pek çok açıdan çiğnendiği ve bu nedenle intihara yardım eden doktor hakkında kovuşturma başlatılması gerektiği tartışılmıştır. Yasa'ya göre, kişinin yazılı rızası ile ötanazinin uygulanması arasında en az bir aylık bir sürenin bulunması gerekmektedir. Ancak bu vakada, yasanın yürürlüğe girmesiyle hastaya ötanazi uygulanması arasında sadece bir haftalık bir süre bulunmaktadır. Ayrıca hastaya, Yasa'nın öngördüğü şekilde ikinci bir medikal teklifin sunulup sunulmadığı belirgin değildir. Yine hasta, hastalığının ölümcül aşamasına gelmemiştir. Bu halde Yasa'ya göre, ötanazi uygulayacak olan doktorun ikinci bir doktor konsultesi alması zorunludur. Doktorun bu şekilde ikinci bir doktor konsultesi alıp almadığı hususu da meçhuldür. Tüm bunlara rağmen Ulusal Değerlendirme ve Kontrol Komisyonu, olaya müdahale etmemeye karar vermiştir.

⁷⁶ Tinne Smets ve diğerleri, "Reporting of euthanasia in medical practise in Flanders, Belgium: cross sectional analysis of reported and unreported cases", *The BMJ*, 2010, <http://www.bmj.com/content/341/bmj.c5174.full.pdf+html> (23.06.2015), s.3-4.

Komisyon'a göre, hasta büyük ihtimalle yasanın yürürlüğe girmesinden aylar önce ısrarlı şekilde ötanazi talebini yinelemiştir. Verstraete'in ölüm iradesinin açıklığı karşısında, Yasa'nın ihlali göz ardı edilmiştir. Ancak bu vaka Belçika açısından halen rahatsız edici bulunmaktadır⁷⁷. Bugün Belçika'da yardımcı intihar ve ötanazi uygulamalarında ölümcül nitelikli ilaçların ağız yoluyla alınanları kullanılmaktadır. Enjeksiyon yoluyla ilaç kullanımı yaygın değildir⁷⁸.

Tartışılan diğer bir vaka ise 87 yaşında ve demans hastası olan Suzanne Roegiest'a, içinde uyku hapları bulunan içeceğin içirilmesi yoluyla uygulanan ötanazidir. Belçika Ghent Üniversitesi öğretim üyesi Marc Cosyns tarafından uygulanan ötanazide hastaya, içine uyku hapi katılan bir içecek içirilmiş ve hasta kısa süre sonra hayatını kaybetmiştir. Ancak Yasa'ya göre hastaya ötanazi uygulanırken bilincinin tamamıyla açık olması gerekmektedir. Bu vakada ötanazinin uyku hapiyle uygulanması bu açıdan tartışma yaratmıştır. Ancak doktor Cosyns, hastaya bu karışımı verdiğinde bilincinin tamamen açık olduğunu ve kararını da bilinci tamamen açıkken verdiğini iddia etmiştir. Söz konusu eylem, içeceğin bizzat hasta tarafından içildiği göz önüne alınarak bir yardımcı intihar olarak değerlendirilmiş ve Cosyns'in hukuku ihlal etmediğine karar verilmiştir. Söz konusu vakada tartışılan bir diğer husus hastalığın demans olmasıdır. Buna göre demans hem dayanılmaz acılar çekilmesine sebebiyet verecek bir hastalık değildir hem de bir demans hastasının berrak bir zihinle ötanazi rızası vermesi kabul edilmemektedir. Demans hastalarının zihninin bir anda berraklaşıp daha sonra birden eski haline dönebileceği ifade edilmektedir. Haliyle demans hastalarının zihni yapısı değişkendir. İfadeleri gerçek iradelerinin tersi de olabilmektedir. Bu nedenle demans hastalarının otonom olarak irade açıklama kabiliyetleri yoktur. Ötanazi kapsamı dışında tutulmalıdır. Alman Alzheimer Vakfı, demansın tek başına bir yardımcı intihar sebebi olamayacağı çünkü hastanın açık rıza verebilecek kapasitede olmadığı konusunda uyarıda bulunmaktadır. Ayrıca Alman doktorlar demans hastalarının ötanazi isteklerini tamamıyla reddetmektedir. Çünkü bu hastaların ötanazi isteklerinin kabul edilmesinin onlara ihanet etmek olduğu

⁷⁷ Raphael Cohen ve D.Phil Almagor, "Euthanasia Policy and Practice in Belgium: Critical Observations and Suggestions for Improvement", *Issues in Law & Medicine*, 2009, Vol.24 No.3, <http://www.hull.ac.uk/rca/docs/articles/euthanasia-belgium.pdf> (19.06.2015), s.207-208.

⁷⁸ Raphael Kohen ve D. Phil Almagor, "Belgian euthanasia law: a critical analysis", *Journal of Medical Ethics*, 2009, Vol:35 No:7, http://hcc.haifa.ac.il/~rca/articles/Belgian_euthanasia_law.pdf (26.06.2015), s.439.

düşünülmektedir. Bu tip hastalar için aslolanın palyatif bakım olması gerektiği savunulmaktadır. Pek çok kişi, demans hastalarının Ötanazi Yasası kapsamında bulunmadığını çünkü Yasa'nın ötanazi için self determinasyon aradığını ve hatta bu nedenle yenidoğanların da Yasa'da düzenlenmediğini savunmaktadır. Yasa'nın açık olmayan bölümlerinden yararlanılarak bu tür hastalara ötanazi uygulandığı ancak bu tür hastalar için ayrıca bir ötanazi rehberinin çıkarılması gerektiği ifade edilmektedir⁷⁹. Bununla birlikte Belçika milletvekilleri, ötanazi hukukunun bebekleri, gençleri, Alzheimer ve demans hastalarını da kapsayacak şekilde değiştirmek niyetinde olduklarını açıklamıştır⁸⁰. Ölümcül nitelikte hastalığı olan gençlere aile onayı ile ötanazi uygulamasının kabul edilmesi düşünülmekteydi⁸¹. Şubat ayında Belçika Parlamentosu, ötanazi hukukunu, ölümü yaklaşmış ve tıbbi durumu nedeniyle acı çeken tüm çocukları kapsayacak şekilde genişletmiştir⁸².

Belçikalı doktorlar Ötanazi Yasası'nı, ötanazinin kapsamını genişlettiği ve bu düzenleme ile ölümcül hasta olmayan kişilerin de ötanazi kapsamında değerlendirilmesine olanak sağladığı noktasında eleştirmektedir. İçinde, hastaların haklarını koruyucu yeterince önlem yer almayan Yasa, yeterli görülmemektedir. Bununla birlikte ötanazinin Belçika'da yasallaşması ve bu hususun tartışılıp konuşulması önemli bir gelişme olarak kabul edilmektedir. Yine Yasa sayesinde ötanazi uygulayan doktorların cezai kovuşturmalara karşı korunması, bir başka pozitif yön olarak değerlendirilmektedir⁸³.

Bugün Belçika, ötanazi ve yardımlı intihar konusunda dünya çapında ün yapmış ülkeler arasında yer almaktadır. Avrupa Biyoetik Enstitüsü tarafından yapılan bir araştırmaya göre, 2010-2014 yılları arasında Belçika'da gerçekleşen ötanazi oranları %89'u bulmuş, rakamlar bu dört yıl içinde neredeyse ikiye katlanmıştır. 2010 yılında

⁷⁹ Raphael Cohen ve D.Phil Almagor, "Euthanasia Policy and Practice in Belgium: Critical Observations and Suggestions for Improvement", *Issues in Law & Medicine*, 2009, Vol.24 No.3, <http://www.hull.ac.uk/rca/docs/articles/euthanasia-belgium.pdf> (19.06.2015), s.208-209.

⁸⁰ Jose Pereira, "Legalizing euthanasia or assisted suicide: the illusion of safeguards and controls", *Current Oncology*, 2011, Vol.18(2) No:e38-e45, <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3070710/> (20.06.2015).

⁸¹ Marlisa Tiedemann ve Julia Nicol, "Euthanasia and Assisted Suicide: International Experiences", *Background Paper*, 08.04.2011, http://publications.gc.ca/collections/collection_2011/bdp-lop/bp/2011-67-eng.pdf (19.06.2015), s.10.

⁸² The Economist, Where to go to die, 2014, <http://www.economist.com/news/international/21607888-small-group-countries-helping-someone-die-not-crime-where-go-die> (28.06.2015).

⁸³ Raphael Cohen ve D.Phil Almagor, "Euthanasia Policy and Practice in Belgium: Critical Observations and Suggestions for Improvement", *Issues in Law & Medicine*, 2009, Vol.24 No.3, <http://www.hull.ac.uk/rca/docs/articles/euthanasia-belgium.pdf> (19.06.2015), s.107.

953 rapor edilmiş vaka bulunurken, 2013 yılında bu oran 1807'ye çıkmıştır. Gittikçe artan oranda insan, ölümleri yakın olmasa bile ötanazi ve yardımcı intihar talep etmektedir. Gerçekleştirilen ötanazilerde Yasa'ya uygun hareket edilmediği ve Yasa'nın çok geniş şekilde yorumlanarak, esasen ötanazi uygulanamayacak isteklilere de ötanazi uygulandığı görülmektedir. Bu kişilerin yargı önüne çıkarılmaması ise hukuka uygun olmayan uygulamaların artmasına sebebiyet vermektedir. Özellikle ötanazi uygulamalarının hukuka uygunluğunu denetlemek üzere bizzat Yasa tarafından kurulan Belçika Ötanazi Kontrol ve Değerlendirme Komisyonu'nun kendini giderek hukuku tercüme eden bir role taşıması ve ötanazinin uygulama alanını genişleten yorumlar yapması, haklı olarak bir ötanazi destekçisi olma eğiliminde olup olmadığı hakkında sorgulanmasına sebebiyet vermektedir⁸⁴.

4.7. Hollanda Ceza Hukukunda İntihar

Hollanda Ceza Kanununda ötanazi ve yardımcı intiharın suç teşkil edişi, Hollanda Ceza Kanununun 1886'da yayınlanmasıyla gerçekleşmiştir⁸⁵. Hollanda Ceza Kanununun 293 ve 294. maddeleri, ötanazi ve yardımcı intiharı kesin bir dille yasaklamış ve bu eylemleri gerçekleştirenler için çeşitli cezalar öngörmüştür. Kanunun 293. maddesine göre, her kim kasten bir başkasının hayatını onun açık ve ciddi talebi üzerine sonlandırır, bu kişi on iki yıla kadar hapis yahut beşinci derece para cezasına (2015 yılı için 81000 Euro'dur) çarptırılır. 294. maddeye göre ise, her kim kasten diğer bir kimsenin intiharına yardımda bulunur ve intihar gerçekleşirse, 3 yıla kadar hapis yahut dördüncü derece para cezasına (2015 yılı için 20,250 Eurodur) çarptırılır⁸⁶. Görüldüğü gibi, Hollanda Ceza Kanununun 293. maddesi ötanaziye yasaklarken, 294. maddesi yardımcı intiharı cezalandırmaktadır.

⁸⁴ European Institute for Bioethics, Belgian Euthanasia Increases by 89% in four years, 2014, <http://noeuthanasia.org.au/blog/2102-euthanasia-in-belgium-up-89-in-four-years.html> (27.06.2015).

⁸⁵ Pınar Ölçer, "Ötanazi ve Hekim Yardımlı İntihara ilişkin Hollanda Hukuku ve Uygulaması Üzerine Kavramsal Bir Bakış Açısı", Yıldız Akel ve Utku Öztürk (çev.), **Hukuk ve Etik Boyutuyla Ötanazi**, Nur Centel (drl.), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2011, s.359.

⁸⁶ Netherlands Criminal Code, Section 293 ve Section 294, http://www.ejtn.eu/PageFiles/6533/2014%20seminars/Omsenie/WetboekvanStrafrecht_ENG_PV.pdf (07.07.2015), s.127

Bununla birlikte ülkede mahkemeler, 1984 yılından beri yardımlı intihar ve ötanaziye izin vermektedir⁸⁷. 1970'lerden beri Hollanda mahkemeleri, ölümcül hastalara uygulanan yardımlı intihar ve ötanaziyi tolere etmektedir. 1980'lerin başlarında, tıbbi merciler tarafından yardımlı intihar ve ötanazinin uygulanmasına yönelik bir rehber çıkarılmıştır. 1984 yılında Hollanda Yüksek Mahkemesi, yardımlı intihar ve ötanaziyi yalnızca ölümcül hastalar için değil, kronik hastalar ve ölümü bekleyen yaşlı insanlar için de kabul etmiştir. 1986 yılında, Hollanda'daki tıbbi kurumlar ve hemşire örgütleri, birlikte resmi bir ötanazi rehberi oluşturmuşlardır. Bu rehber gere, ötanazi ve yardımlı intihar uygulamasında beş kriter kabul edilmiştir. Bunlardan ilki, hastadan alınacak olan gönüllü rızadır. İkincisi, bu rızanın oldukça iyi açıklanmış olması şartıdır. Üçüncü olarak hasta, ölüm talebinde ısrarcı olmalıdır. Dördüncüsü, hasta kabul edilemez acılar içerisinde bulunmalıdır. Son olarak uygulayıcı doktor bir başka doktordan konsulte almalıdır. Ancak bu rehber, doktora çok geniş yetkiler verdiği gerekçesiyle eleştirilmiştir. Söz konusu rehberin çıkarılmasının ardından 1990 yılında uygulamaya dönük olarak hazırlanan Remmelink Raporuna göre, kavramların açık olmaması sonucu, ülkede uygulanan 2300 ötanazi ve 400 yardımlı intihar vakasında 1000 den fazla hastanın hayatı, bunların açık rızası olmadan sonlandırılmıştır⁸⁸.

1984 yılında, Hollanda Yüksek Mahkemesi, önüne gelen bir olayda sadece fiziksel acıların değil, aynı zamanda zihinsel acıların da yardımlı intihar kapsamında görülebileceğine karar vermiştir. Dr. Chabot olayı olarak bilinen vakada, bir psikiyatrist olan Dr. Chabot, herhangi bir fiziksel acı çekmeyen ancak ciddi psikolojik problemleri olan ve artık yaşamak istemediğini belirten 55 yaşındaki bir kadına yardımlı intihar uygulamıştır⁸⁹. Söz konusu hasta, doktoru tarafından şöyle tarif edilmektedir:

⁸⁷ The Life, Global Euthanasia Laws, 2011,

<http://www.life.org.nz/euthanasia/euthanasialegalkeyissues/global-euthanasia-laws/> (07.07.2015).

⁸⁸ Mollie Dunsmuir ve Diğerleri, "Euthanasia and Assisted Suicide", *Government of Canada Publications*, 1998, Vol.91 No.9E, <http://publications.gc.ca/Collection-R/LoPBdP/CIR/919-e.htm> (07.07.2015); Charles T.Canady, "Physician-Assisted Suicide and Euthanasia in the Netherlands: A Report to the House Judiciary Subcommittee on the Constitution", *Issues in Law & Medicine*, 1998, Vol.14 No.3, http://www.nightingalealliance.org/pdf/Netherlands_Report_to_House.pdf (07.07.2015), s.301-302.

⁸⁹ Charles T.Canady, "Physician-Assisted Suicide and Euthanasia in the Netherlands: A Report to the House Judiciary Subcommittee on the Constitution", *Issues in Law & Medicine*, 1998, Vol.14 No.3, http://www.nightingalealliance.org/pdf/Netherlands_Report_to_House.pdf (07.07.2015), s.302.

“Bayan B. 55 yaşında bir sosyal görevli olarak çalışıyordu. Aynı zamanda boş zamanlarında ressamlık yapmaktaydı. Boşanmıştı. Yıllarca eski eşinden fiziksel şiddet görmüştü. İki oğlu vardı. Bunlardan Peter isimli oğlu, 1986 yılında 20 yaşındayken intihar ederek ölmüştü. Bu oğlunun ölümünden sonra, psikiyatrik tedavi görmüş ve bu dönemde ciddi biçimde intihar etmek istemişti. Ancak 15 yaşında olan ikinci oğlu Robbie’nin kendisinde ihtiyaç duyduğunu düşünerek bu kararından vazgeçmişti. Robbie 1991 yılında 20 yaşındayken kanserden öldü. Bayan B. ikinci oğlunun da ölümünden sonra artık yaşamak istemediğine karar vermişti. İntihar etmeyi denemiş ancak başarılı olamamıştı. Bunun üzerine 13 Temmuz 1991’de ikinci oğlunun kanserden öldüğü hastaneye bir mektup yazarak ölümünü sağlayacak olan ilaçları talep etmişti. Bu sayede kendini öldürebilecekti. Eski eşi, iki oğlu ve kendisi için bir mezarlık alanı satın almıştı ve tek isteği ölerken iki oğlunun mezarı arasında yatmaktı”⁹⁰.

Dr. Chabot mahkemede, hastasının ciddi psikolojik acılar çektiğini ve katlanılamaz psikolojik acıların katlanılamaz fiziksel acılardan farklı olmadığını savunmuştur. Mahkeme ise bu savunmaya vurgu yaparak doğruluğunu tekrarlamış ve gerçekleştirmiş olduğu yardımcı intihar eyleminden ötürü Dr. Chabot’u suçlu bulmamıştır. Mahkeme, Dr. Chabot’u sadece bu eylemi gerçekleştirirken ikinci bir doktordan konsültasyon almadığı için suçlu bulmuş ancak bu nedenden ötürü herhangi bir ceza vermemiştir⁹¹. Bu süreç, Hollanda’da ötanazi ve yardımcı intihar uygulamasının fiziksel acılar çeken hastalar noktasından zihinsel acılar çeken hastalar noktasına kadar kaymasına zemin hazırlamıştır.

Hollanda’da ötanazi ve yardımcı intiharın yasal zeminde suç olmaktan çıkarılması, 2002 yılında yürürlüğe giren “İstek Üzerine Hayata Son Verme ve İntihara Yardım Kanunu” yahut kısaca “Ötanazi Kanunu” ile sağlanmıştır. Söz konusu Kanun ile Ceza Kanunu’nun intihara yardımı ve ötanaziyi suç olarak düzenleyen 293 ve 294. maddelerine ekleme yapılarak, belli şartlar altında olmak kaydıyla bu eylemleri

⁹⁰ Charles T.Canady, “Physician-Assisted Suicide and Euthanasia in the Netherlands: A Report to the House Judiciary Subcommittee on the Constitution”, *Issues in Law & Medicine*, 1998, Vol.14 No.3, http://www.nightingalealliance.org/pdf/Netherlands_Report_to_House.pdf (07.07.2015), s.317-318.

⁹¹ Mollie Dunsmuir ve Diğerleri, “Euthanasia and Assisted Suicide”, *Government of Canada Publications*, 1998, Vol.91 No.9E, <http://publications.gc.ca/Collection-R/LoPBdP/CIR/919-e.htm> (07.07.2015); Charles T.Canady, “Physician-Assisted Suicide and Euthanasia in the Netherlands: A Report to the House Judiciary Subcommittee on the Constitution”, *Issues in Law & Medicine*, 1998, Vol.14 No.3, http://www.nightingalealliance.org/pdf/Netherlands_Report_to_House.pdf (07.07.2015), s.318.

uygulamak, bir tür hukuka uygunluk hali olarak düzenlenmiştir⁹². Söz konusu Kanun’la yardımlı intiharın tanımı yapılarak, ötanazi ve yardımlı intihar eylemlerinin hangi şartlar altında suç teşkil etmekten çıkacağı düzenlenmiştir. Buna göre yardımlı intihar, bir kimsenin isteği üzerine onun intiharını sağlamak ya da bu hususta ona yardım etmek demek olup, Ceza Kanunu’nun 294. maddesinin 2. fıkrasına uygun olarak yerine getirilmelidir⁹³. Hollanda Ceza Kanunu’nun değişik 294/2. maddesine göre 293/2. fıkrasına atfen, Ötanazi Kanunu’nun 2. maddesindeki şartların yerine getirilmesi koşuluyla, bir hekim tarafından gerçekleştirilen yardımlı intihar eylemi cezalandırılmayacaktır⁹⁴.

Ötanazi Kanunu’nun 2. maddesinde, hangi hallerde yardımlı intiharın cezalandırılmayacağı düzenlenmiştir. Buna göre;

- a) Doktor, hastanın iyi açıklanmış ve gönüllü rızasını elinde bulundurur,
- b) Hastanın acısı kalıcı ve katlanılamaz bir seviyede olur,
- c) Hasta, durumu ve yaşam beklentileri noktasında bilgilendirilir,
- d) Hastanın durumunun çözümü için başka mantıklı bir yöntem kalmamış olur ve
- e) Hasta, son olarak bağımsız bir başka doktor tarafından konsulte edilerek bu doktor tarafından da yukarıda sayılan koşulların gerçekleştiği yazılı olarak rapor edilir ise,
- f) Uygun yöntemlerle hastanın intiharına yardım edilmek koşulu da sağlanmak kaydıyla,

gerçekleştirilen bir yardımlı intihar eylemi nedeniyle, bu eylemi gerçekleştiren hekim cezalandırılmayacaktır⁹⁵.

⁹² Ölçer, “Ötanazi ve Hekim Yardımlı İntihara ilişkin Hollanda Hukuku ve Uygulaması Üzerine Kavramsal Bir Bakış Açısı”, s.359-360.

⁹³ Termination of Life on Request and Assisted Suicide Act, Article 1, <http://www.eutanasia.ws/documentos/Leyes/Internacional/Holanda%20Ley%202002.pdf> (07.07.2015).

⁹⁴ Netherlands Criminal Code, Section 293, http://www.ejtn.eu/PageFiles/6533/2014%20seminars/Omsenie/WetboekvanStrafrecht_ENG_PV.pdf (07.07.2015), s.127.

⁹⁵ Termination of Life on Request and Assisted Suicide Act, Article 2, <http://www.eutanasia.ws/documentos/Leyes/Internacional/Holanda%20Ley%202002.pdf> (07.07.2015).

Hollanda’da düzenlenen Ötanazi Yasası’nı bu hususta yasal düzenlemeler yapan diğer ülkelerde yer alan kanunlardan ayıran en önemli özelliklerden birisi, Kanun’da 12 yaşından itibaren çeşitli yaş gruplarına göre ayrımlar yapılarak, her bir gruba uygulanacak yardımlı intihar eyleminin ayrı ayrı yasal koşullara bağlanmış olmasıdır. Bu koşullar, Ötanazi Yasası’nın 2. maddesinin 2,3 ve 4. fıkralarında düzenlenmektedir.

Ötanazi Yasası’nın 2. maddesinin 2. fıkrasına göre, hasta 16 yaşından büyük ve artık iradesini açıklayabilecek durumda değil, ancak bu hale gelmeden önce hayatının sonlandırılmasına yönelik yazılı olarak verilmiş bir rızası mevcut ise, hekim bu onamla bağlı bulunmaktadır. Buna göre hekim, böyle bir rızayı görmezden gelemmez ve maddenin birinci fıkrasında yer alan koşullara riayet ederek yardımlı intiharı gerçekleştirir⁹⁶. Bununla birlikte hekim, böyle bir onamın bulunması durumunda dahi, vicdanen bu eylemi gerçekleştirebilecek durumda değilse ya da gerçekleştirmekten yana gösterdiği tavrının, geçmişte verilen beyandan bu yana gerçekleşen tıbbi gelişmeler gibi daha iyi nedenlerinin olduğuna dayandırırorsa, söz konusu onamla bağlı olmayı reddedebilecektir⁹⁷.

Ötanazi Yasası’nın 2. maddesinin 3. fıkrasında hekimin, 16 ile 18 yaş arasında bulunan ve kendi menfaatlerini koruyabilecek anlayış düzeyine sahip bulunan küçüğün hayatının sonlandırılması talebini, küçüğün anne-baba ya da vasi gibi kanuni temsilcilerinin bu kararın alınması sürecine iştirak etmiş olması koşuluyla kabul edebileceği düzenlenmektedir⁹⁸.

Son olarak Yasa’nın 2. maddesinin 4. fıkrasında, 12-16 yaş arası hastaların durumu düzenlenmektedir. Bu düzenlemeye göre, hasta 12-16 yaş arasında ve fakat kendi menfaatlerini koruyabilecek anlayış düzeyine sahip bulunmaktaysa, hayatının sonlandırılması talebi, kanuni temsilcisinin onayı ile hekim tarafından kabul

⁹⁶ Termination of Life on Request and Assisted Suicide Act, Article 2/2, <http://www.eutanasia.ws/documentos/Leyes/Internacional/Holanda%20Ley%202002.pdf> (07.07.2015).

⁹⁷ Ölçer, “Ötanazi ve Hekim Yardımlı İntihara ilişkin Hollanda Hukuku ve Uygulaması Üzerine Kavramsal Bir Bakış Açısı”, s.361.

⁹⁸ Termination of Life on Request and Assisted Suicide Act, Article 2/3, <http://www.eutanasia.ws/documentos/Leyes/Internacional/Holanda%20Ley%202002.pdf> (07.07.2015).

edilebilecektir⁹⁹. Görüldüğü gibi 2. fıkarda yer alan hasta grubu için kanuni temsilcilerin onayının değil, sadece kararın alınması sürecine katılımının aranmasına karşın, 4. fıkarda düzenlenen yaş grubu için kanuni temsilcilerin onayı şart koşulmaktadır. Bu onay verildiği takdirde yine 2. fıkarda yer alan hususlar ayrıca karşılanacaktır. Yani 12-16 yaş arasında olup, iradesini açıklayamayacak duruma gelmiş bir hastanın hayatının sonlandırılmasına yönelik daha öncesinde verilmiş bir onamı varsa, bu onam kanuni temsilcilerin onayı olmadan kullanılamayacaktır¹⁰⁰.

Ötanazi Yasası, tüm bu koşulların pratikte uygulanıp uygulanmadığının araştırılıp tespit edilebilmesi amacıyla bir de denetim mekanizması öngörmektedir. Bölgesel İnceleme Komitesi olarak isimlendirilen bu mekanizma, hayatın sonlandırılmasına ilişkin verilen rızaların ve intihara yardım eylemlerinin Ceza Kanunu 293/2 ve 294/2 maddelerine uygun olarak yerine getirilip getirilmediğini denetlemektedir¹⁰¹. Bölgesel İnceleme Komisyonu'ndan önce, hekimin ötanazi/yardımlı intiharı yasaya uygun şekilde uyguladığına dair kendisini bilgilendirdiği idari tıbbi tetkikçi, eylemin Cenaze Kanunu'nun ilgili maddelerine uygunluğunu kontrol eder ve defin/cesedin yakılması işlemi için doğal yoldan gerçekleşmeyen bu ölüm olayını, savcılığa ve idari ölüm siciline bildirir¹⁰².

Hollanda Dışişleri Bakanlığı tarafından 2010 yılında, Ötanazi Yasası'nın uygulanmasına dönük pratik bir soru-cevap kitapçığı yayımlanmıştır. Yasada yer alan konulara ilişkin farklı başlıklarda soruların yer aldığı kitapçıkta, demans ve psikolojik nitelikli hastaların da yardımlı intihar kapsamına dahil edilebileceğine yönelik bilgiler verilmiştir. Yardımlı intihar için dış ülkelerden Hollanda'ya gelmenin mümkün olup olmadığı sorusu, bunun mümkün olmadığı çünkü hastayla intihara yardımı uygulayacak olan doktor arasında uzun süreli ve yakın bir diyalog bulunması gerektiği şeklinde

⁹⁹ Termination of Life on Request and Assisted Suicide Act, Article 2/4, <http://www.eutanasia.ws/documentos/Leyes/Internacional/Holanda%20Ley%202002.pdf> (07.07.2015).

¹⁰⁰ Ölçer, “Ötanazi ve Hekim Yardımlı İntihara ilişkin Hollanda Hukuku ve Uygulaması Üzerine Kavramsal Bir Bakış Açısı”, s.362.

¹⁰¹ Termination of Life on Request and Assisted Suicide Act, Article 3/1, <http://www.eutanasia.ws/documentos/Leyes/Internacional/Holanda%20Ley%202002.pdf> (07.07.2015).

¹⁰² Ölçer, “Ötanazi ve Hekim Yardımlı İntihara ilişkin Hollanda Hukuku ve Uygulaması Üzerine Kavramsal Bir Bakış Açısı”, s.369-370.

yanıtlanmıştır¹⁰³. Her ne kadar Dışişleri Bakanlığı tarafından yayınlanan bu kitapçıkta, hasta ile doktor arasında yakın ve uzun süreli bir bağın aranması sebebiyle dışarıdan intihar yardımı almak isteyenlerin gelmesinin mümkün olmadığı ifade edilmekte ise de, uygulamada durum bu şekilde gerçekleşmemektedir. Başka ülkelerde yaşayan hastalar, bu sıkıntıyı, doktorlarla internet üzerinden kurdukları iletişim sayesinde kolayca aşmaktadır. Yine, başka ülkelerden Hollanda'ya intihar yardımı için gelmek isteyen kişilere yardımcı olduğu sanılan birtakım gruplar bulunmaktadır. Bunlar sayesinde Hollanda'da da intihar turizmi söz konusu olabilmektedir¹⁰⁴.

Dışişleri Bakanlığı tarafından yayınlanan kitapçıkta, 11 yaş ve altı için ötanaziye izin verilmediği, bunun tek istisnasının ölümcül hasta olan yenidoğanlar olduğu belirtilmektedir¹⁰⁵. Buna göre, katlanılamaz acılar çeken ve ölümcül hasta olan yenidoğanların da ötanazisi mümkün görülmektedir. Ancak bu husus Ötanazi Yasası'nda yer almamaktadır. 2004 yılında yenidoğanların ötanazisi için uygulamaya dönük olarak Groningen Bölge Savcısı ve bazı doktorlar tarafından "Groningen Protokolü" hazırlanmıştır. Her ne kadar pratikte kabul görmüşse de, bu protokolün yasal bir düzenleme teşkil etmediğini belirtmekte fayda vardır¹⁰⁶.

Groningen Protokolü, yenidoğan ötanazisi hususunda beş kriter belirlemiştir. Ötanazi Yasası'na paralel olarak 2002 yılında yeniden revize edilen Protokol'de yer alan kriterler şu şekildedir:

- a) Hastalığa ilişkin tanı kesin olmalıdır,
- b) Hastada katlanılamaz ve düzeltilemez acı hali mevcut olmalıdır,
- c) Gerek hastalığın tanısı gerekse çekilen acının katlanılmazlığı, bağımsız başka bir doktor tarafından da onaylanmalıdır,
- d) Her iki ebeveyn tarafından verilmiş aydınlatılmış onam olmalıdır,

¹⁰³ Netherlands Ministry of Foreign Affairs, The Termination of Life on Request and Assisted Suicide Act in Practice, 2010, <http://cdn.factcheck.org/UploadedFiles/2012/02/fageuthanasia.pdf> (07.07.2015), s.17.

¹⁰⁴ Society for the Protection of Unborn Children, Euthanasia and Physician-Assisted Suicide: Recent Developments and Ethical Analysis, 2002, <https://www.spuc.org.uk/documents/papers/Euthanasia-assistedsuicide.pdf> (07.07.2015), s.6-7.

¹⁰⁵ Netherlands Ministry of Foreign Affairs, The Termination of Life on Request and Assisted Suicide Act in Practice, 2010, <http://cdn.factcheck.org/UploadedFiles/2012/02/fageuthanasia.pdf> (07.07.2015), s.18.

¹⁰⁶ Marlisa Tiedemann ve Julia Nicol, "Euthanasia and Assisted Suicide: International Experiences", *Background Paper*, 08.04.2011, http://publications.gc.ca/collections/collection_2011/bdp-lop/bp/2011-67-eng.pdf (19.06.2015), s.7.

e) Hayatın sonlandırılması işlemi uygun ve kabul edilmiş metotlarla gerçekleştirilmelidir.

Bir yenidoğana ancak tüm bu koşulların gerçekleşmesi ile ötanazi uygulanabilmesine karşın, tıbbi-etik çevrelerce yenidoğan ötanazisi etik bulunmamaktadır. Belirtmek gerekir ki, bu koşulların karşılanması halinde bebeğin yaşamı, anne karnında da sonlandırılabilir¹⁰⁷.

Her ne kadar Hollanda'da çıkarılan Yardımlı İntihar/Ötanazi Yasası, bu eylemin yalnızca doktorlar tarafından yapılabileceğini düzenlemiş olsa da, ülkede yaşanan bir olay, uygulamada bunun tersinin de mümkün olabileceğini göstermiştir. Mayıs 2015 tarihinde annesinin intiharına yardım eden bir kişinin mahkeme tarafından cezalandırılmaması, tartışmalara neden olmuştur. Albert Heringa isimli bu şahıs, uzun süre boyunca 99 yaşında bulunan annesinin çektiği katlanılamaz acılara şahit olmuştur. Buna daha fazla dayanamayan Heringa, öldürücü birtakım ilaçları annesinin yemeğine karıştırmak suretiyle onun intiharına yardım etmiştir. Heringa, bu eylemi annesinin rızası ve hatta karşılıklı anlaşma sonucu yerine getirmiştir. Bu aşamaya gelmeden evvel ikili, intihara yardımcı olması amacıyla önce doktora başvurmuş, doktorun bu konudaki isteksizliği sonrasında yardımcı intihar hizmeti sunan bir kuruma müracaat etmiştir. Bu süreçte Heringa, yardımcı intiharın nasıl yapılacağına ilişkin broşürler toplayarak, eylemini bunlarda yer alan bilgileri esas alarak gerçekleştirmiştir. Mahkeme Heringa'yı suçlu bulmakla birlikte, cezaya hükmetmemiştir. Mahkeme kararında, her ne kadar yasal düzlemde intihara yardım eyleminin bir doktor tarafından yapılması öngörülmüş ise de, yazılı olmayan etik kuralların varlığından bahsedilmiş, Heringa'nın bu doğrultuda hareket ettiği ifade edilmiştir. Heringa'nın durumu, zorlayıcı bir sebep olarak öngörülmüş; yasalara uygun davranmakla etik olanı yapmak arasında kalan Heringa'nın, annesiyle anlaşmak suretiyle onun intiharına yardım etmiş olması cezalandırılabilir bir davranış olarak adlandırılmamıştır. Ancak belirtmek gerekir ki, mahkemece verilmiş bulunan bu karar ciddi tartışmalara sebep olmuştur. Zira yasal anlamda suç teşkil etmesi gereken bir eylem, istisnai bir durum olarak kabul edilmiş, ancak benzer vakalarda uygulanabilir kriterler belirlenmemiştir. Bu haliyle mahkeme

¹⁰⁷ American College of Pediatricians, Neonatal Euthanasia: The Groningen Protocol, 2014, <http://www.acpeds.org/the-college-speaks/position-statements/life-issues/neonatal-euthanasia-2> (09.07.2015).

tarafından verilen karar, hasta kişilerin aile yakınlarına önemli bir etki kazandırmıştır. Bunun ise uygulamada tehlikeli boyutlara ulaşabileceği kaydedilmektedir¹⁰⁸.

4.8. Amerika Ceza Hukukunda İntihar

Amerika Birleşik Devletleri'nde, birkaç eyalet dışında hemen tüm eyaletlerde yardımcı intihar bir suç olarak düzenlenmiştir. Ancak özellikle iki eyalet: Oregon ve Washington, kendi hukuk sistemlerinde intihara yardımcı düzenleyen yasalar çıkarmışlardır. Yine Montana mahkemelerince verilen kararlar, bu eyalette de intihara yardımın suç kapsamında sayılamayacağı fikrinden yanadır¹⁰⁹.

Oregon eyaletinde, 1997 yılından bu yana yardımcı intihar yasal iken, ötanazi legalleştirilmemiştir¹¹⁰. Yardımlı intiharın legalleşmesi sürecinde çıkarılan Oregon Haysiyetli Ölüm Yasası, sadece hastanın intiharına medikal bir yardımcı içermektedir. Asla bir doktor tarafından direkt olarak herhangi bir enjeksiyon, aktif ötanazi yahut merhamete dayalı bir öldürme eylemini kapsamamaktadır¹¹¹.

Oregon'da, 1994 yılında, halk girişimi ile ilk Oregon Haysiyetli Ölüm Yasa Taslağı oylanmış ve %51 olumlu oyla kabul edilmiştir. Ancak yasal bir önlem alınarak, uygulama engellenmiştir¹¹². Bu süreçte yardımcı intiharın yasalaşmasına karşıt olan görüşler, Amerika geleneklerinde böyle bir şeyin söz konusu olmadığını belirterek, bunun insan haklarına ve etik değerlere uygun olmadığını savunmuşlardır¹¹³. Akabinde uygulama sonucu başlayan kovuşturmalar ve mahkemelere gelen itiraz dilekçeleri ile Yardımlı İntihar Yasası yeniden gündeme oturmuş ve yine bir halk talebiyle bir kez daha oylama yapılmıştır. Bu defa 1997 yılında Yasa'nın yürürlükten kaldırılması

¹⁰⁸ Library of Congress, Netherlands: Precedent Set in Case of Son-Assisted Suicide, 2015, <http://www.loc.gov/search?new=true&q=netherlands%3A+Precedent+Set> (09.07.2015).

¹⁰⁹ Charles T.Canady, "Physician-Assisted Suicide and Euthanasia in the Netherlands: A Report to the House Judiciary Subcommittee on the Constitution", *Issues in Law & Medicine*, 1998, Vol.14 No.3, http://www.nightingalealliance.org/pdf/Netherlands_Report_to_House.pdf (09.07.2015), s.303.

¹¹⁰ The Life, Global Euthanasia Laws, 2011, <http://www.life.org.nz/euthanasia/euthanasialegalkeyissues/global-euthanasia-laws/> (09.07.2015).

¹¹¹ Parliament of Australia, Euthanasia – the Australian Law in an International Context, 1997, http://www.aph.gov.au/About_Parliament/Parliamentary_Departments/Parliamentary_Library/pubs/rp/RP9697/97rp4 (09.07.2015).

¹¹² Oregon Public Health Division, Death with Dignity Act History, 2015, <https://public.health.oregon.gov/ProviderPartnerResources/EvaluationResearch/DeathwithDignityAct/Documents/history.pdf> (09.07.2015).

¹¹³ Mollie Dunsmuir ve Diğerleri, "Euthanasia and Assisted Suicide", *Government of Canada Publications*, 1998, Vol.91 No.9E, <http://publications.gc.ca/Collection-R/LoPBdP/CIR/919-e.htm> (07.07.2015).

yönünde yapılan oylama sonucu, %60'a %40 oranla Yasa'nın iptali reddedilmiş ve böylece Oregon, dünyada intihara yardımı legalleştiren ilk ülke olma sıfatını haiz olmuştur¹¹⁴. Ancak Yasa yürürlüğe girmeden evvel en az 91 kişi, doktorlar tarafından sağlanan ölümcül ilaçlar aracılığıyla hayatına son vermiştir¹¹⁵.

Oregon Haysiyetli Ölüm Yasası, uygulanacak olan hayatın sonlandırılması işlemi için ayrıntılı düzenlemeler getirmiştir. "Measure 16" olarak da adlandırılan Yasa'ya göre,

a) Hayatın sonlandırılması talebi ancak 18 yaş ve üstü yetişkinler için söz konusu olabilmektedir.

b) Yasa'nın sağladığı bu olanaktan yararlanabilmek için Oregon vatandaşı olmak gerekmektedir.

c) Hastanın rıza gösterecek ehliyetle olması aranmaktadır. Yasa'da "capable" terimiyle ifade edilen bu husus hastanın, mahkeme kararı, tedavisini gerçekleştiren doktorun görüşü ya da hastayı bağımsız şekilde konsulte eden doktor, psikiyatrist ya da psikolog tarafından verilen görüşle, kendi sağlık durumu hakkında kendi kararlarını verebilecek farkındalıkta olması anlamına gelmektedir. Ayrıca hastanın, hayatının sonlandırılması kararını verirken herhangi bir psikolojik rahatsızlık veya depresyon etkisi altında olmadığına tespiti yapılmalıdır.

d) Hayatın sonlandırılması için, hastanın katlanılamaz ve süregelen bir acıdan muzdarip olması ve düzgün şekilde ortaya çıkmış medikal bir konsensusa binaen yaklaşık 6 aylık bir ömrünün kalmış olması gerekmektedir.

e) Hasta, hayatının sonlandırılması isteğini doktoruna en az 15 gün arayla iki defa sözlü olarak tekrarlamalıdır.

f) Uygulayıcı doktora iki defa sözlü olarak tekrarlanan rıza, bizzat hasta tarafından yazılıp imzalanmalı, bu rıza verilirken en az iki şahit bulundurulmalıdır. Bu şahitler, hastanın rıza göstermeye ehil olduğuna şahitlik etmeli ve verilen rıza metnini

¹¹⁴ Oregon Public Health Division, Death with Dignity Act History, 2015, <https://public.health.oregon.gov/ProviderPartnerResources/EvaluationResearch/DeathwithDignityAct/Documents/history.pdf> (09.07.2015).

¹¹⁵ Society for the Protection of Unborn Children, Euthanasia and Physician-Assisted Suicide: Recent Developments and Ethical Analysis, 2002, <https://www.spuc.org.uk/documents/papers/Euthanasia-assistedsuicide.pdf> (07.07.2015), s.6.

imzalamalıdır. Şahitlerden birisi, hastayla bir kan ya da hısım akrabalığı ilişkisi içinde bulunmamalıdır.

g) Hastanın çektiği ızdırıp ve hastalığının durumu, hem kendisini tedavi eden uygulayıcı doktor hem de dışarıdan bağımsız bir doktor tarafından onaylanmalıdır.

h) Hasta, uygulayıcı doktor tarafından palyatif bakım olanakları hakkında bilgilendirilmiş olmalıdır¹¹⁶.

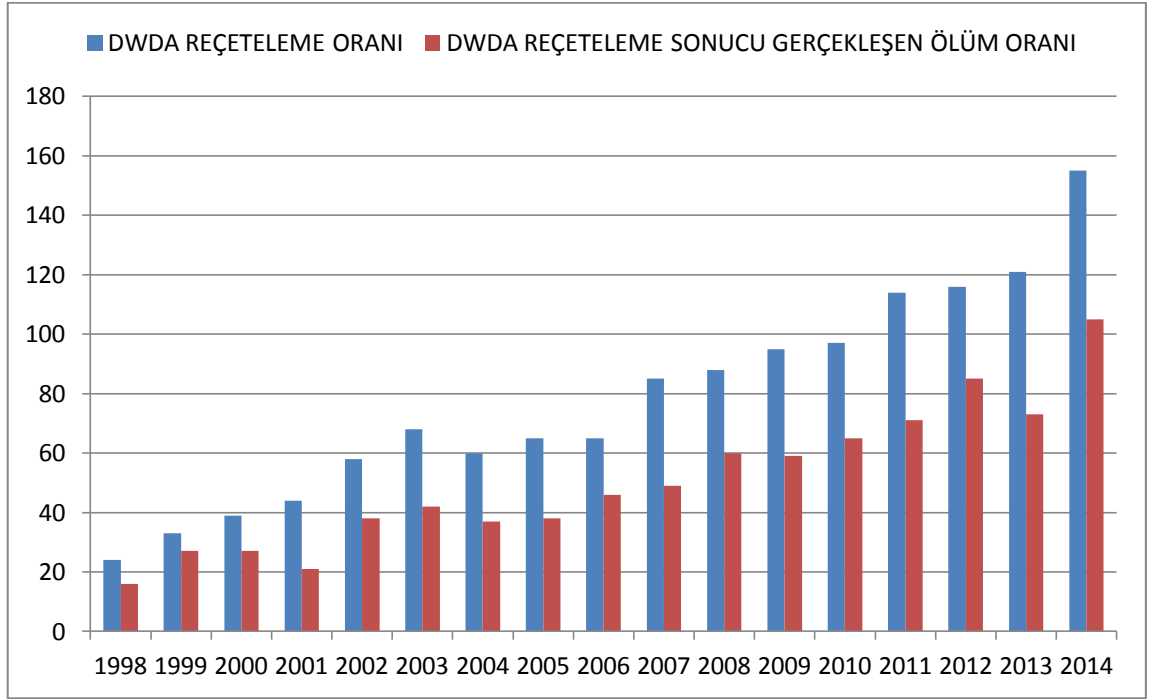
Tüm bu şartlar sağlandıktan sonra Oregon eyaletinde bir kimsenin hayatının sonlandırılması mümkündür. Belirtmek gerekir ki, hayatın sonlandırılması işlemi kesinlikle ötanazi şeklinde gerçekleşmemektedir. Oregon’da legal olan ötanazi değil, hekim yardımlı intihardır. İlaçlar reçete edildikten sonra İnsani Hizmetler Birimine rapor edilmelidir¹¹⁷.

Oregon Halk Sağlığı Birimi tarafından her yıl düzenli olarak raporlama yapılmaktadır. Bu raporlarla kaç kişinin yardımlı intihar hizmeti aldığı değerlendirilmektedir. Birim tarafından 2015 yılında yayınlanan rapora göre, 2014 yılında 155 kişiye ölümcül ilaç reçete edilmiş ve 105 kişi bu ilaçları kullanarak hayatına son vermiştir. Bunların %67,6’sı 65 yaş ve üzeri olup genel yaş ortalaması 72’dir. Hastaların tamamına yakınının (%95,2) iyi eğitilmiş olduğu belirtilmektedir. Yine bu 105 kişinin %68,6’sı kanser hastasıdır. Rapora göre, Haysiyetli Ölüm Yasası’nın uygulanmaya başladığı 1997 yılından bu yana toplam 1327 kişiye Yasa kapsamında öldürücü nitelikte ilaç reçete edilmiş ve 859 hasta bu ilaçları kullanarak yaşamını sonlandırmıştır¹¹⁸.

¹¹⁶ Oregon Public Health Division, The Oregon with Dignity Act Oregon Revised Statutes, 2015, <https://public.health.oregon.gov/ProviderPartnerResources/EvaluationResearch/DeathwithDignityAct/Documents/statute.pdf> (10.07.2015); Oregon Public Health Division, Death with Dignity Act Requirements, 2015, <https://public.health.oregon.gov/ProviderPartnerResources/EvaluationResearch/DeathwithDignityAct/Documents/requirements.pdf> (10.07.2015).

¹¹⁷ Oregon Public Health Division, Death with Dignity Act Requirements, 2015, <https://public.health.oregon.gov/ProviderPartnerResources/EvaluationResearch/DeathwithDignityAct/Documents/requirements.pdf> (10.07.2015).

¹¹⁸ Oregon Public Health Division, Oregon’s Death with Dignity Act—2014, 2015, <https://public.health.oregon.gov/ProviderPartnerResources/EvaluationResearch/DeathwithDignityAct/Documents/year17.pdf> (10.07.2015), s.1-2.

Şekil 1: Oregon’da 1998-2014 Yılları Arasında Haysiyetli Ölüm Yasası Kapsamında Yapılan Reçetelemeler ve Gerçekleşen Ölümler

Kaynak: Oregon Public Health Division, Oregon’s Death with Dignity Act—2014, 2015, https://public.health.oregon.gov/ProviderPartnerResources/EvaluationResearch/DeathwithDignityAct/Documents/yea_r17.pdf (10.07.2015), s.1.

Raporda, yıllara göre reçete edilen ilaç ve bu ilaçlarla ölen kişi sayısına bakıldığında, Yasa'dan yararlanma oranının gittikçe arttığı gözlemlenmektedir.

Washington eyaletinde de Oregon eyaletinde çıkarılan Yasa'nın bir benzeri yürürlüğe konmuştur. Hemen tümüyle aynı ifadelerin yer aldığı “ The Washington Death with Dignity Act” ya da bir diğer adıyla “Initiative Measure No.1000” 2008 yılında çıkarılmıştır. Washington Haysiyetli Ölüm Yasası'nda, Oregon Haysiyetli Ölüm Yasası'ndan farklı olarak hastanın rıza vermeye ehil olma durumu “capable” terimi ile değil, “competent” terimi ile karşılanmıştır. Ayrıca “Tanımlar” bölümünde Oregon düzenlemesinden farklı olarak, “Self-administer” ifadesine yer verilerek, kişinin hayatı üzerinde onurlu ve insancıl bir şekilde yaşamını sonlandırma hakkının bulunduğu atıfta bulunulmuştur¹¹⁹.

Montana eyaletinde ise Montana Yüksek Mahkemesi 2009 yılında verdiği bir kararla doktorların ölümcül nitelikte ilaçlar reçete ederek hastalarının intiharına yardım edebileceğine hükmetmiştir. Mahkeme söz konusu kararda, hastaların yaşam hakkının aynı zamanda ölümcül hasta olanlar açısından onurlu bir ölüm hakkını da kapsadığını ve bunun Anayasa'ya aykırı olarak görülemeyeceğini ifade etmiş; ölümcül nitelikte hastaların intiharına yardımcı olan doktorların da yine bizzat bu hakka binaen korunması gerektiğine dikkat çekmiştir. Ancak elbette gerek hastaların gerekse doktorların bu korumadan faydalanmaları, hasta tarafından verilecek yazılı ve iyi açıklanmış bir rızanın varlığına bağlıdır. Bu tür bir rızanın yokluğu halinde hastasının intiharına yardımcı olan doktorun kendini savunması mümkün olmamaktadır¹²⁰.

4.9. Avustralya Ceza Hukukunda İntihar

Avustralya'nın farklı bölgelerinde farklı uygulamalar görülmektedir. Örneğin Yeni Güney Galler bölgesinde, gerek ötanazi gerekse yardımcı intihar bir suç olarak düzenlenmiştir. Bölgenin Ceza Kanunu'na göre,

¹¹⁹ Washington State Hospital Association, The Washington Death with Dignity Act, 2008, <http://www.wsha.org/files/i1000%20text.pdf> (10.07.2015), s.1,3.

¹²⁰ Oregon Public Health Division, Death with Dignity Act History, 2015, <https://public.health.oregon.gov/ProviderPartnerResources/EvaluationResearch/DeathwithDignityAct/Documents/history.pdf> (10.07.2015); Marlisa Tiedemann ve Julia Nicol, “Euthanasia and Assisted Suicide: International Experiences”, *Background Paper*, 08.04.2011, http://publications.gc.ca/collections/collection_2011/bdp-lop/bp/2011-67-eng.pdf (19.06.2015), s.2.

a) *Her kim bir başkasının intiharına yahut intihara teşebbüsüne yardımcı olursa, 10 yıl hapis cezası ile cezalandırılır.*

b) *Her kim bir başkasını intihar etmeye tahrik veya teşvik eder, bu kimse de bu tahrik veya teşvikin neticesinde intihar eylemini gerçekleştirir ya da intihara teşebbüs ederse, tahrik ya da teşvik eden kimse beş yıl hapis cezası ile cezalandırılır¹²¹.*

Görüldüğü üzere Yeni Güney Galler bölgesinde intihara bizzat yardım etmekle intihara teşvik etmek eylemleri birbirinden ayrılmış, doğrudan bir kimsenin intiharına yardım etmek daha ağır bir cezayla cezalandırılmıştır.

Yardımlı intihar ve ötanazinin legalleşmesi hususunda en yoğun gelişmeler Avustralya'nın kuzey bölgesinde yaşanmıştır. 1995 yılında bu bölgede Ölümcül Hastalık Kanunu çıkarılmış ancak kısa süre sonra yürürlükten kaldırılmıştır¹²². Bu kanunla bölgede ötanazi legalleşmiştir. Kanun, 1997 yılında yürürlükten kaldırılınca kadar sadece dört hasta bu Yasa'dan faydalanabilmiştir¹²³.

Avustralya Kuzey Bölgesi Ölümcül Hastalık Kanunu 1996 yılında yürürlüğe girdikten sonra üzerinde birtakım değişikliklere gidilmiştir. Bunlardan bazıları hastaya ve hastalığa ilişkin iken, bazıları güvenlik önlemlerine ilişkindir. Bu düzenlemede hasta, ölümcül nitelikte bir hastalığı bulunan ve bu hastalık nedeniyle katlanılamaz ve dindirilemez acılar ve sıkıntılar çeken kişi olarak tanımlanmıştır. Ancak bu şekilde bir hasta bir tıbbi uygulayıcıdan intiharına yardım edilmesini isteyebilecektir. Tıbbi uygulayıcı, hastadan hayatın sonlandırılması talebini aldıktan sonra bu işlemi yasalara uygun şekilde yerine getirmekle mükelleftir. Hastanın intiharına yalnızca ölümcül nitelikli ilaç reçete ederek ya da bu türden bir ilacı hazırlayarak yardımcı olabilmektedir. Tıbbi uygulayıcı her zaman ve hiçbir sebep göstermeksizin intihara yardımı reddedebilecektir. Hasta en az 18 yaşında olmalı ve rızasını, arası en az dokuz gün olacak şekilde iki defa tekrarlamalıdır. Yasa, tartışmalara neden olarak yürürlükten kaldırılmadan evvel tanıdığı imkandan faydalanan hastalardan biri, 5 yıl boyunca

¹²¹ New South Wales Parliamentary Library, Euthanasia, 2013, [http://www.parliament.nsw.gov.au/prod/parliament/publications.nsf/key/Euthanasia/\\$File/Euthanasia+Issues+Background+update.pdf](http://www.parliament.nsw.gov.au/prod/parliament/publications.nsf/key/Euthanasia/$File/Euthanasia+Issues+Background+update.pdf) (10.07.2015), s.3.

¹²² Yener Ünver, "Türk Ceza Hukuku Açısından Ötanazi", **Hukuk ve Etik Boyutuyla Ötanazi**, Nur Centel (drl.), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2011, s.32.

¹²³ The Life, Global Euthanasia Laws, 2011, <http://www.life.org.nz/euthanasia/euthanasialegalkeyissues/global-euthanasia-laws/> (10.07.2015).

prostat kanseri olan ve intiharına yardım edilmesi için talepte bulunan Darwin'dir. Diğer üç hasta da, Darwin gibi Yasa yürürlükten kaldırılmadan evvel Yasa hükümlerinden faydalanmayı başaramamıştır¹²⁴.

Batı Avustralya'da ise 2010 yılında bir girişimle ötanazinin yasalaşması teklif edilmiş ancak Meclis'te yapılan oylama sonucu bu teklif 24'e 11 oyla reddedilmiştir. Son 15 yıl içinde dördüncü teklif olan bu taslağın reddedilmesi, Batı Avustralya'da mevcut olan ötanazi taraftarlığını vazgeçirememiştir. Ötanaziye siyasi platformda savunan ve 2010 yılındaki yasa taslağının da sponsoru olan Hon Robin Chapple, ötanazinin yasalaşması için ilk teşebbüsünü 2002 yılında gerçekleştirmiştir. O dönemde hazırladığı taslağa 2010 yılında önemli eklemeler yapan Chapple'ın getirdiği düzenlemeler halen eleştirilmektedir. Chapple, her ne kadar yeni taslakta ötanazi talebinde bulunmaya ehil kimseler olarak, 21 yaş ve üzeri olan, son üç yıldır Batı Avustralya'da yaşayan, iletişim kurmaya ehil ve önemli ölçüde acı çeken veya güçten düşmüş olan kişileri göstermekte, bunların rızalarını özgürce, yazılı olarak ve akrabaları olmayan şahitler huzurunda vermesini gerekli kılmakta ve hastanın palyatif bakım açısından değerlendirilip bilgilendirilmesi gerektiğini ifade etmekte ise de; önemli ölçüde acı çekmek, acı-acı ve düşkünlük gibi ifadelerin oldukça subjektif olması ve doktorlara fazlaca insiyatif sağlaması açısından eleştirilmiştir. Palyatif bakımın mümkün olduğu hastalıklar için ötanazinin gereksiz olduğu belirtilmekte, acı çekmeyen yahut ölüm sınırında olmayan hastaların ötanazi taleplerini sınırlayıcı hükümlerin düzenlenmesi gerektiği savunulmaktadır. Ayrıca Taslak'ta, ötanazi talebinde bulunan hastanın, bu talebini herhangi bir baskı altında oluşturup oluşturmadığının tespiti ile ilgili bir düzenlemeden de hiç bahsedilmemiştir. Tüm bu nedenlerle ötanazi ve yardımcı intiharın legalleşmesi reddedilmektedir. Aslolanın Batı Avustralya halkına, palyatif bakıma daha iyi koşullarda başvuru imkanının sağlanması olduğu kabul edilmektedir¹²⁵.

¹²⁴ Mollie Dunsmuir ve Diğerleri, "Euthanasia and Assisted Suicide", *Government of Canada Publications*, 1998, Vol.91 No.9E, <http://publications.gc.ca/Collection-R/LoPBdP/CIR/919-e.htm> (10.07.2015).

¹²⁵ Joseph Parkinson, "Euthanasia in Western Australia 2010: Background and Analysis", *Chisholm Health Ethics Bulletin*, 2010, Vol.16 No.2, <http://www.bioethicsperth.org.au/Upload%5CCHEB%20WA%20Euthanasia%20.pdf> (10.07.2015), s.1-6.

Bugün her ne kadar Avustralya'nın tüm bölgelerinde yardımlı intiharın ve ötanazinin legalleştirilmesi çalışmaları yapılmakta ise de, Avustralya Hristiyan Lobisi, ne ötanazinin ne de yardımlı intiharın legalleşmesine destek vermemektedir¹²⁶.

4.10 Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Bağlamında İntihar ve İntihara Yönlendirme Suçu

İntihar, kişinin herhangi bir sebeple kendi hayatına son vermesidir. Bugün için intihar suç olarak kabul edilmemektedir. Ancak elette bu tutum, kişinin intiharı kendi iradesiyle gerçekleştirmesi hali için geçerlidir. İntiharda bir başkasının iradesinin rol oynaması halinde bir intihara yönlendirme söz konusu olacaktır ki bu eylem, pek çok devletin ceza kanunlarında suç sayılmaktadır. Bizim hukukumuzda da intihara yönlendirme 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu bağlamında bir suç olarak düzenlenmiştir.

İnsan haklarının tanındığı ve güvence altına alındığı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 2. maddesinde yaşama hakkı düzenlenmektedir. İntihara yönlendirme fiilinin suç sayılmasının temelinde, kişi hayatına ve yaşama hakkına verilen önem yatmaktadır. Peki, acaba AİHS 2. maddesinde tanımlanan yaşama hakkı kişiye intihar etme ve hatta bu konuda yardım alma hakkı da sağlamakta mıdır? Bu husus uzun süredir özellikle ağır ve tedavisi mümkün olmayan hastalıklarda ötenazi hakkıyla beraber gündeme gelmektedir. Bu konuda yakın tarihli iki davada AİHM'nin verdiği kararları incelemek, Mahkeme'nin bu konudaki görüşünü belirlemek açısından yönlendirici olacaktır.

Bu davalardan ilki Pretty-Birleşik Krallık davasıdır¹²⁷. Dava, Mahkeme'nin önüne Bayan Dianne Pretty tarafından getirilmiştir. Bayan Dianne Pretty, 43 yaşında, evli bir hanımdır ve kronik ve tedavisi mümkün olmayan ilerlemiş motor nöron hastalığından (MND) muzdariptir. Bu hastalık nedeniyle boyundan aşağısı felç olmuş ve her ne kadar anlaşılabilir derecede konuşamasa da, akli ve karar alma kapasitesi hasar görmemiştir. Hastalığın ıstıraplı seyrine tanık olmanın kendisinde yarattığı korku ve bunalım nedeniyle intihar etmek istemiş ancak kendisi intihar edemediği için

¹²⁶ Australian Christian Lobby, Consultation Paper on Voluntary Assisted Dying Submission of the Australian Christian Lobby, 2013, <http://www.acl.org.au/wp-content/uploads/2013/03/130315-ACL-Submission-to-the-Consultation-Paper-on-Voluntary-Assisted-Dying.pdf> (10.07.2015), s.3.

¹²⁷ Pretty-Birleşik Krallık 29 Nisan 2002 tarihli karar.

kocasından yardım istemiştir. Birleşik Krallık'ta intihar etmenin suç olmadığı ancak intihara yardım etmenin 1961 İntihar Yasası'na göre suç teşkil ettiği, ancak bu konuda dava açma hususunda Cumhuriyet Başsavcısı'nın takdir yetkisine sahip olduğu yukarıda ifade edilmiştir. Bayan Pretty de kocasının kendisine intihar etmesi konusunda yardım etmesi halinde cezai takibata uğramayacağına ilişkin teminat vermesi için Cumhuriyet Başsavcısı'na başvurmuş, ancak Cumhuriyet Başsavcısı Bayan Pretty'nin bu talebini reddetmiştir. Birleşik Krallık'ın diğer mahkemeleri de AİHS'ni de göz önüne almak suretiyle bir inceleme yapmış ve Cumhuriyet Başsavcısı'nın kararını onamıştır.

AİHM, başvurunun davasını kabul etmiş ve Birleşik Krallık'ın görüşlerini de almıştır. Bunun yanında Mahkeme davaya, Birleşik Krallık'taki Gönüllü Ötenazi Topluluğu ve Katolik Psikoposluğu İngiltere ve Galler Kongresi'nin de katılmasına izin vermiştir.

Mahkeme, kararında Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nin 1418-1999 sayılı Tavsiye Kararı'nın 9. paragrafına atıfta bulunmuştur. Bu paragrafta;

“... Bakanlar Komitesi, Avrupa Konseyi'ne üye devletlere, ölüme yaklaşmış ve ölmek üzere olan kişilerin haysiyetlerini koruma ve saygı gösterme çağrısı yapmaktadır:

...

c) Ölüme yaklaşmış ve ölmek üzere olan kişilerin yaşamını kasıtlı almak karşısındaki yasağı desteklemektedir. Bununla birlikte, yaşam hakkını tanıyarak, özellikle ölüme yaklaşmış veya ölmek üzere olan kişilerin hakkını, AİHS'nin “Hiç kimse kasıtlı olarak yaşama hakkından mahrum bırakılamaz” hükmünü amir 2. maddesi uyarınca üye devletler açısından güvence altına almıştır. Ölüme yaklaşmış veya ölmek üzere olan kişilerin ölme arzularının, başka bir kişinin eliyle gerçekleşmesi halinde, asla ölmekle ilgili hukuki bir iddia teşkil etmeyeceğini tanıyarak, bu arzularının, tek başına ölümü amaçlayan eylemleri icra etmeyi hukuken haklı göstermeyeceğini tanıyarak...” ifadeleri yer almaktadır. Mahkeme, bu Tavsiye Kararı'na atıfla Sözleşme'nin 2. maddesinin, kişilere intihar etme hakkını tanıdığı şeklinde yorumlanması taleplerini dikkate almamıştır.

Mahkeme bunun yanında, önceki kararlarına da atıfta bulunarak, devletin, yaşamı risk altında bulunan bir kimseyi korumak için önleyici tedbirler almak gibi pozitif bir yükümlülüğü olduğunu ve bu durumun, intihar etme belirtileri gösteren akli dengesi yerinde olmayan hükümlüler için de geçerli olduğunu ifade etmiştir. Gerçekten de Mahkeme, önüne gelen hükümlü, asker gibi kişilerin intiharlarına ilişkin davalarda, devlet yetkililerinin nasıl ve ne kadar önlem aldıklarını dikkatle incelemektedir.

Mahkeme, Pretty kararında ayrıca Sözleşme'nin 2. maddesinin güvence altına aldığı yaşama hakkının olumsuz bir yön içerecek şekilde yorumlanamayacağını, bu maddenin yaşamaktansa ölmeyi seçme hakkı bağlamında kendi kaderini tayin hakkı yaratmayacağını ifade etmiştir. Bunun yanında Mahkeme, Sözleşme'nin 2. maddesinden, ister üçüncü bir kişi eliyle olsun, isterse kamu makamları eliyle olsun, ölme hakkı gibi bir hakkın türetilmeyeceğine hükmetmiştir. Ancak mahkeme, böyle bir hakkı tanıyan bir devletin de Sözleşme'nin 2. maddesini ihlal etmeyeceğini belirtmektedir. Bununla birlikte Birleşik Krallık'taki düzenleme, böyle bir hakkı tanımamaktadır. Bu nedenle Mahkeme, davayı bu açıdan incelemenin başvurucuya bir menfaat sağlamayacağını belirtmiş ve olayı Sözleşme'nin işkence, insanlık dışı ve onur kırıcı muameleyi yasaklayan 3. maddesi ile aile hayatını ve özel hayatı koruyan 8. maddesi bağlamında incelemeye devam etmiştir.

Başvurucu, hastalığının yol açacağı ıstırabın 3. madde bağlamında onur kırıcı muamele anlamına geleceğini ve devletin, kendisini bu durumdan korumak için gerekirse intihar etmesi amacıyla yardım almasına izin vermesi yönünde pozitif bir yükümlülüğünün olduğunu ileri sürmüştür. Ancak Mahkeme, Sözleşme'nin 3. maddesinin 2. maddeye uygun olarak yorumlanması gerektiğine ve başvurucunun isteminin aksine 3. maddenin devlete bu gibi durumlarda hayatı sonlandıracak eylemlere izin vermek gibi bir yükümlülük getirmeyeceğine hükmetmiştir.

Mahkeme, özel hayatı koruma altına alan 8. madde bağlamında yaptığı incelemede ise, “kişisel irade” ve “kendi kaderini tayin” gibi prensiplerden bahsetmiştir. Mahkeme, bir dereceye kadar ihtiyatlı olarak, Bayan Pretty'nin vakarsız ve ıstırap verici olacağını düşündüğü hayatının sonundan kaçınmayı seçme talebini de bu prensipler bağlamında incelemiş ve bir başkasının yardımı olmadan intihar edemeyeceği için

kocasından yardım isteyerek bu intiharı gerçekleştirmek istemini engelleyen kanunun Sözleşme'nin 8/1. maddesi kapsamında, özel hayata müdahale olduğuna karar vermiştir. Ancak bu müdahalenin Sözleşme'nin ilgili maddesinin ihlali anlamına mı geleceği, yoksa demokratik toplumda gerekli bir müdahale niteliği mi taşıdığı Mahkeme'nin esas üzerinde durduğu nokta olmuştur. Mahkeme, söz konusu maddenin yaşama hakkını koruduğunu ve bu suretle meşru bir amaca hizmet ettiğini ve önemli olanın orantılılık ve keyfiliğin önlenmesi olduğunu belirtmiştir. Bu açıdan Mahkeme'ye göre, yardımcı intiharı bir suç olarak görüp cezalandırılmasını düzenleyen adil bir sistem, yaşama hakkının önemini yansıtmaması açısından bir keyfilik olarak nitelendirilemeyecektir. Ayrıca, Cumhuriyet Başsavcısı'nın teminat vermemesi eyleminde de bir orantısızlık saptanmamıştır. Bu gerekçelerle Mahkeme, söz konusu davada Sözleşme'nin 8. maddesinin de ihlal edilmediğine karar vermiştir. Ancak burada Mahkeme'nin böyle bir karar vermesinde en büyük etken, bu şekilde bir davanın açılmasının Cumhuriyet Başsavcısı'nın takdirinde olması ve bunun uygulamada oldukça önemli bir esneklik sağlamasıdır. Bu açıdan bakıldığında, savcıların takdir yetkisinin olmadığı ve mecburi uzun hapis süreleri öngören bir düzenlemenin orantısız olarak görülmesi ve Mahkeme tarafından 8. maddeye bir aykırılık olarak kabul edilmesi mümkün görünmektedir.

Bayan Pretty, hükmün verilmesinde birkaç gün sonra nefes alıp vermede zorluklar nedeniyle hastaneye yatırılmış, burada komaya girmiş ve hükmün verilmesinden 12 gün sonra, 11.5.2002 tarihinde vefat etmiştir¹²⁸.

Bir diğer karar ise daha yakın tarihli olan Haas- İsviçre davasıdır¹²⁹. Bu davada da Mahkeme benzer bir karar vermiştir. Bu Karar'a göre, Sözleşme'nin 8. maddesi bağlamında bir intihar hakkının varlığından bahsedilebilirse bile bu hak yardımcı intihar hakkını kapsamamaktadır. Ayrıca devletin bu hakkı sağlamak şeklinde pozitif bir yükümlülüğü de bulunmamaktadır.

¹²⁸ Douwe Korff, "Yaşam Hakkı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 2. Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Kılavuz Kitap", Özgür Heval Çinar ve Abdulcelil Kaya (çev.), İnsan Hakları El Kitapları No:8, http://www.yargitay.gov.tr/abproje/belge/kitaplar/AIHS_mad2_YasamHakki.pdf (23.08.2015),s.18-22.

¹²⁹ Haas-İsviçre, Grégor Puppinc ve Andrea Popescu, Koch v. Germany: The ECHR Called Again to Decide on Assisted Suicide, 08.09.2011, <http://www.eclj.org/Releases/Read.aspx?GUID=5cd238a9-6a52-47b0-9caa-6e1873550d2a>, (20.06.2015).

Görüldüğü gibi Mahkeme'nin kararlarında, yardımcı intiharın yaşama hakkı bağlamında bir hak olarak tanınamayacağı ve devletin de böyle bir hakkı tanımak bağlamında pozitif bir yükümlülüğünün olmadığı ifade edilmektedir. Ancak Mahkeme, böyle bir hakkı tanıyan devletin de Sözleşme'nin 2. maddesini ihlal etmiş olmayacağını belirtmektedir.

5. İNTİHAR ve İNTİHARA YÖNLENDİRME EYLEMLERİNİN BENZER EYLEMLERDEN AYRILMASI

Bazı eylemler, nitelikleri itibariyle intihara yönlendirme suçuyla benzeşmektedir. Ancak bunlar elbette birer intihara yönlendirme değildir. Bunların tanımları incelendiğinde, hepsinin kendi içinde farklı özellikler barındırdığı görülmektedir. Bu bölümde yalnızca intihara yardım-yönlendirme eylemleriyle oldukça benzeşen ötenazi ve talep üzerine adam öldürme ele alınmaktadır.

5.1. Ötanazi

Ötanazi, ilk defa Bacon tarafından kullanılmış bir ifadedir. İngiliz filozofu Francis Bacon (1561-1621), *“Hekimin vazifesi sağlığı korumak ve acıları azaltmaktır. Acıların azaltılması sadece tedavi etme yoluyla olmayıp gerektiğinde ona kolay ve rahat bir ölüm sağlamakla da olur.”* demektedir¹³⁰. Anlam olarak, “ıstıraplı tabi ölüm”, “iyi ölüm”, “tatlı ve acısız ölüm” anlamına gelmektedir¹³¹. Türkçe Sözlük'te ise ötanazi, ölme hakkı, tedavisi mümkün olmayan hastalıklarda canlıyı ağrı ve acı vermeden öldürme, uyutma olarak tanımlanmaktadır.

Acılar içinde kıvranan ve kurtuluş ümidi kalmamış olan hastaların, kendi rızalarıyla hayatlarına son verilip verilemeyeceği konusu yıllar boyunca uzun tartışmalara neden olmuştur¹³². Bugün halen devam eden bu tartışmalar gerek insan hakları ve gerekse de dar olarak hasta hakları bağlamında, tıp, hukuk gibi birden fazla alanı meşgul etmektedir.

¹³⁰ Mahmut Tokaç, “Ötanazi”, <http://www.belgeler.com/blg/2bqd/otanazi>, (20.06/2015), s.2.

¹³¹ Koca, s.20.

¹³² Şahin Akıncı, “İrade Muhtariyeti İlkesi ve Şahsiyet Hakları Açısından Ötenazi, Açlık Grevi ve Ölüm Orucu”, Prof. Dr. Süleyman Arslan'a Armağan, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, sayı:1-2, cilt:6, 1998, s.738.

Ötanazinin varlığından bahsedebilmek için öncelikle bazı şartlar aranmaktadır. Bu şartları Artuk, “Ötanezi” isimli makalesinde şu şekilde sıralamaktadır:

- 1) Ötanaziden bahsedebilmek için öncelikle bir hastalığın varlığı gerekmektedir. Buradaki hastalık geniş anlamda anlaşılmalıdır.
- 2) Bu hastalık tedavi edilemez bir hastalık olmalıdır.
- 3) Hastalığın, dayanılmaz derecede ıstırap vermesi gerekmektedir. Burada da söz konusu ıstırapın, kuvvetli olması yeterli görülmektedir, devamlı olması aranmamaktadır.
- 4) Hastanın ötanaziye rızası bulunmalıdır. Her şeye rağmen yaşamak arzusunda bulunan bir kişiye, buna ilişkin gösterdiği en ufak bir belirti bile olsa dikkate alınarak, ötanazi uygulanmamalıdır.
- 5) Öldürme eyleminin, hastayı bir an önce çektiği ıstıraptan kurtarmak amacı taşıması gerekmektedir¹³³.

İşte ötanazinin uygulanabilmesi, ancak yukarıdaki şartların varlığı halinde mümkün olabilmektedir.

Ötanazi, dar anlamda-geniş anlamda ötanazi ve aktif-pasif ötanazi gibi çeşitli ayrımlara tabi tutulmaktadır.

Dar anlamda ötanazi, ölümün kaçınılmaz olduğu bir hastalığa tutulmuş ve çok kısa bir süre sonra öleceği anlaşılan ve çok acı ve ıstırap çeken kişinin öldürülmesidir. Geniş anlamda ötanazi ise, ölümünün kaçınılmaz olduğu bir hastalığa tutulmuş ve çok acı ve ıstırap çeken kişinin öldürülmesidir. Burada, geniş anlamda ötanaziye dar anlamda ötanaziden ayıran en önemli husus, ölümün ne zaman gerçekleşeceğinin bilinmemesi olmaktadır¹³⁴. Başka bir deyişle, dar anlamda ötanazide, kişinin ölümün eşiğinde olduğu kabul edilirken, geniş anlamda ötanazide ölüm, hemen gerçekleşebileceği gibi, haftalarca veya yıllarca sonra da ortaya çıkabilmektedir¹³⁵.

Aktif-pasif ötanazi ayrımında ise, kişinin hayatına aktif bir müdahale ile mi yoksa pasif bir müdahale ile mi son verildiği önem taşımaktadır. Aktif ötanazide,

¹³³ Mehmet Emin Artuk, “Ötanezi”, **Yargıtay Dergisi**, sayı:3, 1992, s.302-303.

¹³⁴ Mustafa Özen, “İntihara Yönlendirme Suçu”, **Ceza Hukuk Dergisi**, sayı: 1, yıl:6, 2011, s.48.

¹³⁵ Artuk, s.301.

ölümcül hasta ölümü seçerek ölme hakkını kullanmakta, yaşama hakkından vazgeçmekte, kendisine öldürücü bir müdahale yapılmasını talep etmektedir. Pasif ötanazide ise kendisine bir müdahalenin yapılmamasını ya da başlanan bir müdahalenin sona erdirilmesini talep etmektedir¹³⁶.

Aktif-pasif ötanazi ayrımı doktrinde sıkça kullanılmakta ve özellikle hekimler tarafından pasif ötanaziye daha sıcak bakılmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan bir araştırma sonucunda, solunum cihazını durdurmanın ve parantenal beslenmeyi kesmenin, spontan süren solunumu durdurmak için ilaç vermekten daha çok benimsendiği ortaya çıkmıştır¹³⁷.

Ötanazi, sadece doktorların yaptığı bir öldürme eylemi olarak algılanmamalıdır. Doktor olmayan kişilerin de, aynı şartlar altında yaptıkları bir eylem ötanazi olarak kabul edilmektedir¹³⁸. Ancak ötanaziye cevaz verilmesi gerektiğini savunanlar, genellikle öldürme fiilinin doktor tarafından icra edilmesinden yana olmaktadır¹³⁹.

Ötanazi, her devlet tarafından farklı düzenlemelere tabi tutulmuştur. Bilindiği gibi bugün bazı devletlerce meşru görülmekte iken, bazı devletlerce suç olarak kabul edilmektedir. Doktrinde de bu konuda çeşitli görüşler mevcuttur. Bunlarda bazıları ötanaziye karşı çıkarken, bazıları ötanazinin tanınması gereken bir hak olduğunu savunmaktadır.

Ötanaziye karşı çıkanlar, genellikle öldürme eyleminin bir suç teşkil ettiğini kabul etmekle birlikte, kimilerine göre bu bir kasten öldürme suçunu, kimilerine göre ise daha az cezalandırılması gereken bir eylemi ifade etmektedir.

Ötanaziye kabul etmeyen görüşler, daha çok tıbbi ve ahlaki açıdan eleştiri getirmişlerdir. Tıbbi eleştirilerden biri, tıpta daima hata payı olabileceği ihtimalidir. Ayrıca tıp, her geçen gün kendini geliştirmekte ve daha önce şifasız olarak kabul edilen hastalıklar için yeni tedavi yöntemleri geliştirilmektedir. Ötanazi uygulanmak istenen

¹³⁶ Sibel İncoğlu, **Ölme Hakkı-Ötanazi**, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1999, s.154.

¹³⁷ İncoğlu, s.135-136.

¹³⁸ Koca, s.28.

¹³⁹ Akıncı, s.740.

kişinin hastalığı bugün tedavisi mümkün olmayan bir hastalık gibi görünürken, yarın tedavisi mümkün bir hastalık olarak kabul edilebilecektir¹⁴⁰. Bu görüşün en önemli savunucularından olan Dr. Forgue, bu konuda başından geçen bir olayı aktarmaktadır. Bir gün, Dr. Forgue'un Paris'teki muayenehanesine bir hasta gelmiş ve çok fazla acı ve ıstırap çektiğinden bahisle muayene edilmesini istemiştir. Doktor, hastayı muayene etmiş ve hastalığına “mide kanseri” teşhisi koymuştur. Bu durum karşısında, hastanın kurtulmasına imkan olmadığına kati surette kanaat getirerek sadece hastayı teselli etmek amacıyla birkaç alelade ilaç vermekle yetinmiştir. Aradan birkaç sene geçtikten sonra, Dr. Forgue bir gün Lyon istasyonunda tren beklerken, bu kişi yanına gelerek, yaptığı tedavi ile hayatını kurtardığından dolayı kendisine hararetle teşekkür etmiştir. Olayı hatırlayan doktor, bu kişiye, Paris'e geldiği zaman muayenehanesine uğramasını tenbih etmiştir. Sonrasında doktor, bu kişiyi muayene etmiş ve daha önce gördüğü ve kanser teşhisi koyduğu arazın tamamen kaybolduğunu müşahade etmiştir. Bu nedenle Dr. Forgue, hastalığın şifasız olduğunun kesin bir şekilde tespitine tıbben imkan bulunmadığını belirtmiş ve bu hastaların öldürülmesi durumunda ceza verilmemesinin, pek çok suiistimale yol açabileceğini ifade etmiştir¹⁴¹.

Ancak bu yaklaşım, doktrinde eleştiri konusu olmuştur. Buna göre, hiçbir ilaç veya tedavi yöntemi bugünden yarına bulunmamaktadır. Her tedavi ya da ilaç, uzun süren araştırmalar sonucu bulunmakta ve ancak uzun bir süre hayvanlar üzerinde de denendikten sonra uygulanabilmektedir. Bu nedenle, hastalığının son evresinde olan ve örneğin birkaç aylık ömrü kalmış bir kişinin ölümünden önce bir tedavi bulunacağı umudu sadece bir hayaldir. Yeni tedavi ve ilaçların bulunabileceğini ve ötanaziye izin verilmemesi gerektiğini belirten sav, tıp gerçeklerine uymamaktadır. Mucizevi buluşların olması mümkün görünmemektedir. Ancak bu sav, elbette ölümüne çok az kalmış ve bu süreçte tedavi bulma olasılığı bulunmayan hastalar için söz konusu olmaktadır. Tedavinin, ölüm gerçekleşmeden önce uygulanabileceğine ilişkin somut bir durum mevcutsa, ölümü geciktirmek zorunluluk haline gelecektir. Ancak, hastalık

¹⁴⁰ Artuk, s.304.

¹⁴¹ M. Muhtar Çağlayan, “Ötenazi ve İntihar”, *Adalet Dergisi*, sayı:1, yıl:57, 1966, s.9.

hususunda yapılan çalışmalar sonuca uzaksa, hastaya umut vermek dürüst bir davranış olmayacaktır¹⁴².

Bunun yanında, tedavisi mümkün olmayan hastalığın, kimin tarafından nasıl tespit edileceği hususu da tartışma konusu olmuştur. Burada, hastanın ya da öldürme fiilini gerçekleştirecek olanın kanaatinin mi, yoksa bir hekimin veya hekimler kurulunun kararının mı aranacağı sorunu gündeme gelmektedir¹⁴³. Bu konuda görüş belirten bir yazarımıza göre, iyileşmez ve ağrısı, ıstırabı dindirilemez hastalığa yakalanmış bulunanlara münhasır olmak üzere, bir dahiliye ve onkoloji uzmanının daima yer alacağı en az beş kişiden müteşekkil bir kurul tarafından, sırf hastanın dayanılmaz ıstırabını dindirmek ve ısrarlı talebini yerine getirmek maksadı ile ötanazi tatbik edilmesine karar verilebilecektir. Burada, suiistimallerin önüne geçilebilmesi için, beş uzman hekimden oluşan kurulun, oybirliğiyle karar alması ve toplantılara bir ceza hakimi ile hastanın bir yakınının gözlemci olarak katılması gerekmektedir¹⁴⁴.

Elbette, bu sorunun özümlenmesi oldukça güç olacaktır. Eğer tanazi yasallaştırılacaksa, tedavisi mümkün olmayan hastalığın kimin tarafından nasıl tespit edileceğinin açıkça ve ayrıntılı şeklide düzenlenmesi gerekecektir. Nitekim, Türk Ceza Kanunu ntasarısı'nda, 135. maddede düzenlenen ötanazi, bu eksiklikleri nedeniyle eleřtirilmiřtir¹⁴⁵.

Tıbbi eleştirilerden bir diğerini ise şıfasız kabul edilerek hastaların öldürülmesinin, tıbbın gelişmesi açısından sakıncalı olduğu, bu şekilde tıbbın gelişmesinin engelleneceği görüşü oluřurmaktadır¹⁴⁶. Gerçekten, önceleri öldürücü bir hastalık olarak kabul edilen kan kanseri, bugün tedavisi mümkün olan hastalıklar kategorisinde bulunmaktadır. Bu görüşte olanlara göre, eğer zamanında bu hastalığın tedavisi için araştırma yapmak yerine, doğrudan daha kolay olan öldürme yolu

¹⁴² Inceoğlu, s.168-169.

¹⁴³ Artuk, s.316.

¹⁴⁴ Bahri ztrk, "Hasta Hakları ve tanazi", **Prof. Dr. Turhan Tufan Yüce'ye Armağan**, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını, 2001, s.589.

¹⁴⁵ Artuk, s.316.

¹⁴⁶ Koca, s.21.

seçilseydi, kan kanseri, bugün halen tedavisi olmayan bir hastalık olarak kabul edilebilecekti¹⁴⁷.

Ancak, doktrinde bu savunma da mesnetsiz bulunarak eleştirilmektedir. Buna göre, tedavi için yeni yollar aranması ile ötanazi ve hekim yardımlı intiharın yasallaştırılması arasında, doğrudan bir bağlantı olduğunu düşünmek güçtür. Ötanazi veya hekim yardımlı intihar var diye, bu konularda araştırma yapılmaması çok uzak bir ihtimaldir. Yaşam her zaman asıl olandır. İstemli ötanazi ise, nitelikli yaşam kaybaldığı zaman kişinin başvurduğu son çaredir. Hastanın yaşamını sona erdirmeye hakkının, araştırmacıları yeni tedavi veya yöntemler bulmaktan nasıl vazgeçireceğini açıklamak zor görünmektedir¹⁴⁸.

Tıbbi yaklaşımlarla ötanaziyi kabul etmeyen görüşler, Hypocrate tarafından vazedilen kuralları esas almaktadırlar. Bu kurallara göre hekim, hastasına karşı ihtiyatlı davranacak, kayıtsız kalmayacak ve hastalara zehir vermeyecektir. Burada Hypocrate'ın ötanaziyi dışladığı savunulmaktadır. Bu nedenle ötanazi karşıtları tarafından bir deha olarak görülmektedir¹⁴⁹. Ancak burada, Hypocrate'ın bu ifadesine binaen pasif ötanazinin kabul edilebileceği de düşünülmektedir. Çünkü burada yasaklanan, hastalara ölümcül ilaç verilmesidir. Yoksa tedavinin ihmal edilmesi, açıkça yasaklanmamaktadır¹⁵⁰.

Ötanazi karşıtlarının bu değerlendirmesi de pek çok yönden eleştirilmektedir. Öncelikle bu Yemin'in, Hypocrate'ın kendisi tarafından mı yoksa başka bir hekim tarafından mı yazıldığına belli olmadığı ifade edilmiştir. Bunun yanında, Hypocrate'ın diğer yazıları ile Yemin arasında bazı çelişkiler olduğu söylenmektedir. Örneğin, Yemin'de yasaklanan ameliyat, Hypocrate yazılarında kabul edilmektedir¹⁵¹. Ayrıca bu kurallardan ötanazinin yasaklandığını çıkarmanın, toptancı bir yaklaşım olacağı ve Hypocrate Yemini'nin ruhuna uygun düşmeyeceği savunulmaktadır¹⁵².

¹⁴⁷ Artuk, s.304.

¹⁴⁸ İnceoğlu, s.170.

¹⁴⁹ İnceoğlu, s.171.

¹⁵⁰ İnceoğlu, s.137; Öztürk, s.580.

¹⁵¹ İnceoğlu, s.171.

¹⁵² Öztürk, s.579-580.

Bunların haricinde, ötanaziyi değerler hiyerarşisine aykırı olarak gören bir başka görüşe göre ötanazi, eğer iyileştirilmesi mümkün olmayan bir kimseyi ıstıraplarından kurtarma amacı taşıyorsa, en yüksek değer olarak kabul edilen hayat, ıstırap çekmeme uğruna feda edilmektedir. Hastayı yaşatmak ve tedavi etmeye çalışmak yerine daha kolay bir yol olan öldürme yolunu seçmek, değerler hiyerarşisi açısından doğru olmadığı gibi, böyle bir tercihi haklı gösterecek kesin bir delil de mevcut bulunmamaktadır¹⁵³.

Ötanazi dini yönden de eleştirilmektedir. Genel dini felsefeye göre, hayatı Allah insana vermiştir ve almak da O'na aittir. Bu itibarla bir insan, kendi hayatı üzerinde istediği gibi tasarrufta bulunamayacaktır¹⁵⁴. İslam Dini'nde, ötanazi kabul edilmemektedir. İslam'a göre, hastalanan kişinin muhakkak tedavi olması gerekmektedir. İslam Dini anlayışında hastalığı veren Allah, mutlaka bir şifa ve deva da yaratmıştır¹⁵⁵. Hristiyan Katolik Kilisesi de uzun süre ötanaziyi reddetmiş ancak sonraları bu görüşünü yumuşatarak, acıların dindirilmesi için gerekli olan ama aynı zamanda ömrü kısaltıcı etkisi de bulunan ilaçların, fayda dengliği göz önüne alınmak suretiyle verilebileceğini kabul etmiştir¹⁵⁶.

Ötanazinin eleştirildiği bir diğer husus ise rıza sorunudur. Buradaki ölüme rızanın, gerçek anlamda dikkate alınması gerekli bir rıza olup olmadığı tartışılmıştır. Bilindiği gibi, kişinin rızasının geçerli kabul edilebilmesi için belli şartları taşıması gerekmektedir. Bunlardan biri ötanazi hususunda özellikle tartışılmaktadır ki bu, kişinin rıza verirken buna ehil olması şartıdır¹⁵⁷.

Doktrinde bazı görüşler tarafından, ötanazi isteyen bir kimsenin rıza gösterirken ehil olmadığı kabul edilmektedir. Nitekim yaşam karşısında kendisinin öldürülmesine rıza gösteren bir kimsenin akli melekelerinin bozulmuş olduğu ve böyle

¹⁵³ Akıncı, s.740-741.

¹⁵⁴ Çağlayan, s.8.

¹⁵⁵ Artuk, s.305.

¹⁵⁶ Artuk, s.306.

¹⁵⁷ Öztürk, s.581.

bir kimsenin muteber bir rızaya ehil olmamasının muhtemel olduğu kabul edilmektedir¹⁵⁸.

Ötanaziyi reddeden görüşler tarafından ötenazi, genellikle kasten öldürme suçu olarak kabul edilmektedir.

Ötanazi eyleminin kasten öldürme suçundan farklı olduğunu savunan görüşler ise bu eylemin, ya cezasız bırakılması gerektiğini, ya da daha az cezalandırılması gerektiğini ifade etmektedirler. Ötanazinin cezalandırılmaması gerektiğini kabul eden yazarlardan biri olan Ferri'ye göre, mağdurun isteğiyle öldürülmesi halinde, faile ceza verilemez. Ferri burada ötanaziyi intiharla karşılaştırmış ve nasıl ki intihara ceza verilemiyorsa, ötanaziye de ceza verilemeyeceğini ifade etmiştir. Nitekim, kişi kendi rızasıyla kendisini öldürmek hakkını bizzat kendisi kullanabileceği gibi, başkasına da kullandırabilecektir. Burada dikkat edilecek husus, fiilin saiki olmaktadır. Saikte, toplum menfaatlerine aykırı sebepler yoksa böyle bir eyleme ceza vermek mümkün olmayacaktır. Bu bakımdan örneğin, fiil mağdurun ıstıraplarını dindirmek maksadını taşıdığı sürece cezalandırılmayacaktır¹⁵⁹.

Alman hukukçu Jost, 1895 yılında yayınladığı “Öldürme Hakkı” isimli kitabında, ötanaziyi kabul etmekle birlikte, şifasız delilerin değil, sadece ölümü talep eden diğer ümitsiz hastaların öldürülmesinin caiz olduğunu ileri sürmüştür. Burada Jost'a göre hastanın iradesi göz önünde tutulmalıdır. Hayat, bazen bir kişi için sıfırdan da aşağıda bir kıymet taşıyabilmektedir. Şifasız bir hastalığa yakalanan ve çok az ömrü kalan bir kimsenin çektiği ıstırap bunun en canlı örneği olmaktadır. Jost'a göre devlet, şifasız ve ümitsiz hastaların intiharlarını temin için onlara yardım etmeli ve belli koşullar altında böyle bir kişinin öldürülmesine izin vermelidir. Ancak akıl hastaları için sağlıklı bir iradeden bahsetmek mümkün olmayacağından, bu kimselerin rıza dahilinde dahi öldürülmeleri mümkün olmayacaktır¹⁶⁰.

Görüldüğü gibi Jost burada, şifasız hastaların kendilerini öldürmelerini kolaylaştırmak bakımından devlete pozitif bir yükümlülük yüklemektedir. Ancak

¹⁵⁸ Artuk, s.306; Koca, s.21; Akıncı, s.746-747.

¹⁵⁹ Ahmet Erdoğan, “Mağdurun Suç İşlenmesine Muvafakatı”, **Adalet Dergisi**, sayı:10, yıl:41, 1950, s.1287.

¹⁶⁰ Çağlayan, s.7.

bugün, AİHM'nin kararlarına bakıldığında, AİHS bakımından bunun böyle olmadığı anlaşılmaktadır. Yukarıda açıklandığı üzere AİHM, AİHS'nin yaşama hakkını düzenleyen 2. maddesinin, devlete bu şekilde bir pozitif yükümlülük yüklediğini içtihat etmektedir.

Ötanazinin cezalandırılmaması gerektiği, manevi açıdan da savunulmuştur. Ötanazide, failin kişiye acı ve ıstırap çektirmek ve ona zarar vermek amacıyla olmadığı, tersine kişinin ıstıraplarına son vermek maksadı taşıdığı, oysa ki kasten öldürmede failin amacının kişiye zarar vermek olduğu, bu nedenle ötanazi nedeniyle faili kasten öldürmeden sorumlu tutmanın mümkün olamayacağı ifade edilmiştir¹⁶¹.

Ötanazinin cezalandırılmaması gerektiğini, merhamet hissiyle açıklayan bir diğer görüşe göre ise şifası mümkün olmayan ve son derece acı ve ıstırap çektiren bir hastalığa yakalan bir kimsenin, çektiği ıstıraba tahammül edilemeyerek, bir an önce bu durumdan kurtulmasını sağlamak saikiyle öldürülmesi insani bir vazifedir¹⁶².

Ötanazinin kasten öldürme suçu teşkil etmeyeceğini savunan bir görüşe göre ise, rıza ile veya merhamet hissinin sevkiyle adam öldürenler “tehlikeli suçlu” değildir. Gerçekten, diğer suçlularda olduğu gibi bunlarda, ahlaki redaet bulunmamaktadır. Bunlar, hastayı ıstıraptan bir an önce kurtarmak gibi insani hislerle ve ona iyilik yapmak için bu eylemi gerçekleştirmektedir. Fakat bu kişilerin tamamen cezasız bırakılmaları da doğru olmayacaktır. Bu nedenle bu gibi kişilerin, kasten öldürme suçunun cezasıyla değil de, belki daha hafif bir ceza ile cezalandırılması gerekmektedir¹⁶³. Bu görüşü paylaşmakla birlikte, belli şartlar altında, daha hafif bir cezanın verilmesi yerine hiç ceza verilmemesi gerektiğini savunan yazarlarımız da bulunmaktadır¹⁶⁴.

Ötanazinin daha hafif cezalandırılmasını öngören ilk kanun Büyük Frederik zamanında çıkarılan 1 Haziran 1794 tarihli Prusya Devletleri İçin Umumi Memleket Hukuku'dur. Kanun'un 833. paragrafına göre, ölümcül şekilde yaralanan veya can çekişmekte olan bir hastayı, iyi niyetle öldüren kimseye taksirle adam öldürme cezası uygulanacaktır.

¹⁶¹ Artuk, s.310.

¹⁶² Koca, s.23.

¹⁶³ Çağlayan, s.9.

¹⁶⁴ Artuk, s.317.

Ötanaziye ya da intihara izin verilmesi gerektiğini ifade eden görüşlerin hepsi insancıl karakterli olmayabilmektedir. Bir düşünceye göre, akli yerinde olarak ölmek isteyen ya da buna meyli bulunan insanlar öldürülmelidir. Önemli olan yaşamak arzusunda bulunanlardır ve intihar gibi eylemler esasen iradesiz, muvazenesiz, bozuk mahlukları ortadan kaldıran tabii bir yol olmaktadır. Bu nedenle intihar etmek isteyenlerin, “rahat rahat ölmelerine” müsaade edilmesi ve yaşamaktan başka bir şey istemeyenlerin hayatının kolaylaştırılması gerekmektedir¹⁶⁵.

Bazı görüşlere göre, dejenere nesil yetişmesini ve lüzumsuz masraflar yapılmasını önlemek için de ötanazi uygulanmalıdır. Şifasız akıl hastalarının ortadan kaldırılması, neslin dejenereleşmesine ve bu gibi insanlar için boş yere masraf yapılmasına engel olacaktır. Bu düşünce yapısına sahip olanlar arasında Adolf Hitler de bulunmaktadır. Fikir babası Nietzsche olan Hitler, 1 Eylül 1939 tarihinde, “Ötanazi Programı” adı altında¹⁶⁶, tedavisi mümkün olmayan hastalara ötanazi uygulanması emri vermiştir. Bu emrin uygulanması için ötanaziye uygulayacak doktorlar belirlenmiş ve ötanazi için teşkilatlar kurulmuştur. Bu programa alınarak öldürülen akıl hastası sayısının 70.000 olduğu tahmin edilmektedir. Ancak bu sayıya hilkat garibesi olarak tanımlanmış olan çocuk sayıları dahil bulunmamaktadır¹⁶⁷.

Son olarak, ötanazi ile intiharın karşılaştırılmasının ele alınması gerekmektedir. Ötanazi, intihara benzemekle birlikte aslında intihardan farklıdır. İntihar ve ötanazinin ayrıştığı noktaları şu şekilde sıralamak mümkündür:

1) İntiharda kişi yaşamına kendisi son vermekte, ötanazide ise başkaları son vermektedir.

2) Ötanazide kişi, genellikle şifasız, çok acı ve ıstırap çektiren bir hastalığı olan ve kısa süre sonra ölmesine kesin gözüyle bakılan bir kişi olmaktadır. Oysa intiharda çoğunlukla böyle bir kişi mevcut bulunmamaktadır. Ancak hemen belirtilmelidir ki bu tip hastalıklara yakalanan kişiler de intihar edebilmektedirler. Ancak bu oran, diğer intihar oranlarının toplamına kıyasla daha az olmaktadır.

¹⁶⁵ Behçet Tahsin Kamay, “Adli Tıp Bakımından İntiharlar Hakkında Bir İnceleme”, **Adalet Dergisi**, sayı:8, yıl:41, 1950, s.995.

¹⁶⁶ Koca, s.24.

¹⁶⁷ Artuk, s.310-311.

3) İntihar, devletlerin yasal düzenlemelerine konu olmamaktadır. Oysa ki ötanazi, çok tartışılan bir konu olması cihatiyle pek çok devletin yasal düzenlemelerinde yer almaktadır. Bunlardan bazıları ötanaziye izin verirken, bazıları ötanaziyi suç olarak kabul etmiştir¹⁶⁸.

Görüldüğü gibi, intihar ve ötanazi arasında önemli farklılıklar söz konusudur. Ortak noktaları ise ölen kişinin, ölüm neticesi bakımından özgür iradeye sahip olmasıdır¹⁶⁹.

İntihara yönlendirme suçunda ise fail sadece intihara yardımda bulunmaktadır. Daha önce de ifade edildiği gibi, eylemin bir intihara yönlendirme hareketi olarak kabul edilebilmesi için, failin son öldürme hareketini yapmaması gerekmektedir. Aksi taktirde intihara yönlendirme suçundan değil, kasten öldürme suçundan bahsedilecektir. Ötanazide ise öldürme fiili bizzat üçüncü kişi tarafından gerçekleştirilmektedir¹⁷⁰.

5.2. Talep Üzerine Adam Öldürme

Ötanazi, talep üzerine adam öldürmenin özel bir çeşididir. Ancak burada, şifası kabil olmayan, çok acı ve ıstırap veren öldürücü bir hastalık mevcut bulunmaktadır. Ötanazi uygulanacak hastanın, böyle bir hastalığa tutulmuş ve yakın zamanda öleceğine kesin gözle bakılan bir hasta olması gerekmektedir. Oysa talep üzerine adam öldürmede böyle bir hastalık aranmamaktadır. Talep üzerine adam öldürme bu yönüyle ötanaziden ayrılmaktadır. Bu açıdan her ötanazi bir talep üzerine adam öldürme olarak kabul edilebilirken, her talep üzerine adam öldürme bir ötanazi olarak görülmemektedir¹⁷¹.

Talep üzerine öldürme eyleminde ölüm sonucunu doğuran hareketler üçüncü bir kişi tarafından icra edilmekte ise de, bunun ortaya çıkışı ancak mağdurun rızasıyla mümkün olmaktadır. Mağdurun icra hareketleri başlamadan önce ortaya çıkan rızası, üçüncü kişinin onu öldürmesi hareketinin kaynağını teşkil etmektedir. Mağdurun rızası, suça iştirak hükümlerinde yer alan azmettirme boyutunda ortaya çıkmış olmalıdır. Aksi halde zaten mevcut bir öldürme isteğine mağdurun talebinin eklenmesi söz konusu

¹⁶⁸ Özen, s.47-48.

¹⁶⁹ Özen, s.48.

¹⁷⁰ Koca, s.30.

¹⁷¹ Artuk-Yenidünya “Ötanazi”, s.109-110; Koca, s.31.

olursa, bu eylem talep üzerine öldürme değil rıza ile öldürme kapsamında değerlendirilecektir¹⁷².

Talep üzerine adam öldürmenin suç olarak kabul edilmesi halinde unsurları şu şeklide ifade edilmektedir:

1) Kişinin açık ve ciddi ısrarının hiçbir tehdit, telkini iğfal ve şiddet olmaksızın bulunması gerekmektedir. Farazi rızanın ya da zımni rızanın bulunması yeterli görülmemektedir.

2) Kişinin 18 yaşından büyük olması gerekmektedir.

3) Failin, kişiyi tamamen insani hislerle ve onun talebi üzerine öldürmesi gerekmektedir.

4) Faile, kasten öldürme suçunun cezasından daha hafif bir ceza verilmesi gerektiği kabul edilmektedir¹⁷³.

Farklı tarihlerde çıkarılan Türk Ceza Kanunu Ön Tasarıları'nda, Talep Üzerine Öldürme suçu düzenlenmiştir. Örneğin 1987 Türk Ceza Kanunu Ön Tasarısı'nın 106. maddesinde, *"İyileşmesi kabil olmayan ve ileri derecede ıstırap verici bir hastalığa tutulmuş bulunan bir kimsenin, şuur ve hareketlerinin serbestisine tam olarak sahip iken yaptığı ısrarlı talepleri üzerine ve münhasıran hastanın ıstıraplarına son vermek maksadıyla öldürme fiilini işlediği sabit olan kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir"* hükmü yer almıştır. 1989 Türk Ceza Kanunu Ön Tasarısı'nın 135. maddesinde, *"İyileşmesi kabil olmayan ve ileri derecede ıstırap verici bir hastalığa tutulmuş bulunan bir kimsenin, şuuruna ve hareketlerinin serbestliğine tam olarak sahip iken yaptığı ısrarlı talepleri üzerine ve sadece hastanın ıstıraplarına son vermek maksadıyla öldürme fiilini işlediği sabit olan kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir"* şeklinde bir düzenlemeye yer verilmiştir. 1997 Türk Ceza Kanunu Tasarısı'nda "Acıyı Dindirme Saiki" başlığını taşıyan 137. maddeye göre, iyileşmesi kabil olmayan ve ileri derecede ıstırap verici bir hastalığa tutulan kimseyi, şuur ve hareket serbestisi tam iken yaptığı ısrarlı talepleri üzerine ve hastanın ıstırabına son

¹⁷² Yusuf Yaşar ve Işıl Turan, "Alman, Avusturya ve İsviçre Yüksek Mahkeme Kararları Çerçevesinde Talep Üzerine Öldürme Suçu ile Ötanazi İlişkisi", **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Cilt.19, Sayı.1, (2013), s.43-44.

¹⁷³ Koca, s.32.

vermek saiki ile öldüren kişi talep üzerine öldürme suçunun faili olmaktadır. Yine 2000 tarihli Türk Ceza Kanunu Tasarısı'nın "Acıyı Dindirme Saiki" başlıklı 140. maddesinde benzer bir düzenlemeye yer verilmiştir. Tüm bu tartışmalara rağmen 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda böyle bir düzenleme hiç yer almamıştır¹⁷⁴.

Ötanazi gibi talep üzerine öldürme de intihar fiilinden farklıdır ve intihar olarak kabul edilemeyecektir. Çünkü burada da öldürme fiili bizzat kişinin kendisi tarafından değil, üçüncü bir kişi tarafından yapılmaktadır.

6. TÜRK HUKUKUNDA İNTİHAR VE İNTİHARA YÖNLENDİRME SUÇU

Türk hukukunda intihar suç olarak kabul edilmemektedir. Bunda, yukarıda ifade edilen intiharın önlenmesindeki zorlukların etkisinin payı büyüktür. Ancak bu, daha çok bir suç politikası sonucu gerçekleşmektedir¹⁷⁵. Kişilerin, intihar sonucu ölüm gerçekleşmezse cezalandırılacakları düşüncesi, ölümlerin azalmasına değil, artmasına neden olacaktır. Bir diğer neden ise fail ve mağdur sıfatının aynı kişide toplanmasının mümkün olamayacağı görüşüdür¹⁷⁶.

İntiharın suç olmaması, ona yardımın da suç sayılmaması sonucunu doğurmaktadır. Bu da, intihara yardım eden kişilerin cezasız kalmasına neden olmaktadır ki, bu istenmeyen bir sonuçtur. Nitekim bir eyleme iştirakin cezalandırılabilmesi için bu eylemin kendisinin bir suç teşkil etmesi gerekmektedir¹⁷⁷. Bu nedenlerle pek çok ülke, intiharı suç saymamakla beraber, intihara yardımcı ayrı bir suç olarak kabul etmektedir. Böylece bir kişinin ölümüne yardımcı olmak fiili cezalandırılabilir.

Türk hukukunda da, bu gerekçelerle gerek eski ceza kanunu gerekse de yeni ceza kanunu ile intihara teşvik ve yardım, bir suç olarak kabul edilmiştir.

¹⁷⁴ Yaşar-Turan, s.49-50.

¹⁷⁵ Ahmet Zeki Polat, **Öğreti ve Uygulamada Adam Öldürme Suçları**, İstanbul: Alfa Yayınları, 1999, s.165.

¹⁷⁶ Özen, s.33.

¹⁷⁷ Koca, s.47.

6.1 Genel Olarak

765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 454. maddesinde, "İntihara İkna ve Yardım Suçu" düzenlenmiştir.

Bu maddeye göre; " *Birini intihara ikna eden ve buna yardım eden kimse, müntehirin vefatı vuku bulduğu takdirde, üç seneden on seneye kadar ağır hapis cezasına mahkum olur.*"¹⁷⁸

765 sayılı Türk Ceza Kanunu, İtalyan Ceza Kanunu'ndan alınmıştır. Bu nedenle 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun intihara ikna ve yardım suçunu düzenlendiği 454. maddesinin, mehzaz İtalya Ceza Kanunu ilgili hükümleriyle benzeşmesi gerektiği düşünülse de, 1930 tarihli İtalya Ceza Kanunu'ndaki ayrıntılı düzenlemeler 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'na geçirilmemiştir. Ayrıca mehzaz kanunda orijinal metindeki "ikna veya yardım" ifadesi, yukarıda görüldüğü gibi, "ikna ve yardım" olarak çevrilmiştir. Bu çeviri yanlışlığı, suçun uygulama alanının daraltılması sonucunu doğurduğu için eleştirilmiştir. Yine 765 sayılı Türk Ceza Kanunu, mehzazdan farklı olarak "azmettirme" ifadesi yerine "ikna" ifadesini kullanmaktadır. Bu hususların hangi sonuçları meydana getirdiği, aşağıda "Suçun Maddi Unsuru" başlığı altında ele alınmaktadır.

765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenmiş bulunan intihara ikna ve yardım suçu, uygulamadaki ihtiyacı karşılayamamış ve mevcut haliyle çoğu hususta eleştiri konusu olmuştur. Bunda hem maddenin mehzaz kanundan yanlış çevrilmesi, hem de mehzaz kanundaki düzenlemelere uyarlanamaması rol oynamıştır. Özellikle suçun oluşabilmesi için sadece iknanın ya da sadece yardımın yeterli olmayıp, bu iki hareketin de beraber yapılmasının aranması, uygulamada hükmün uygulanmasını zorlaştırmıştır. Yine suçun cezalandırılabilmesi için intihar edenin ölümünün aranmış olması, mağdurun özellik arz etmesi karşısında bir hükmün sevk edilmemiş olması gibi nedenlerle 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, bu suçu daha ayrıntılı şekilde düzenlemek yoluna gitmiştir.

¹⁷⁸ Mustafa Ekinci ve Şerafettin Özcan, **Açıklamalı-İçtihatlı Kasten Öldürme Suçları**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2004, s.266.

Buna göre 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu bağlamında suç, “İntihar” başlığı altında düzenlenmiş, ancak bu başlık, 29.6.2005 tarihli ve 5377 sayılı Yasa’nın 10. maddesi ile değiştirilerek, “İntihara Yönlendirme” halini almıştır. Aynı kanunla yapılan bir diğer değişiklik ise, suçun basın yoluyla işlenmesine ilişkin ifadenin kaldırılması olmuştur. Ancak bu husus aşağıda, suçun basın yoluyla işlenmesi başlığı altında ele alınmaktadır.

Söz konusu değişiklikler yapıldıktan sonra son haliyle metin, şu şekildedir:

“İNTİHARA YÖNLENDİRME (Değişik: 29.6.2005/5377-10. madde)

Başkasını intihara azmettiren, teşvik eden, başkasının intihar kararını kuvvetlendiren ya da başkasının intiharına herhangi bir şekilde yardım eden kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Asliye Ceza)

İntiharın gerçekleşmesi durumunda, kişi dört yıldan on yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. (Asliye Ceza)

Başkalarını intihara alenen teşvik eden kişi, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. (Mülga Tümce: 29.6.2005/5377-10. madde) (Asliye Ceza)

İşlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan veya ortadan kaldırılan kişileri intihara sevk edenlerle cebir veya tehdit kullanmak suretiyle kişileri intihara mecbur edenler, kasten öldürme suçundan sorumlu olurlar. (G. Ağır Ceza) ”.

Türk Hukukunda intihara yardım eylemi, yalnızca Türk Ceza Kanununda düzenlenmiş değildir. Hasta Hakları Yönetmeliğinin 13. maddesi ile Tıbbi Deontoloji Nizamnamesi 2. ve 13. maddelerinde ötanazi ve öldürme eylemlerinin etik olmadığı ifade edilmiştir¹⁷⁹.

Hasta Hakları Yönetmeliğinin 13. maddesinde; “Ötanazi yasaktır. Tıbbi gereklerden bahisle veya her ne suretle olursa olsun, yaşam hakkından vazgeçilemez.

¹⁷⁹ Erdem Özkara, “Ötanaziye Farklı Bir Bakış: Belçika’da Ötanazi Uygulaması ve Ülkemizdeki Durum”, **TBB Dergisi**, No.78, (2008), s.118.

Kendisinin veya bir başkasının talebi olsa dahi, kimsenin hayatına son verilemez” düzenlemesi yer almaktadır¹⁸⁰. Bu düzenleme, hukukumuzda hekimin insan yaşamına saygı göstermesi ilkesinin kabul edildiğinin bir göstergesidir¹⁸¹.

Bununla birlikte, Hasta Hakları Yönetmeliği bağlamında, hastanın tıbbi müdahaleye rızası ve tedaviyi red hakkı da değerlendirilmelidir. Yönetmeliğin 25. maddesinde, hastanın tedaviyi reddetme ve durdurma hakkı düzenlenmektedir. Söz konusu maddeye göre; *“Kanunen zorunlu olan haller dışında ve doğabilecek olumsuz sonuçların sorumluluğu hastaya ait olmak üzere; hasta, kendisine uygulanması planlanan veya uygulanmakta olan tedaviyi reddetmek veya durdurulmasını istemek hakkına sahiptir. Bu halde, tedavinin uygulanmamasından doğacak sonuçların hastaya veya kanuni temsilcilerine veyahut yakınlarına anlatılması ve bunu gösteren yazılı belge alınması gerekir...”*. Anılan madde hükmü, hastanın yaşamını devam ettirmesini sağlayan her türlü tedaviyi red hakkı olarak yorumlanırken, bu haliyle pasif ötanazi anlamına geldiği ifade edilmektedir¹⁸². Bununla birlikte yaşam destek ünitesine bağlı olarak hayatını sürdüren bir hastanın yaşam desteğinin çekilmesi şeklinde bir eylemin aktif ötanazi olarak değerlendirilmesinin daha uygun olacağı kabul edilmektedir¹⁸³. Yine aynı Yönetmeliğin 24. maddesinde yer alan *“Rızanın her zaman geri alınması mümkündür”* ifadesinden sonra *“Rızanın müdahale başladıktan sonra geri alınması, ancak tıbbi yönden sakınca bulunmaması şartına bağlıdır”* demek suretiyle pasif ötanazinin bile yasaklandığı belirtilmektedir¹⁸⁴.

Bununla birlikte, hastanın tedaviyi reddine ilişkin rızası, aydınlatılmış onam ile hastanın özgür iradesine dayanıyorsa, red sonucu ölüm gerçekleşse dahi doktorun sorumluluğundan bahsedilemeyeceği gibi, tıbbi müdahaleye başladıktan sonra hastanın rızasını geri alması halinde de doktorun sorumluluğu ortaya çıkmayacaktır¹⁸⁵.

¹⁸⁰ Mine Yıldız, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine Göre Yaşam Hakkı ve Sınırları”, (Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004), s.114.

¹⁸¹ Artuk-Gökçen-Yenidünya, Ceza Hukuku Makaleleri, s.34.

¹⁸² Mahmut Tokaç, “Ötanazi”, <http://www.belgeler.com/blg/2bqd/otanazi>, (20.06/2015).

¹⁸³ Artuk-Yenidünya, Ötanazi, s.116-117.

¹⁸⁴ Mahmut Tokaç, “Ötanazi”, <http://www.belgeler.com/blg/2bqd/otanazi>, (20.06/2015).

¹⁸⁵ Artuk-Yenidünya, Ötanazi, s.139-140.

6.2 Suçun Koruduğu Hukuki Değer

Kural olarak her norm bir hukuki değeri korur¹⁸⁶. Esasen suçun koruduğu hukuki değer ayrı bir başlık altında ele alınmamakta, suçun konusu içerisinde değerlendirilmektedir¹⁸⁷. Suçun koruduğu hukuki değeri, suçun hukuki konusu olarak ele alan görüşler mevcuttur. Örneğin Artuk-Gökçen-Yenidünya'ya göre, suçun konusu ile hukuki konusu arasında fark vardır. Suçun konusu, hareketin yöneldiği kişi ya da şeydir. Oysa ki suçun hukuki konusu, işlenen fiille ihlal edilen hukuki değer ve menfaattir. Kanunkoyucuyu bir suçu belirlemeye ve sınıflandırmaya sevk eden saik olarak da tanımlanan hukuki konu, maddi bir varlığa sahip değildir. Örneğin kasten öldürme suçunda, suçun maddi konusu hareketin yöneldiği kişinin bizzat kendi yaşamı iken, korunan hukuki değer yaşama hakkıdır¹⁸⁸. Bu nedenle hareketin konusu ile korunan hukuki değer özdeş olmadığı ifade edilmektedir¹⁸⁹. Nitekim Zafer, suçun hukuki konusunu suçla korunan hukuki değerle özdeş olarak kullanmaktadır¹⁹⁰.

İntihara ikna ve yardım suçunun koruduğu hukuki değer elbette insan hayatıdır, insanın yaşama hakkıdır. İntihara ikna ve yardım suçu, dolaylı da olsa, insanın yaşama hakkına bir saldırı mahiyetindedir. Dolayısıyla, adam öldürme suçunda korunan hukuki değer ile intihara ikna ve yardım suçunda korunan hukuki değer aynıdır. Bu açıdan bakıldığında, kanun koyucunun intihara ikna ve yardım suçunu adam öldürme cürümleri kısmında düzenlemiş olması, sistematik açıdan doğru görünmektedir¹⁹¹.

Yaşama hakkı, gerek Anayasa'da, gerek kanunlarda ve gerekse insan haklarına dair uluslararası belgelerde tanınmış ve korunmuştur. Türk ceza kanunları da yaşama hakkını koruyucu hükümler getirmişler ve kişilerin yaşama hakkına yönelik saldırıları suç olarak kabul etmişlerdir.

¹⁸⁶ Doğan Soyaslan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Ankara: Yetkin Yayınları, 2014, s.253

¹⁸⁷ Soyaslan, s.250;

¹⁸⁸ Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen ve A.Caner Yenidünya, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2013, s.281.

¹⁸⁹ Veli Özer Özbek ve diğerleri, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 4. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2013, s.218.

¹⁹⁰ Hamide Zafer, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 2. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları, 2011, s.131.

¹⁹¹ Koca, s.51-52.

Genel olarak yaşama hakkı, insanın doğumundan başlayarak ölümüne kadar geçen süreci ifade eden yaşamın, devletler tarafından güvence altına alınması, geliştirilmesi ve korunması ile kişilerin yaşam haklarının ihlaline karşı devletten yardım isteme hakkı olarak tanımlanmaktadır¹⁹².

Yaşama hakkı, diğer tüm haklar bu hakka bağlı olduğundan ve yaşama hakkının yokluğu karşısında diğer hakların varlığı anlamsızlaşacağından her zaman sayılan ilk hak olmuştur. Yaşama hakkı, savaş halinde yahut ulusun varlığını tehdit eden olağanüstü hallerde dahi durdurulamayacak haklardandır¹⁹³.

Anayasamızın “Kişinin Hakları ve Ödevleri” başlıklı İkinci Bölümünde yer alan, “Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı” başlıklı 17. maddesine göre, “*Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir*”. Yine Anayasanın “Temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması” başlıklı 15. maddesinde, “*Savaş, seferberlik, sıkıyönetim veya olağanüstü hallerde, ... savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler (...) dışında, kişinin yaşama hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamaz...*” ifadesi yer almaktadır. Bu düzenlemeler göstermektedir ki, bazı istisnai haller haricinde savaş ve olağanüstü hal gibi bir ülke için çok ciddi olan durumlarda dahi yaşam hakkı Anayasa ile güvence altına alınmaktadır.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun “Kişilere Karşı Suçlar” başlıklı İkinci Kısımının 1-5 Bölümleri ile koruma altına alınan yaşama hakkı¹⁹⁴, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 2. maddesinde düzenlenmektedir. Buna göre, “*Herkesin yaşam hakkı yasayla korunur. Yasanın ölüm cezası ile cezalandırdığı bir suçtan dolayı hakkında mahkemece hükmedilen bu cezanın infaz edilmesi dışında, hiç kimsenin yaşamına kasten son verilemez*”. Sözleşmeye Ek olarak getirilen 6 Numaralı Protokol ile savaş ya da savaş tehlikesi hali hariç ölüm cezası kaldırılırken, devletlerin savaş ve yakın savaş hallerinde yasa ile ölüm cezası öngörebilmelerine izin verilmiştir. Ancak Avrupa Konseyi tarafından yaşama hakkına verilen öneme binaen, demokratik toplumlarda

¹⁹² Yaşar-Turan, s.41.

¹⁹³ Douwe Korff, “Yaşam Hakkı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 2. Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Kılavuz Kitap”, Özgür Heval Çınar ve Abdulcelil Kaya (çev.), İnsan Hakları El Kitapları No:8, http://www.yargitay.gov.tr/abproje/belge/kitaplar/AIHS_mad2_YasamHakki.pdf (23.08.2015), s.6.

¹⁹⁴ Yaşar-Turan, s.41

hiçbir şekilde ölüm cezasının yer almaması gerektiği inancıyla, 2002 yılında Sözleşmeye Ek 13 Numaralı Protokol düzenlenmiş ve bu Protokol ile ölüm cezası istisnasız olarak kaldırılmıştır¹⁹⁵.

6.3 Suçun Maddi Unsuru

Suçun maddi unsurları olarak yalnızca hareket, netice ve nedensellik bağıını gören yazarlar olduğu gibi¹⁹⁶, bu unsurlara suçun failini, mağdurunu, konusunu ve nitelikli hallerini de ekleyen görüşler mevcuttur¹⁹⁷. Aşağıda, Suçun Maddi Unsuruları arasında *hareket*, *netice*, *suçun faili* ve *mağduru*, *suçun konusu* ve *nitelikli halleri* işlenecektir.

6.3.1 Hareket

Bir suçtan söz edilebilmesi için öncelikle bir fiilin varlığı şarttır¹⁹⁸. Hemen belirtilmelidir ki, fiil ile hareket kavramını birbirinden ayıran ve bu iki kavramın farklı hususları ifade ettiğini belirten yazarlar mevcuttur. Örneğin Özgenç'e göre fiil ancak insana izafe edilebilecek bir kavramdır. Oysaki hareket, insan dışı varlıklara da izafe edilebilecektir. Örneğin suyun akması, bir aracın hareketi, birer hareket olarak değerlendirilebilirken fiil kavramına dahil bulunmamaktadır¹⁹⁹. Bu açıdan bir suçun varlığı ancak dışa dönük bir insan davranışının varlığı ile mümkün olmaktadır²⁰⁰. Centel-Zafer-Çakmut, bu hususu "hareket yeteneği" olarak tanımlamıştır²⁰¹.

İntihara Yönlendirme Suçunun 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'ndaki hareket unsurları ile 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'ndaki hareket unsurları farklılık arz ettiğinden, her bir Kanun dönemindeki hareket unsurları aşağıda ayrı başlık altında incelenmektedir.

¹⁹⁵ Council of Europe, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_TUR.pdf (23.08.2015), s.6, 36, 49-50.

¹⁹⁶ Nur Centel, Hamide Zafer ve Özlem Çakmut, **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, İstanbul: Beta Yayınları, 2014, s.222; Timur Demirbaş, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2012, s.206.

¹⁹⁷ Artuk-Gökçen-Yenidünya, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s.212; Hakan Hakeri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2014, s.125.

¹⁹⁸ Artuk-Gökçen-Yenidünya, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s.212.

¹⁹⁹ İzzet Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 10. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2014, s.162-163.

²⁰⁰ Artuk-Gökçen-Yenidünya, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s.212

²⁰¹ Centel-Zafer-Çakmut, **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, s.231.

6.3.1.1 765 sayılı Türk Ceza Kanununa Göre Hareket

765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda yer alan intihara ikna ve yardım suçu, ancak ikna ve yardım eylemlerinin birlikte gerçekleşmesi halinde işlenebilmekteydi. Buradaki sorun, mehzaz kanundan çeviri yapılırken “veya” bağlacının “ve” olarak çevrilmesinden kaynaklanmıştır²⁰². Bu çeviri yanlışlığı nedeniyle, hükmün uygulanmasının daraldığı belirtilmiş ve hüküm bu yönden eleştirilmiştir²⁰³. Ancak doktrinde “ve” bağlacının aynı zamanda “veya” anlamına da kullanıldığı dikkate alınarak, bu yanlışlığın giderilebileceğini ve bu yolla hükmün “ikna veya yardım” şeklinde anlaşılması gerektiğini savunan görüşler de mevcuttur²⁰⁴.

6.3.1.1.1 İkna

İkna, bir kimsenin bir şeye inanmasını ya da bir şeyi yapmasını sağlamak, kişiyi inandırmak ya da kandırmak demektir. Mehzaz kanunda, bu ifade değil, “azmettirme” ifadesi kullanılmıştır. Oysa bizim kanun koyucumuz azmettirme dememiş, bunun yerine “ikna” terimini tercih etmiştir. Bunun da bir çeviri hatası olduğunu düşünenlere göre, kanun koyucunun kullandığı ikna tabirini, azmettirme olarak anlamak gerekmektedir²⁰⁵. Ancak bazılarına göre burada kullanılan “ikna” terimi azmettirmeye beraber, teşviki de kapsamına alan bir ifade olmaktadır²⁰⁶. Kanunun kullandığı “ikna” tabirinin yalnızca azmettirme demek mi olduğu, yoksa kanun koyucunun burada azmettirme ifadesini kullanmamış olmasının dikkate edilmesi gereken bir husus olduğu ve dolayısıyla tabirin yalnızca “ikna” olarak mı algılanması gerektiği sorunu, pratikte suçun oluşması bakımından oldukça önemli bir farklılık meydana getirmektedir.

İkna teriminin azmettirme olarak algılanması gerektiğine ilişkin görüşe göre buradaki azmettirme, iştirak kurumundaki azmettirmeden farklı değildir. Yani eylemin suç olarak kabul edilmesi için, intihar fiilini işlemeyi düşünmeyen birine, intihar fiilinin işletilmiş olması gerekmektedir. Bu hususu bir örnekle açıklayan Koca'ya göre,

²⁰² Dönmezer, s.100.

²⁰³ Koca s.48.

²⁰⁴ Sahir Erman, **Ceza Hukuku Özel Bölüm-Kişilere Karşı İşlenen Suçlar**, İstanbul: Ofset, Hazırlık ve Baskı Dünya Yayıncılık A.Ş., 1994, s.77.

²⁰⁵ Koca, s.56 ve Faruk Erem, “Ceza Hukukunda İntihar”, **Yargıtay Dergisi**, sayı:4, 1990, s.494.

²⁰⁶ Erman, s.77 ve Polat, s.166.

hayatında sıkıntılı dönemler geçiren bir insanın, içinde bulunduğu psikolojik bunalımdan kurtulması için hayatta kalmasından ziyade, kendisini öldürmesinin daha iyi olacağını belirten bir failin hareketi, bir ikna teşkil etmektedir ama aynı zamanda, bir azmettirme olacaktır. Buna mukabil, hayatın çilelerinden muzdarip olan bir insanın intihar etmek fikri var fakat buna cesareti yoksa ve bu fikrini açtığı bir kişi ona gerçekten de hayatta kalmasının manasız olduğunu söyleyerek onun intiharına neden olursa, bu da bir iknadır ancak bu ikinci durumda bir farklılık mevcuttur. İkinci durum bir azmettirme olarak nitelendirilemez ve bu durumda da 765 sayılı Türk Ceza Kanunu anlamında bir intihara ikna ve yardım suçunun işlendiğinden bahsetmek de mümkün olmamaktadır. Bir kimsede daha önce mevcut bulunan intihara teşebbüs etme kararının desteklenmesi azmettirme olarak kabul edilmemektedir²⁰⁷. Oysa ki, ikna tabiri gerçek anlamıyla kabul edilirse, böyle bir ayrıma gitmeye gerek yoktur. Aklında intihar düşüncesi olan bir kimsenin intihara yönlendirilmesi de bu suçun oluşması için yeterli olacaktır²⁰⁸.

İkna yöntemi olarak neyin kullanıldığının önemi olup olmadığı da diğer bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. 765 sayılı Türk Ceza Kanunu, bu konuda bir hüküm sevk etmemiştir. Doktrinde ise, farklı görüşler mevcuttur. Bazılarına göre ikna yöntemi olarak neyin kullanıldığının önemi yoktur. Önemli olan kişinin intihara ikna edilmesidir²⁰⁹. Ancak diğer bazı yazarlar, iknanın özellikle tehdit ve cebir gibi yöntemlere başvurulmak suretiyle yapılması halinde ortada bir intihara ikna ve yardım suçu değil, bir kasten öldürme suçu olacağını belirtmektedirler²¹⁰. Bu tartışmanın kökeninde, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda cebir ve tehdide ilişkin bir düzenlemenin yer almamasıydı. Ancak yeni ceza kanununda bu durumda failin kasten öldürmeden ceza alacağı ayrıca düzenlendiğinden, tartışmaya gerek kalmamaktadır.

6.3.1.1.2 Yardım

765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenen intihara ikna ve yardım suçunun oluşabilmesi için, sadece iknanın veya sadece yardımın yeterli olmadığı, bu iki

²⁰⁷ Koca, s.56-58.

²⁰⁸ Erman, s.77 ve Ekinci – Özcan, s.268.

²⁰⁹ Polat, s.166 ve Erman, s.77.

²¹⁰ Erem, “Ceza Hukukunda İntihar”, s.494 ve Koca, s.72.

hareketin de birlikte yapılması gerektiği hususu yukarıda ifade edilmiştir. Yardım fiili, zamansal olarak iknadan sonra gelen bir fiildir. İknadan sonra gelmekle birlikte, intihardan önce ya da intihar yapılmış olması mümkün olmaktadır²¹¹.

Yardımın maddi bir yardım mı yoksa manevi bir yardım mı olması gerektiği hakkında, doktrinde değişik görüşler mevcuttur. Buna göre, yardımın, ancak maddi bir fiille olabileceğini düşünen yazarlar mevcut olduğu gibi²¹², gerek maddi ve gerekse manevi bir yardımın, bu suç bağlamında bir yardım fiili olarak nitelendirilmesinin mümkün olduğu görüşünde olan yazarlar da mevcuttur²¹³. Ancak hemen belirtilmelidir ki, yardımın kişinin ölümüne aktif katılım sağlayacak derecede olmaması gerekmektedir. Aksi halde intihara ikna ve yardım suçundan değil, kasten adam öldürme suçundan bahsedilecektir²¹⁴.

Yardım hususundaki bir diğer tartışma ise, yardımın ihmali davranışları da kapsayıp kapsamadığıdır. Belirtilmelidir ki, ikna fiilinin icrai olması aranmaktadır²¹⁵. Ancak yardım fiili açısından bu husus tartışma yaratmıştır. Burada da farklı görüşler mevcuttur. Bir görüş, intihara yardımın ihmali hareketle mümkün olamayacağı ancak sonucu önlemek hususunda yükümlülük altında olan bir kişi tarafından ihmalen hareket edilmesinin bu suçu oluşturabileceği yönündedir²¹⁶. Örneğin, hastane personeli, cezaevi personeli gibi. Yine bu görüşe göre, hukuken yükümlülük altında olmayan kişinin fiilinin bir suç olarak değerlendirilmesi doğru değildir. Örneğin, bir kişi sevgilisini kendisiyle evlenmeye ikna etmek için “benimle evlenmezsen intihar ederim” gibi bir söylemde bulunur ve sevgilisi de buna rağmen bu kişiyle evlenmez ve kişi bunun sonucu intihar ederse ne olacaktır? Bu durumda, sevgilinin eylemini bir suç olarak değerlendirmek mümkün değildir. Aksi halde intihar, herkesin birbirini tehdit edebildiği bir unsur haline gelecektir²¹⁷. Bir başka görüşe göre ise, hukuken neticeyi önleme yükümü altında bulunan kişinin ihmali, ya da intiharı engellememesi, bu suç değil,

²¹¹ Koca, s.60

²¹² Erem, “Ceza Hukukunda İntihar”, s.495, Polat, s.166Ayrıca bakınız, Çağlayan, s.30.

²¹³ Dönmezer, s.101, Koca, s.61.

²¹⁴ Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem ve R. Murat Önok, **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, 9. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2013, s.177; Koca, s.61 ve Erem, “Ceza Hukukunda İntihar”, s.495.

²¹⁵ Koca, s.62.

²¹⁶ Erem, “Ceza Hukukunda İntihar”, s.496 ve Koca, s.62

²¹⁷ Erem, “Ceza Hukukunda İntihar”, s.496. Ayrıca bakınız. Faruk Erem ve Nevzat Toroslu, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 6. Baskı, Ankara: Savaş Yayınları, 1994, s.416.

ihmalî hareketle kasten öldürme suçunu oluşturmaktadır. Eğer kişinin böyle bir yükümlülüğü yoksa da, oluşacak suç, tehlikede bulunan kişiye yardım etmeme suç olacaktır²¹⁸.

6.3.1.2 5237 sayılı Türk Ceza Kanununa Göre Hareket

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, suçun hareket unsurunda önemli değişiklikler yapmıştır. Öncelikle 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'ndaki intihara ikna ve yardım suçunun oluşabilmesi için hem ikna hem de yardımın birlikte aranmasından doğan kavram kargaşası ortadan kaldırılarak, yerine seçimlik hareketli bir suç getirilmiştir. Böylelikle madde metninde geçen hareketlerden birinin bile yapılmış olması suçun oluşması açısından yeterli olmuş²¹⁹ ve hükmün uygulama alanı genişletilmiştir.

Madde metnine bakıldığında suçun gerçekleşmesi için aranan unsurların, azmettirme, teşvik etme, intihar kararını kuvvetlendirme ve herhangi bir şekilde yardım etme olduğu görülmektedir. Burada özellikle azmettirme ve yardım etme kavramlarının esasen birer iştirak kavramı olması dolayısıyla, iştirak hükümlerinde yer alan azmettirme ve yardım etme kavramları ile karşılaştırma yapılmıştır. Ayrıca suçun 3 ve dördüncü fıkralarında yer alan düzenlemeler de bu kısımda incelenmektedir.

6.3.1.2.1 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 84. maddesinin 1. fıkrasında Yer Alan Hareket Unsuru

6.3.1.2.1.1 Azmettirme

İştirak hükümlerine göre azmettirme, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 38. maddesinde düzenlenmektedir. Buna göre azmettirme, “suç işleme kararı olmayan bir kimseye suç işleme kararı verdirme” anlamına gelmektedir²²⁰. Bir azmettirme eyleminden bahsedilebilmesi ancak ortada bir suçun var olmasına bağlıdır.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 1991 yılında verdiği bir kararda azmettiren- asli fail arasındaki ilişkiye ilişkin bir değerlendirme yapmıştır. Söz konusu kararda;

²¹⁸ Erman, s.78 ve Tezcan-Erdem-Önok, s.179.

²¹⁹ Mustafa Artuc, **Kişilere Karşı Suçlar**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2008, s.230.

²²⁰ Artuk-Gökçen-Yenidünya, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.603.

“Görüldüğü gibi sanık Eşref, maktulün öldürülmesine karar vermiş, diğer sanıklarda önceden bulunmayan öldürme fikrini yaratıp iradeleri üzerinde etken olarak, bu suçu işlemelerini sağlamıştır. Bu nedenle azmettiredir. Azmettirdiği suça katılıp maktulün başını sağa sola zorlayarak çenede çatlak oluşturmuş, boynuna ip dolayıp sıkarak suretiyle ölümü meydana getiren hareketleri icra etmiştir. Bu nedenle de suçu irtikap edendir. Kaldı ki, maktulün öldürülmesine karar verip diğer sanıkları yönlendiren ve aktif icracı olarak olaya katılan bu sanığın iştiraki olmaksızın suçun işlenmesi de mümkün görülmediğinden aynı zamanda zaruri fer’i fail durumundadır. Bu nedenle maktulün öldürülmesine açıklandığı şekilde katıldığı saptanan sanığın asli fail kabulü ile mahkumiyetine karar verilmesinde bir isabetsizlik yoktur” şeklinde hüküm kurulmuştur²²¹. Ancak benzer bir olayda Yargıtay Ceza Genel Kurul’u, önceki tarihli bir kararında bu kez suça hem azmettiren hem de asli-fer’i fail konumunda katılmış olan bir kişinin sadece daha ağır cezayı gerektiren azmettirmeden dolayı cezalandırılacağını hükme bağlamıştır. Kararda; *“Azmettirenin suça asli veya fer’i fail olarak bizzat iştiraki halinde nasıl cezalandırılması gerektiğini çözmek gerekir. Azmettiren kimse, azmettirme ile yetinmeyip, asli-maddi veya fer’i-maddi şekilde suça iştirak etmişse, hem azmettirdiği için hem de suça başka şekilde katıldığı için iki kere cezalandırılmaz. Bu gibi hallerde en ağır cezayı gerektiren azmettirmeden dolayı ceza verilmelidir”*²²².

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’ndaki ikna tabiri yerine azmettirme tabiri kullanılmıştır. Bu düzenleme doktrinde eleştiri konusu olmuştur. Yukarıda ifade edildiği gibi, bir azmettirme olması için bir suçun varlığı aranmaktadır. Oysa ki intihar bir suç değildir. Dolayısıyla intihara yönlendirmede de azmettirme ifadesinin kullanılması doğru görülmemiştir²²³.

Azmettirenin eyleminden sorumlu tutulabilmesi ancak bağıllık kuralı ile mümkün olmaktadır²²⁴. Bağıllık kuralı, “asli failin bulunmadığı hallerde, suça katılmanın mümkün olmayacağı” anlamına gelmektedir. Bu açıdan, asıl fail tipe uygun hukuka aykırı fiili gerçekleştirmedikçe ya da en azından icra hareketlerine başlamadıkça

²²¹ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 9.12.1991; 1-324/350.

²²² Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 7.3.1988; 590/72.

²²³ Nur Centel, Hamide Zafer ve Özlem Çakmut, **Kişilere Karşı İşlenen Suçlar**, cilt I, 2. Bası, İstanbul: Beta Yayınları, 2011, s.83.

²²⁴ Artuk-Gökçen-Yenidünya, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.604.

azmettirme şeklinde bir suça iştirak mümkün görülmemektedir. Azmettirenin iştirak hükümlerine göre cezalandırılabilmesi, ancak asıl fail ile azmettiren arasındaki bağılılık çözümlenerek sağlanabilecektir²²⁵.

İştirakte bağılılığın dört farklı şekli bulunmaktadır:

- 1) Asgari bağılılık kuralı,
- 2) Sınırlı bağılılık kuralı,
- 3) Ekstrem bağılılık kuralı,
- 4) Aşırı bağılılık kuralı²²⁶.

Asgari bağılılık kuralına göre, azmettirenin cezalandırılması için asıl failin sadece suç tipini ihlal etmiş olması yeterlidir. *Sınırlı bağılılık kuralına* göre, azmettirenin cezalandırılabilmesi, asıl failin hareketinin hem tipik hem de hukuka aykırı olmasını gerektirmektedir. *Ekstrem bağılılık kuralında*, asıl failin tipik ve hukuka aykırı hareketi azmettirenin cezalandırılabilmesi için yeterli görülmemiştir. Ayrıca asıl failin kusurlu olması da aranmaktadır. *Aşırı bağılılık kuralında* ise, azmettirenin cezalandırılabilmesi için, asıl failin tipik, hukuka aykırı ve kusurlu hareketinin yanında cezalandırılabilirliği de aranmaktadır. Burada, “objektif cezalandırılabilme şartları”nın mevcut olması gerekmektedir²²⁷.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 40/1. maddesinde düzenlenen bağılılık kuralına göre, “Suça iştirak için, kasten ve hukuka aykırı işlenmiş bir fiilin varlığı yeterlidir” denilerek failde ayrıca bir kusur yeteneğinin varlığı aranmamıştır²²⁸. Bu açıdan 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun bağılılık kuralları arasında, *sınırlı bağılılık kuralını* tercih ettiği ifade edilmektedir²²⁹.

Bu halde, “öncelikle asıl fail tarafından icra edilen bir harekete ihtiyaç vardır”. Bu hareket, mutlaka suçun kanuni tanımındaki tüm unsurları karşılamalı, kasti ve

²²⁵ Halid Özkan, **Ceza Hukukunda Azmettirme**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2013, s.58-59.

²²⁶ Artuk-Gökçen-Yenidünya, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s.619.

²²⁷ Özkan, s.60-63.

²²⁸ Artuk-Gökçen-Yenidünya, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s.621-622.

²²⁹ Mahmut Koca ve İlhan Üzülmüş, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 5. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2012, s.409.

hukuka aykırı nitelikte olmalıdır²³⁰. Ancak intihara yönlendirme suçunda tanımlanan azmettirme hareketi, iştirak hükümlerinde yer alan bu azmettirme kavramından farklıdır. Zira intihar eyleminin kendisi bir suç teşkil etmemektedir. Bu nedenle kendisi suç teşkil etmeyen bir eyleme bir kimsenin azmettirilmesi, iştirak bağlamında azmettirmenin kanuni tanımına uygun düşmemektedir. Bu nedenle, buradaki azmettirme kavramının, iştirak kurumundaki azmettirme kavramından farklı olduğunu savunan görüşler mevcuttur²³¹.

İntihara azmettirme, bir kişinin, başkasının intihar düşüncesine varmasını sağlayarak onu intihara yöneltmesi, yani intihar düşüncesine sahip olmayan bir kişinin, bu fikre sahip olmasının sağlanmasıdır. Burada “azmettirmeden bahsedebilmek için, intihar eden veya intihara teşebbüs eden kişi, azmettirenin yönlendirmesi gerçekleşmeseydi, intihar etmeyecekti, denilebilmesi gerekmektedir”²³².

Azmettirme aracının önemi yoktur. Telkin, uydurma bir mektup gibi kişi üzerinde intihar etmesini sağlamak yönünde etkili olabilecek her türlü hareket azmettirme olarak telakki edilebilmektedir²³³. Örneğin Yargıtay 1. Ceza Dairesi, 2013 tarihli bir kararında, mağdureye intihar etmeyi teklif eden ve intiharı gerçekleştirecek olan ilaçların teminini mağdureden isteyen sanığın, intihara yönlendirme suçundan cezalandırılması gerektiğine hükmetmiştir: “Cumhuriyet Savcısının temyizi üzerine yapılan incelemede; Evli ve iki çocuk babası olan 31 yaşındaki sanık Bilal ile 16 yaşındaki mağdur Kader’in arkadaşlık yapmasını ailelerinin onaylamaması üzerine, Bilal’in 11.03.2010 tarihinde Kader’in telefonuna mesaj çekerek “benimle her şeye var mısın” dediği, Kader’in de “evet” şeklinde cevap vermesi üzerine, bu kez de mağdureden öldürecek bir ilaç getirmesini istediği, 12.03.2010 tarihinde Kader’in evden 4 kutu ilaç alarak okul çıkışı Bilal ile buluştuğu, birlikte Mersin’den Erdemli’ye gittikleri, burada bir pansiyonda kaldıkları, 14.03.2010 tarihinde Bilal’in Kader’e ilaçları getirip getirmediğini sorduğu, Kader’in de getirdiğini söylemesi üzerine ilaçları paylaştıkları, önce Kader’in içmeye başladığı, Bilal’in de ilaçları içtiği, bir süre sonra hastaneye gittikleri ve tedavi sonucu yaşama döndürüldükleri olayda, intihar etmeyi

²³⁰ Özkan, s.61-62.

²³¹ Özen, s.37.

²³² Centel- Zafer-Çakmut, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, s.84.

²³³ Necati Meran, **Yeni Türk Ceza Kanunu’nda Kişilere Karşı Suçlar**, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2008, s.98.

sanık Bilal'in teklif ettiği ve intihar etmekte kullanılan ilaçları sanığın isteği üzerine mağdurenin temin ederek getirdiği anlaşılmakla, sanığın eylemine uyan intihara yönlendirme suçundan cezalandırılması gerektiği düşünölmeksizin, yazılı şekilde beraatine karar verilmesi,bozmayı gerektirmekle,...”²³⁴.

Doktrinde, azmettirmenin olabilmesi için, azmettirilen kişi ya da kişilerin belirli veya belirlenebilir olması gerektiği ifade edilmiştir. Buna göre örneğin, canlı bomba yetiştirmek amacıyla yapılan telkin veya sözler üzerine gerçekteşen intiharlarda, hitap edilen kişi sayısı belirlenebiliyorsa azmettirme söz konusu olacak, belirlenemiyorsa ise azmettirmeden bahsedilemeyecektir. Yine, ancak hareketin icrai olmasının gerektiği savunulmaktadır²³⁵. Ayrıca, azmettirme fiilinin intihardan önce yapılması gerekmektedir²³⁶.

6.3.1.2.1.2 Teşvik Etme

Suç işlemeye teşvik etme kavramı bir iştirak müessesesidir. Suça iştirakin yardım etme kısmında bir manevi yardım türü olarak değerlendirilen suç işlemeye teşvik etme, “bir suçu işlemeyi düşünen ancak henüz bu konuda kararını vermemiş failin suç işleme konusunda isteklendirilmesi, cesaretlendirilmesi” anlamına gelmektedir. Suç işlemeye teşvik, azmettirme ile suç işleme kararını kuvvetlendirme arasında durmaktadır. Zira suç işlemeyi hiç düşünmeyen birisi suç işleme konusunda ikna edilirse bu bir azmettirme teşkil ederken, zaten suç işlemeye karar vermiş bir kişinin bu kararının desteklenmesi ise suç işleme kararının kuvvetlendirilmesi anlamına gelmektedir. Suç işlemeye teşvik etme fiilinde, suç işleme konusunda belli bir düşüncesi olan ancak buna kesin karar vermemiş bulunan kişinin tereddütlerinin giderilerek suçu işleme konusunda cesaretlendirilmesi söz konusudur²³⁷.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun 1989 yılında verdiği bir kararda suça teşvik etmek ve azmettirmek arasındaki fark ifade edilmiştir. Yargıtay söz konusu kararında; “Uyuşmazlık, sanık Peluza’nın eyleminin ‘azmettirme mi’ yoksa ‘teşvik mi’ olduğu

²³⁴ Yargıtay 1. Ceza Dairesi, 04.12.2013 tarihli ve E:2013/4118; K:2013/7481 sayılı karar.

²³⁵ Özen, s.37.

²³⁶ Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen ve A. Caner Yenidünya, **Türk Ceza Kanunu şerhi**, Ankara: Turhan Kitabevi, 2009, s.2231.

²³⁷ Devrim Aydın, **Türk Ceza Hukukunda Suça İştirak**, Ankara: Yetkin Yayınları, 2009, s.185.

ilişkindir. Bilindiği üzere azmettirme ile teşvik farklı müesseselerdir. Azmettirme; önceden suç işlemek niyet ve kararı bulunmayan bir kimsenin iradesi üzerine etken olarak ona belli bir suçu işletmeyi sağlamaktır. Teşvik ise; faildeki mevcut suç işleme kararının desteklenmesi ve pekiştirilmesidir. Azmettirmede ön anlaşma söz konusu olabileceği halde, teşvikte anlaşmaya gerek yoktur. Bu açıklamalar ışığında olaya bakıldığında; sanık Hacı ile evlenmek isteyen ancak maktulün sağlığında bu evliliğin gerçekleşemeyeceğini düşünen sanık Peluza'nın; önceden maktulü öldürme niyet ve fikri bulunmayan Hacı'da öldürme fikri uyandırdığı...sanık Peluza'nın eyleminin azmettirme olarak kabulü...” yönünde hüküm kurmuştur²³⁸.

Suç işlemeye teşvik, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 39/2-a bendinde düzenlenmektedir. Buna göre, suç işlemeye teşvik etme halinde kişi işlenen suçtan dolayı yardım eden sıfatıyla sorumlu olacaktır²³⁹.

İntihara teşvik etmek, intihar etmek hususunda düşüncesi bulunan fakat henüz kararını vermemiş olan bir kişinin, bu düşüncesinin intihar kararına dönüşmesini sağlamak demektir²⁴⁰. Teşvik etmede, mağdura intihar düşüncesinde destek olmak, vereceği kararı onaylamak söz konusudur²⁴¹.

Teşvik etmek, azmettirmeden farklı bir kavramdır. Azmettirmede, daha önce intihar düşüncesi olmayan kişide bir intihar fikri yaratılmaktadır. Oysa ki teşvik etmede, kişide daha önceden mevcut olan bir intihar düşüncesinin desteklenmesi, kişinin bu konuda isteklendirilmesi söz konusu olmaktadır²⁴². Yani azmettirmede, kesin karar azmettiren tarafından verdirilmekte, teşvik etmede ise intihar edenin kendisi karar vermektedir²⁴³.

²³⁸ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 23.10.1989;1-235/302.

²³⁹ Gazi Üniversitesi Türk Ceza Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi, **Türk Ceza Hukuku Mevzuatı**, 12.Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2014, s.200.

²⁴⁰ Artuk-Gökçen-Yenidünya, Türk Ceza Kanunu Şerhi, s.2231.

²⁴¹ Centel-Zafer-Çakmut, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, s.84-85.

²⁴² Özen, s.38.

²⁴³ Centel-Zafer-Çakmut, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, s.85.

6.3.1.2.1.3 İntihar Kararını Kuvvetlendirme

Bir iştirak kavramı olarak suç işleme kararını kuvvetlendirme, suç işleme konusunda karar vermiş olan failin, karar aşamasından icra aşamasına geçişinin sağlanmasıdır²⁴⁴. Suç işleme kararının kuvvetlendirilmesi şeklinde iştirakin varlığı için failin belli bir suçu işleme konusunda karar vermiş olması gerekir. Suçun işleniş biçiminin ya da mağdurunun öğrenilmiş olması gerekmez. Yine suç işleme kararını kuvvetlendirecek kişinin, bu kararı bizzat failin kendisinden öğrenmiş olmasına da gerek yoktur²⁴⁵.

Suç işleme kararını kuvvetlendirme, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 39/2-a bendinde düzenlenmektedir. Buna göre, failin suç işleme kararını kuvvetlendiren kişi, işlenen suçtan dolayı yardım eden sıfatıyla sorumlu olacaktır²⁴⁶.

İntihar kararını kuvvetlendirme, daha önce intihar kararı vermiş ancak uygulamaya cesaret edemeyen bir kimsenin, bu kararını uygulamaya geçirmesini sağlamaktır²⁴⁷. İntihar kararını kuvvetlendirme eylemi, intiharın icra hareketlerinin başlamasından önce gerçekleşse bile, mağdurun daha öncesinde intihara büyük ölçüde karar vermiş olması bakımından teşvik etme fiilinden ayrılmaktadır²⁴⁸.

Yargıtay 1. Ceza Dairesi 2013 tarihli bir kararında, her ne kadar sanığın kendi intiharı hakkındaki düşüncesinin, maktulün intihar kararını kuvvetlendirdiği söylenebilirse de, sanığın maktulün intiharı hususunda bir söz ya da eylemde bulunmaması nedeniyle beraatına karar verilmesi gerektiğine hükmetmiştir. Söz konusu kararda; *“Sanık E. ile maktul Z.'in bir süre önce internette tanıştıkları, Z.'in kendisini K. olarak tanıttığı ve yazışmalarda erkek gibi davrandığı, bunun sonucunda aralarında duygusal bir ilişkinin geliştiği, bir süre sonra yine internet üzerinden Z.'in açıklaması üzerine onun aslında erkek olmadığını öğrenen E.'in önce ilişkiye son vermek istediği, daha sonra ise ilişkiyi sürdürme kararı aldıkları, önce buluştukları, sonra da birlikte yaşamak için .'ya gidip olaydan yaklaşık bir ay önce orada bir ev tutarak birlikte*

²⁴⁴ Nevzat Toroslu, **Ceza Hukuku Genel Kısım**, Ankara: Savaş Yayınevi, 2013, s.327.

²⁴⁵ Devrim Aydın, s.186.

²⁴⁶ Türk Ceza Hukuku Mevzuatı, s.200.

²⁴⁷ Özen, s.38.

²⁴⁸ Artuk-Gökçen-Yenidünya, Türk Ceza Kanunu Şerhi, s.2231.

yaşamaya ve aynı zamanda cinsel yönden de birlikte olmaya başladıkları, bu arada Z.'in ameliyatla erkek olmak istediği ve bunun için çaba harcadığı, daha sonra Z.'in bunu başaramaması üzerine artık yaşamanın anlamsız olduğu yönünde değerlendirmede bulunarak önceden konuştukları birlikte intihar etme fikrini hayata geçirmeye karar verdikleri, Z.'in .gidip babasının olduğunu söylediği bir tabanca ile döndüğü, olay günü iki adet intihar mektubu yazıp birlikte kahvaltı yaptıktan sonra, tabanca ile intihar etmek üzere yan yana oturdukları, evvela kimin önce intihar edeceği konusunda konuştukları, ikisinin de bir diğerinden önce intihar etmek istediği, daha sonra Z.'in baskın çıkması üzerine, öncelikle Z.'in tabancayı alıp kafasına dayayarak tetiğe basmak suretiyle intihar edip öldüğü, ardından E.'in de tabancayı aldığı, kafasına dayadığı ve tetiğe bastığı ancak merminin sıkışması üzerine silahın ateş almadığı, bir kaç kez denemesine rağmen silahı ateşlemeyi başaramadığı, bunun üzerine annesine telefon ederek yardım istediği ve kolluk güçlerinin E. ile maktulün bulunduğu yere geldikleri olayda;

Her ne kadar; maktulün intihar etme kararı üzerinde sanığın kendisine ait intihar etme kararının etkili olduğu ve onun kararını takviye ettiği söylenebilirse de, sanığın kararının münhasıran kendi intiharına ilişkin olması ve bunun dışında maktulün intiharına yönelik herhangi bir söz veya hareketinin bulunmaması ve hatta intihar anında sanık ve maktulden her birinin bir diğerinin intiharını istemek bir yana öncelikle kendisinin intihar etmek istediğinin açıkça anlaşılması karşısında, sanığın intihara yönlendirme suçundan beraati yerine mahkumiyetine karar verilmiş olması, yasaya aykırı görülmeyle, ...” yönünde bir değerlendirme yapılmıştır²⁴⁹.

Burada esasen mağdurun intihar kararını kuvvetlendirenin bizzat failin kendisi olmaması, mağdurun failin kendi intihar kararından destek alarak, kendi intihar eylemini gerçekleştirmiş olması, failin intihar kararını kuvvetlendirme hareketi ile intihara yönlendirme suçundan sorumlu olmamasını sağlamıştır.

²⁴⁹ Yargıtay 1. Ceza Dairesi, 11.04.2013 tarihli ve E:2010/6485; K:2013/3121 sayılı karar.

6.3.1.2.1.4 Herhangi Bir Şekilde Yardım Etme

Yardım etme kavramının da esasen bir iştirak kavramı olduğu söylenebilir. İştirak hükümleri kapsamında hangi hallerin yardım etme fiili sayılacağı, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 39. maddesinin 2. fıkrasında gösterilmiştir. Buna göre:

“a) Suç işlemeye teşvik etmek veya suç işleme kararını kuvvetlendirmek veya fiilin işlenmesinden sonra yardımda bulunacağını vaat etmek,

b) Suçun nasıl işleneceği hususunda yol göstermek veya fiilin işlenmesinde kullanılan araçları sağlamak,

c) Suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştırmak”.

Görüldüğü gibi, Kanunkoyucu iştirak hükümleri kapsamında hangi hareketlerin yardım etme fiili teşkil edeceğini tek tek düzenlemiştir. Doktrinde ise bu haller, maddi ve manevi yardım olmak üzere ikiye ayrılarak incelenmektedir.

Bunlardan, suç işlemeye teşvik etme, suç işleme kararını kuvvetlendirme, suçun nasıl işleneceği hususunda yol gösterme ve suçun işlenmesinden sonra yardımda bulunmayı vaat etme hareketleri manevi yardım olarak değerlendirilirken; fiilin işlenmesinde kullanılan araçları sağlama ve suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştırma hareketleri ise maddi yardım kapsamında değerlendirilmektedir²⁵⁰.

İntihara yönlendirme suçunun hareket unsuru olan yardım etme ise, herhangi bir şekilde kişinin intiharını gerçekleştirmesini kolaylaştırmaktır²⁵¹. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, yardım fiilini düzenlerken, “*herhangi bir şekilde yardım eden*” ifadesini kullanmıştır. Buna göre yardım herhangi bir şekilde yapılabilir. İntihara yönlendirme sonucuna neden olan tüm davranışlar kapsam dahilinde bulunmaktadır²⁵².

²⁵⁰ Centel-Zafer-Çakmut, Türk Ceza Hukukuna Giriş, s.480-485; Artuk-Gökçen-Yenidünya, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 610-619.

²⁵¹ Artuc, s.229.

²⁵² İsmail Malkoç, **Açıklamalı-İçtihatlı 5237s. Yeni Türk Ceza Kanunu**, 1.cilt, Ankara: Malkoç Kitabevi, 2013, s.1340-1341.

Ancak bu husus, suçun yasallık (tipiklik) unsuruna aykırıdır. Zira bir suçun mevcudiyetinden bahsedebilmek için, öncelikle gerçekleştirilen fiilin, kanunda suç olarak düzenlenmiş olması gerekmektedir. Kuşkusuz bu unsur, *kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesi* ile bağlantılıdır ve bu ilke gereğince de suçun kanuni tanımının açıkça verilmesi, herhangi bir belirsizlik oluşturmaması gerekmektedir. Aksi halde kıyas tehlikesiyle karşı karşıya kalınabilecektir²⁵³. Herhangi bir şekilde yardım etme kavramı çok geniş bir kavram olduğundan, bunun kapsamına her türlü davranışı dahil etmek mümkün hale gelmektedir. Bu ise belirlilik ilkesine ters düşmektedir. Anılan nedenlerle Kanunkoyucunun suçun yasallık unsuru gereğince hangi hallerin yardım etme kapsamında sayılacağını açıkça düzenlemesi yahut iştirak hükümlerine atıfta bulunarak intihara yönlendirme suçu tanımında yer alan yardım etme fiilinden kastın, iştirak hükümlerinde yer alan yardım etme tiplerinden müteşekkil olduğunu düzenlemesi gerekmektedir. Aksi halde kanımızca bu düzenleme mevcut haliyle yasallık unsuruna aykırılık teşkil etmektedir. Ayrıca, esasen seçimlik hareketli olan bir suç, serbest hareketli bir suça dönüşmektedir.

İntihara yönlendirme suçunda yardım fiili, maddi olabileceği gibi, manevi de olabilir²⁵⁴.

Yardım etme, intihardan önce olabileceği gibi, intihar esnasında da olabilmektedir. Ancak intihara yardımdan söz edilebilmesi için, mağdurun daha önce intihar kararını vermiş olması gerekmektedir²⁵⁵. Burada bahsedilmesi gereken diğer bir husus karşılıklı intiharlardır. Örneğin karşılıklı intiharın bir görünümü olan sevdiği kadını öldürdükten sonra kendisini öldürmeye teşebbüs ettiği sırada kurtarılan kişinin işlediği suç, intihara yönlendirme değil kasten öldürme suçu olacaktır²⁵⁶. Yardımın icrai bir harekete dönüşerek asıl intihar fiilini gerçekleştirmek noktasına ulaşması ve yardım edenin ölüm fiilini bizzat gerçekleştirmesi halinde, burada bir yardımdan değil, kasten öldürme suçundan bahsedilecektir²⁵⁷. Bu husus, Yargıtay 1. Ceza Dairesi tarafından verilmiş bulunan bir kararda; “*Önce, kendisi banyoda iken silah sesi duyduğunu ifade*

²⁵³ Centel-Zafer-Çakmut, Türk Ceza Hukukuna Giriş, s. 220; Artuk-Gökçen-Yenidünya, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.203-204.

²⁵⁴ Artuk-Gökçen-Yenidünya, Türk Ceza Kanunu Şerhi, s.2232.

²⁵⁵ Centel-Zafer-Çakmut, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, s.85.

²⁵⁶ Meran, s.99.

²⁵⁷ Artuk-Gökçen-Yenidünya, Türk Ceza Kanunu Şerhi, s.2232.

eden sanığın, müteakip beyanında maktulün isteği üzerine tetiğe bastığını, daha sonra da birlikte tetiğe bastıklarını, savunması, kurşunun yakın atış mesafesinden kafanın tam arkasından girip alın soldan çıkması, kurşun giriş yerinin tabancanın denenmesi için veya şaka yollu tetiğe basma şeklindeki mutad taksirli davranışa uyum göstermemesi, maktulün intihar etmek istemesi üzerine birlikte tetiğe basmaları halinde dahi bu hususun sanığın müstakil öldürme kasıt ve eylemini değiştirmeyeceği cihetle sanığın eşini öldürmek suçundan tecziyesi gerekirken, bazı gerekçelerle suça taksirle ölüme sebebiyet vasfı verilmesi kanuna aykırıdır” şeklinde ifade edilmiştir²⁵⁸.

İntihara yönlendirme suçu, seçimlik hareketli bir suç olduğundan, hareketlerin birden fazlasının gerçekleştirilmiş olması halinde, fail elbette tek bir suçtan ceza alacaktır. Ancak burada, suçun kanuni tanımındaki unsurların hepsinin ahlaki derecesi ve suça yaptığı katkının farklılığı nedeniyle farklı yaptırım uygulanması gerektiği görüşü de mevcut bulunmaktadır²⁵⁹.

Burada, Artuc tarafından, intihar eden kişinin bıraktığı notta, kendisinin ölümünden sorumlu olduğunu ifade ettiği kimsenin hukuki durumu ve yüksek bir yerden aşağıya atlayarak intihar etmek isteyen bir kişiye aşağıdan “atla atla” diye bağırان kimselerin hukuki durumu tartışılmıştır. Artuc genel olarak, her iki olay açısından da, kişinin intiharına sebep olan kimsenin hareketinin intihara yönlendirme suçunun seçimlik hareketlerinden birini oluşturmasının mümkün olması halinde, intihara yönlendirme suçundan cezalandırılabilceğini belirtmektedir²⁶⁰.

Kanunkoyucu, maddenin ilk fıkrasında düzenlemiş olduğu hareketlerle, suça iştirak kalıbında seçimlik hareketli bir suç yaratmıştır²⁶¹. Gerçekten, suça iştirakin detaylı olarak açıklandığı 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 64. madde açıklamaları incelendiğinde, burada yer alan iştirak türlerinin kalıplarının 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda intihara yönlendirme suçu oluşturulurken kullanıldığı görülmektedir. Zira 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun intihara ikna ve teşvik suçunu düzenleyen 454. madde açıklamasında, intiharın suç olmadığı, dolayısıyla intihara teşvik ve yardım

²⁵⁸ Yargıtay 1. Ceza Dairesi, 20.12.2006 tarihli ve E:2005/4833; K:2006/5870 sayılı karar.

²⁵⁹ Özen, s.40.

²⁶⁰ Artuc, s.230.

²⁶¹ Zeki Hafizoğulları ve Muammer Ketizmen, “5237 sayılı Türk Ceza Kanununda Hayata Karşı Suçlar”, **Ankara Barosu Dergisi**, Yıl:66, Sayı:1, 2008, s.152.

eyleminde suça ortaklığın söz konusu olamayacağı bu nedenle eylemin özel nitelikli bir suç olduğu ifade edilmiştir. Özellikle burada Kanunkoyucunun ikna tabirini kullanmasının altında yatan gerekçe, azmettirme kavramı ile karşılaştırılarak anlatılmıştır. Buna göre, “*maddi unsurlardan ikna deyimi, karşıdakine kendini öldürmeye karar verdirmektir ve azmettirme deyimi ile eşit anlamdadır. Azmettirme suçlar için söz konusu olup, intihar suç olmadığından onun yerine o anlamda olarak ikna deyimi kullanılmıştır*”²⁶².

765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 64. madde açıklamasında, suça iştirak, Asli ve Fer’i iştirak olarak ikiye ayrılmış ve bunlar da asli-maddi iştirak, asli-manevi iştirak, fer’i-maddi iştirak ve fer’i-manevi iştirak olarak alt başlıklara ayrılmıştır. Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 1991 yılında verdiği bir kararda, suça iştirak ile asli ve fer’i iştirak kavramlarını tanımlamıştır. Buna göre; “*Bir tek kişi tarafından işlenebilen bir suçun, önceden yapılan işbirliği sonucu birden fazla kişi tarafından gerçekleştirilmesi halinde, failler arasında iştirakin varlığından söz edilir. Türk Ceza Yasası’nda nisbi suçluluk sistemi (klasik sistem) kabul edilmiştir. faillerin sorumluluğu suça katılmalarındaki oran ve derece ile belirlenmelidir. Bu sisteme göre failler, suça iştirakteki derecelerine göre asli veya fer’i fail olarak ikiye ayrılırlar. Faillerin bir suçu işleme hususunda, suçun işlenmesinden önce veya işlendiği sırada ortak bir irade ile hareket etmeleri ve suçun icrasında doğrudan doğruya müessir olan hareketleri ifa etmeleri halinde asli iştirak söz konusudur. Fer’i iştirak ise, suç işleme kararını teşvik etmek, kuvvetlendirmek veya suç işlendikten sonra yardım için söz vermek, suçun işlendiği sırada olay yerinde bulunup asli faile manevi destek sağlamak, gözcülük etmek suretiyle, suçun oluşması için zorunlu olmayan ve sadece suçun işlenmesini kolaylaştıran hareketleri yaparak fiile ikinci derecede katılmaktır...*”²⁶³.

765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Kanunkoyucunun özellikle, azmettirme, suç işlemeye teşvik ve suç kararını kuvvetlendirme hareketlerini iştirakin manevi unsurları arasında saydığı²⁶⁴, burada yer alan fer’i iştirak ve asli-manevi iştirak kalıplarının 5237

²⁶² Vural Savaş ve Sadık Mollamahmutoğlu, **Türk Ceza Kanunu Yorumu**, 4. cilt, Ankara: Seçkin Yayınevi, 1995, s.4374-4375.

²⁶³ Savaş-Mollamahmutoğlu, 1.cilt, s.974.

²⁶⁴ Savaş-Mollamahmutoğlu, 1. cilt, s.968-970.

sayılı Türk Ceza Kanunu’nda intihara yönlendirme suçunun oluşturulmasında hareket unsuru olarak kullanıldığı görülmektedir.

Bu iki hüküm ve açıklamaları ile 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda düzenlenmiş bulunan intihara yönlendirme suçunun ilk fıkrası birlikte değerlendirildiğinde, Kanunkoyucunun, kendisi suç olmayan intihar eylemine teşvik ve yardım fiilinin iştirak hükümleri kapsamında cezalandırılmaması nedeniyle, esasen iştirak kapsamında ortaya çıkabilecek azmettirme, teşvik etme, kararı kuvvetlendirme ve yardım etme eylemlerini yeni kanunla suçun hareket unsuru olarak düzenlediği söylenebilecektir. Zira Kanunkoyucunun asıl iradesinin bu olduğu, gerek 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 454. madde açıklamasında yer alan ifadeler ve özellikle ikna-azmettirme hususunda getirilen açıklamalardan, gerekse, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 84. maddesinin gerekçesinde yer alan ifadeler ile dolaylı faillik gibi tamamen suça iştirak kapsamında kullanılan terimlerin de kullanılmış olmasından anlaşılmaktadır.

Bu açıdan, düzenleme kendine özgü bir düzenleme olup, kanımızca 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda yer alan intihara yönlendirme suçu, bir “*görünüşte iştirak suçu*” olarak tanımlanabilecektir.

6.3.1.2.2 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 84. maddesinin 3. fıkrasında Yer Alan Hareket Unsuru: İntihara Alenen Teşvik

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, intihara alenen teşvik halini de ayrıca düzenlemiştir. Bu halde de ceza ağırlaştırılarak verilmektedir.

Başkalarını alenen intihara teşvik etme fiilinin bağımsız bir suç niteliğinde olup olmadığı da tartışılmıştır. Toroslu, Hafızogulları-Özen ve Koca tarafından bağımsız bir suç niteliğinde olduğu; Centel-Zafer-Çakmut tarafından ise bağımsız bir suç olmadığı, cezayı artıran nitelikli haller arasında bulunduğu kabul edilmektedir²⁶⁵.

Aleniyet, gizli olmama, göz önünde bulunma, meydanda olma demektir. “Fiilin herkes tarafından görülebilir, duyulabilir bir yerde işlenmesi halini” ifade etmektedir²⁶⁶.

²⁶⁵ Özen, s.57-58.

²⁶⁶ Ahmet Gündel, **Yeni Türk Ceza Kanunu Açıklaması**, cilt:2, Ankara: Sözkese Matbaacılık, 2009, s.2095.

Bu açıdan eylemin kamuya açık yerlerde yapılmış olması gerekmez²⁶⁷. Fiilin, gerçekleştiği koşullar itibariyle belli olmayan, birden fazla kişi tarafından algılanabilir nitelikte olması önemli olmaktadır²⁶⁸.

İntihara alenen teşvik, sözle veya her türlü iletişim yoluyla yapılabilir²⁶⁹. Ancak madde metninin ilke halinde yer alan suçun basın yayın yoluyla işlendiğinde cezasının artırılacağına ilişkin ibare, madde başlığını değiştiren 29.6.2005 tarih ve 5377 sayılı yasanın 10. maddesi ile kaldırılmıştır. Değişiklik gerekçesinde, “*Suçun basın yayın yoluyla işlenmesi hali de aleniyetin gerçekleşiş şekillerinden birini oluşturmaktadır. İntihara teşvik suçuyla ilgili olarak aleniyet, bir nitelikli unsur olarak belirlendiği için, söz konusu suçun basın ve yayın yoluyla işlenmesi, bu suç açısından ayrı bir nitelikli unsur olarak görülmemiştir. Belirtilen nedenle, söz konusu değişikliğin yapılması gereği hasıl olmuştur*”²⁷⁰ denilmektedir. Burada Kanunkoyucu, aleniyetin zaten nitelikli unsur olarak belirlendiğini, bir de ayrıca suçun basın yayın yoluyla işlenmesi halinde cezasının artırılacağına ilişkin bir hükmün bulunmasının yersiz olduğunu, çünkü suçun basın yayın yoluyla işlenmesi halinin zaten bir aleniyet biçimi olduğunu beyan ederek, söz konusu ifadeyi madde metninden çıkarmıştır. Ancak Doktrinde, suçun basın yoluyla işlenmesi halinde Basın Kanunu’nun 20. maddesinin özel hüküm niteliğinde olması nedeniyle evleviyetle uygulanması gerektiği ifade edilmektedir²⁷¹.

²⁶⁷ Centel-Zafer-Çakmut, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, s.87.

²⁶⁸ Meran, s.99.

²⁶⁹ Malkoç, s.552.

²⁷⁰ Remzi Gündüz ve Veysel Gültaş, **Gerekçeli Karşılaştırmalı Tablolu 2006-2007-2008 İctihatları İle 5237 s. Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler**, cilt:2, Ankara: Bilge Yayınları, 2009, s.133.

²⁷¹ Tezcan-Erdem-Önok, s.178.

6.3.1.2.3 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 84. maddesinin 4. fıkrasında Yer Alan Hareket Unsuru

6.3.1.2.3.1 İşlediği Fiilin Anlam ve Sonuçlarını Algılama Yeteneği Gelişmemiş Olan veya Ortadan Kaldırılan Kişilerin İntihara Sevk Edilmesi

Bu grupta genel olarak kusur yeteneği olmayan kişiler yer almaktadır. Ceza Hukuku anlamında kusur yeteneğini etkileyen haller, yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, sağır dilsizlik ve geçici nedenlerdir²⁷².

Türk hukukunda yaş küçüklüğünün kusur yeteneğine etkisi, belirli yaş dönemlerine ayrılmıştır. Bu ayrım esasen failin kusur yeteneği hususunda yapılmış ise de mağdurun işlediği fiilin anlam ve sonucunu algılama yeteneğinin olup olmadığı yönünde yapılacak inceleme açısından da Ceza Hukuku kavramları bağlamında yol gösterici olacaktır.

Yaş küçüklüğüne ilişkin ilk dönem 12 yaşa kadar olan dönemdir. Bu dönemdeki çocukların işlediği fiilin anlam ve sonucunu algılama yeteneğinin olmadığı kabul edilmektedir. İkinci dönem olan 12-15 yaş arası çocukların işlediği fiilin anlam ve sonucunu algılama yeteneği olup olmadığı araştırma konusudur. 15-18 yaş arasında yer alan çocukların ise kusur yeteneğinin mevcudiyeti kabul edilmektedir²⁷³.

Akıl hastalığı 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 32. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre failin;

- a) işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılamasına engel olan akıl hastalığı,
- b) işlediği fiille ilgili davranışlarını yönlendirme yeteneğini önemli derecede azaltan akıl hastalığı,

²⁷² Centel-Zafer-Çakmut, Türk Ceza Hukukuna Giriş, s.379.

²⁷³ Artuk-Gökçen-Yenidünya, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.495-496.

c) işlediği fiille ilgili davranışlarını yönlendirme yeteneğini önemli olmamakla birlikte azaltan akıl hastalıkları kusur yeteneğini kaldıran/azaltan akıl hastalıkları olarak gösterilmektedir²⁷⁴.

Sağır dilsizlik de yaş küçüklüğü gibi belli yaş dönemlerine ayrılmaktadır. Ancak yaş dönemleri 0-15, 15-18 ve 18-21 olarak düzenlenmektedir. Her yaş grubunun kusur yeteneği yaş küçüklüğündeki ile aynı şekildedir. Geçici nedenler ise, çok farklı şekillerde ortaya çıkabilir. Burada aslolan kişinin işlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneğini kaybetmesine sebep olan geçici nedenin iradi olmaması gerektiğidir²⁷⁵.

İntihara yönlendirme suçunun düzenlendiği 84. maddenin son fıkrasında yer alan bu hükme göre, işlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan veya ortadan kaldırılan kişileri intihara sevk eden kimse, kasten öldürme suçundan sorumlu olacaktır. Burada da esasen bağımsız bir suçun mevcut olduğu, bu hükmün kasten öldürme suçunun özel bir şekli olduğu savunulmaktadır²⁷⁶.

Burada, bilincin ortadan kalkması, kusur yeteneğinin kaybedilmesi yani kişinin iradesinin özgür olmaması söz konusu olmaktadır²⁷⁷. Fail, mağdurun irade kabiliyetinin gelişmemiş olmasından faydalanmaktadır. Örneğin akıl hastaları, çocuklar gibi²⁷⁸. Öğretide, mağdurun irade yeteneğinin kimin tarafından kaldırıldığının farklılık yaratacağı; irade kabiliyetinin, mağdurun bizzat kendisi tarafından kaldırılması durumunda, 84/4 değil, 84/2 uygulanacağını kabul eden yazarlar mevcuttur. Bu görüşe göre, 84/4'ün uygulanabilmesi için, mağdurun algılama yeteneğinin ortadan kaldırılmasına fail neden olmuş olmalıdır²⁷⁹. Ancak başka bir görüş tarafından, bu kişilerin algılama yeteneklerini kaybetme durumuna kendi eylemleri sonucu ya da başka birinin eylemleri sonucu düşmüş olmalarının bir fark yaratmayacağı; her iki halde de,

²⁷⁴ Centel-Zafer-Çakmut, Türk Ceza Hukukuna Giriş, s.395.

²⁷⁵ Zafer, s.310-314.

²⁷⁶ Özen, s.60.

²⁷⁷ Centel-Zafer-Çakmut, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, s.89.

²⁷⁸ Artuk-Gökçen-Yenidünya, Türk Ceza Kanunu Şerhi, s.2233-2234.

²⁷⁹ Özen, s.61.

bu kimselerin intihara sevk edilmeleri halinde failin intihara yönlendirme suçundan değil, kasten öldürme suçundan sorumlu olacağı savunulmaktadır²⁸⁰.

Eğer kişi intihar ederse kasten öldürme suçu oluşacaktıysa, kişinin intihar etmemesi halinde, kasten öldürmeye teşebbüsün söz konusu olması gerektiği düşünülmektedir²⁸¹. Yine burada, failin dolaylı fail olduğu, bu açıdan kusur yeteneği olmayan bir kişinin kullanılması halinde, failin cezasının, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 37/2. maddesi uyarınca artırılarak verilmesi gerektiği de ifade edilmektedir²⁸².

6.3.1.2.3.2 Cebir veya Tehdit Kullanılarak Kişilerin İntihara Mecbur Edilmesi

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 84/4. maddesine göre, cebir veya tehdit kullanılmak suretiyle kişilerin intihara mecbur edilmesi halinde, failin kasten öldürme suçundan sorumlu olacağı düzenlenmektedir. Yine bu hükmün de ayrı bir suç olduğu düşüncesi mevcut bulunmaktadır²⁸³.

Cebir, kişiye karşı güç kullanmak demektir. Cebir neticesinde, mağdurun hareket etme serbestisi elinden alınmakta ve mağdur isteği dışında hareket etmek zorunda bırakılmaktadır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 108. maddesinde ayrı bir suç olarak düzenlenmiştir. Buna göre:

“Bir şeyi yapması veya yapmaması ya da kendisinin yapmasına müsaade etmesi için bir kişiye karşı cebir kullanılması halinde,... hükmolunur”.

Madde metninin gerekçesine bakıldığında, cebir kavramının, “kişiye karşı fiziki güç kullanmak suretiyle, onun veya bir üçüncü kişinin iradesi veya davranışları üzerinde zecri bir etki meydana getirilmesidir” şeklinde tanımlandığı görülmektedir. Madde gerekçesinde devamen, “cebre maruz kalan kişinin, bu fiziki gücün meydana getirdiği acının etkisiyle belli bir davranışta bulunmaya zorlandığı, cebir halinde kişinin

²⁸⁰ Meran, s.100.

²⁸¹ Özen, s.61.

²⁸² Meran, s.100; ²⁸² Devrim Aydın, s.150-154.

²⁸³ Özen, s.61.

bir acı hissettiği ve bu acının etkisiyle belli bir davranışı yapmaya zorlandığı” ifade edilmektedir²⁸⁴.

Tehditte ise bir kimsenin, kendisinin ya da yakınlarının haksız bir zarara uğratılacağından bahisle korkutularak, belli bir hareketi yapmak zorunda bırakılması söz konusu olmaktadır²⁸⁵. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 106. maddesinde düzenlenen tehdit suçu; “*Bir başkasını, kendisinin veya yakınının hayatına, vücut veya cinsel dokunulmazlığına yönelik bir saldırı gerçekleştireceğinden bahisle tehdit eden kişi...cezalandırılır. ...*” şeklinde tanımlanmaktadır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun cebri düzenleyen 108. maddesinin gerekçesine bakıldığında, cebir ve tehdit kavramlarının birbirinden ayrıldığı görülmektedir. Burada cebir suçunun düzenleme gerekçesi açıklanırken tehdit ile karşılaştırma yapılması, Kanunkoyucunun bu iki hareketi birbirinden net bir şekilde ayırmak istediğini göstermektedir. Zira 108. maddenin gerekçesinde tehdit, “Buna karşılık, tehdit halinde, kişi bir tecavüzün, kötülüğün ileride meydana geleceği bildirilerek korkutulmaktadır” şeklinde ayrıştırılmaktadır²⁸⁶. Bu halde cebir, madde gerekçesinde, “fiziksel güç kullanımı” şeklinde tanımlanırken, tehditin aslında manevi cebir anlamına geldiği ve cebirden kastın sadece fiziksel şiddet olmadığı yönündeki görüşe aykırı bir düzenleme getirilmiştir²⁸⁷. Ancak belirtilmelidir ki, her iki suç tipi de 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun “Hürriyete Karşı Suçlar” başlığı altında düzenlenmiştir. Zira amaç, kişilerin bağımsız bir iradeyle karar verme özgürlüğünü korumaktır²⁸⁸.

İntihara yönlendirme suçu açısından cebir ve tehdit, suçun nitelikli bir unsuru olarak kabul edilmiştir. Burada bir bileşik suçun varlığından söz edilebilecektir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 42. maddesinde düzenlenen bileşik suç; “*Biri diğerinin unsurunu veya ağırlaştırıcı nedenini oluşturması dolayısıyla tek fiil sayılan suça bileşik suç denir...*” şeklinde tanımlanmaktadır. Bileşik suçtan bahsedebilmek için, “kanuni düzenlemede birbiriyle kaynaşan suçlardan birinin, diğerinin unsurunu veya ağırlaştırıcı

²⁸⁴ Türk Ceza Hukuku Mevzuatı, s.305.

²⁸⁵ Centel-Zafer-Çakmut, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, s.89.

²⁸⁶ Türk Ceza Hukuku Mevzuatı, s.305.

²⁸⁷ Özgür Küçüktaşdemir, **Türk Ceza Hukukunda Maddi ve Manevi Cebir**, Ankara: Seçkin Yayınevi,2012, s.58-59.

²⁸⁸ Ali Rıza Çınar, **Tehdit Suçu**, Ankara: Turhan Kitabevi, 2002, s.51.

nedenini oluşturduğunun açıkça belirtilmiş olması” gerekmektedir²⁸⁹. Örneğin cebir ve tehdit ile hırsızlık suçları birleşerek 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda bağımsız bir suç olarak düzenlenen yağma suçunu oluşturmaktadır. Yine konut veya işyeri dokunulmazlığını bozma suçu, konut veya işyeri içinde yağma suçunun ağırlaştırıcı nedeni olarak düzenlenmiştir. Her iki halde de bir bileşik suçtan söz edilecektir²⁹⁰.

Bu halde, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 84/4. maddesinde yer alan “*cebir ve tehdit kullanmak suretiyle kişileri intihara mecbur etme*” fiili, ister temel suçun nitelikli hali olarak, isterse bağımsız bir suç olarak kabul edilsin, kanaatimizce her iki halde de bir bileşik suçtan bahsetmek mümkün olabilecektir. Bu nedenle fail bir de ayrıca cebir veya tehditten ceza almayacaktır.

Yine, cebir ya da tehditle intihara yönlendirilen kimse ölmezse fail, kasten öldürmeye teşebbüsten sorumlu olmaktadır²⁹¹.

Madde gerekçesi incelendiğinde, her iki halde de bir dolaylı faillik durumunun varlığından bahsedilmektedir²⁹². Dolaylı faillik özünde şeriklikle ilgili bir kavramdır ve şerikliğin faillik kısmında incelenmektedir. Bu açıdan dolaylı faillikten bahsedebilmek için, ortada gerçekleştirilen bir suç olması gerekmektedir. Zira dolaylı faillik, “bir suçun işlenmesine maddi olarak katılan herkesin iştirakçi sayılıp sayılamayacağı sorunu ile ilgili” bir kavramdır²⁹³. Bir kimsenin bir suçu işlerken başka bir kimseden faydalanması halinde dolaylı faillikten bahsetmek mümkün olmaktadır²⁹⁴.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 37/2. maddesinde düzenlenen dolaylı faillik kavramına göre; “*Suçun işlenmesinde bir başkasını araç olarak kullanan kişi de fail olarak sorumlu tutulur. Kusur yeteneği olmayanları suçun işlenmesinde araç olarak kullanan kişinin cezası...artırılır*”. Bu düzenlemeden hareketle, kanunda dolaylı faillik kavramına açıkça yer verilmesinin nedeni olarak, asıl failin isnad kabiliyeti olmayan

²⁸⁹ Artuk-Gökçen-Yenidünya, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.639.

²⁹⁰ Centel-Zafer-Çakmut, Türk Ceza Hukukuna Giriş, s.511.

²⁹¹ Artuk-Gökçen-Yenidünya, Türk Ceza Kanunu Şerhi, s.2234.

²⁹² Türk Ceza Hukuku Mevzuatı, s.262.

²⁹³ Devrim Aydın, s.141.

²⁹⁴ İzzet Özgenç, **Suç İştirakin Hukuki Esası ve Faillik**, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Hukuk Müşavirliği Yayın No:2, 1996, s.197.

kimseleri suçun işlenmesinde kullanmasının önüne geçmek ve cezanın fiil üzerinde asıl egemenliği kuran kişiye verilmesini sağlamak olduğu ifade edilmiştir²⁹⁵.

Bununla birlikte, intiharın kendisi bizzat bir suç teşkil etmemektedir. Bu nedenle kendisi suç teşkil etmeyen bir eylemin bir başkası tarafından nasıl dolaylı faillik şeklinde işletileceği bir tartışma konusudur. Özgenç bu hususta arka plandaki kişinin dolaylı fail olarak sorumlu tutulabilmesinin şartı olarak sorumluluk prensibinin esas alındığını belirtmektedir. Bu halde örneğin “cebir ve tehdite maruz kalan kişinin fiili esasen suç teşkil eden bir fiil olsaydı ve kendisine uygulanan cebir ve tehdit neticesi bu suçtan sorumlu tutulmayacak idiyse”, bu halde arka plandaki şahsın dolaylı fail olarak sorumluluğuna gidilebilecektir. Aynı husus, akıl hastalığı ya da yaş küçüklüğü gibi nedenlerle işlediği fiilin anlam ve sonucunu anlayamayacak olan kişilerin intihara yönlendirilmesinde ortaya çıkabilecek dolaylı faillik halinde de geçerli olacaktır²⁹⁶.

6.3.1.2.4 Suçun İhmali Hareketle İşlenmesi

Genel olarak hareket, bir şeyi yapmak ya da yapmamak şeklinde ortaya çıkmaktadır. Yapılmaması gereken bir hareketin yapılması halinde icrai hareket ortaya çıkar ki, bu şekilde işlenen suçlara da icrai suçlar adı verilmektedir. Örneğin kasten öldürme suçu icrai nitelikte bir suçtur. Bununla birlikte yapılması gerekli bir hareketin yapılmaması halinde ortada bir ihmalin varlığından bahsedilir ki, bu şekilde ihmali hareketle işlenen suçlara da ihmali suç denilmektedir. Bunların yanında esasen icrai suçlar için söz konusu olabilen ihmal benzeri suç tanımı da bulunmaktadır. İhmal benzeri suç, icrai bir hareketle işlenebilecek bir suçta, ihmali hareketle sebebiyet verilmesidir²⁹⁷.

Bir suçun ihmal benzeri hareketle işlenebilmesi için ihmal suretiyle ortaya çıkan neticenin faile yüklenebilmesi gerekmektedir. Neticenin faile yüklenebilmesi için ise, failin neticeyi bilmesi ve istemesinin yanında, gerçekleşmemesi için müdahale imkanının da bulunması aranmaktadır. Bu halde, “yapılması istenen hareket yapılsaydı,

²⁹⁵ Devrim Aydın, s.143-144.

²⁹⁶ Özgenç, Suça İştirakin Hukuki Esası ve Faillik, s.237-240.

²⁹⁷ Centel-Zafer-Çakmut, Türk Ceza Hukukuna Giriş, s.239-241.

netice önlenbilir miydi?” sorusuna verilecek olan cevabın olumlu olması gerekmektedir. Aksi halde bir ihmalden bahsetmek mümkün olmayacaktır²⁹⁸.

Anılan nedenlerle, failin ihmali hareketinden sorumlu tutulabilmesi için neticeyi önleme yükümlülüğünün ve olanağının bulunması gerekmektedir. Neticeyi önleme yükümlülüğü, aile bireyleri arasında mevcut olduğu gibi doğal bağıllık ilişkisinden; birlikte yaşam, bakım gibi yakın toplumsal ilişkiden; sözleşmeden yahut daha önce yapılmış olan tehlikeli hareketlerden kaynaklanabilir²⁹⁹. Diğer bir görüşe göre ise, neticeyi önleme yükümlülüğü, ya kanundan, ya sözleşmeden yahut da öngelen tehlikeli eylemden kaynaklanmalıdır. Kanundan kaynaklanan neticeyi önleme yükümlülüğüne örnek olarak, Medeni Kanun’dan kaynaklanan velayet gereği anne babanın çocuklar üzerindeki koruma ve gözetim yükümlülüğü gösterilmektedir³⁰⁰.

İntihara yardımın kural olarak icrai davranışla mümkün olabileceği, ihmali davranışın yardım fiilini oluşturabilmesi için, ihmalde bulunan kişinin neticeyi önleme hususunda bir yükümlülüğünün bulunması yani garantör olması gerektiği kabul edilmektedir³⁰¹. Bu açıdan, örneğin hastaneler ya da cezaevleri gibi kurumlarda bu ihtimal mümkün olabilecektir. Buradaki yükümlülük, kanundan ya da sözleşmeden doğabileceği gibi, öngelen tehlikeli bir davranıştan da doğabilmektedir³⁰².

İntihara yardımın ihmali hareketle de işlenebileceğini savunan yazarlardan biri olan Özen’e göre ise, bazı suçların ihmali hareketle işlenmesi hususu kanunda ayrıca düzenlenmiştir fakat bu, bu suçların kendilerine ait özelliklerinden ileri gelmektedir. İntihara yönlendirme suçunda ise böyle bir düzenlemenin yer almamış olması, bu suçun ihmali hareketle işlenemeyeceği anlamına gelmemektedir. Aksine bir düşünce bizi açıkça ihmali hareket hususunda kanunda düzenlemesi olmayan suçların ihmali hareketle işlenemeyeceği sonucuna götürür ki, bu da suç ve ceza siyaseti ile

²⁹⁸ Zeki Hafızoğulları ve Muharrem Özen, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 2. Baskı, Ankara: USA Yayıncılık, 2010, s.211.

²⁹⁹ Centel-Zafer-Çakmut, **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, s.243-246.

³⁰⁰ Artuk-Gökçen-Yenidünya, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s.238.

³⁰¹ Ali Parlar ve Muzaffer Hatipoğlu, **5237 s. Yeni Türk Ceza Kanunu’nda Özel ve Genel Hükümler Açısından Asliye Ceza Davaları**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2007, s.24.

³⁰² Meran, s.99.

bağdaşmayacaktır. Bu nedenle kanunda açıkça bir düzenleme olmasa dahi suçların ihmali hareketle işlenmesinin mümkün olduğu kabul edilmelidir³⁰³.

Nitekim madde gerekçesinde, intihara yardımın esasen icrai bir hareketle gerçekleştirilebileceği ancak, intiharı önleme konusunda yükümlülük altında olan bir kişinin intihar olgusuyla karşı karşıya olmasına rağmen bunu engellememesi veya bu girişim karşısında kayıtsız kalması halinin intihara ihmali davranışla yardım teşkil edeceği belirtilmiştir³⁰⁴.

6.3.2 Netice

Netice, bir suçun en temel unsurlarından birisidir. Hatta ikinci derecede alt unsur olarak görülmektedir. Netice genel anlam itibariyle, bir hareketin dış dünyada meydana getirdiği sonuçtur. Bununla birlikte, Ceza Hukuku anlamında netice, suçun kanuni tanımında yer alan fiilin meydana getirdiği yine suç tipinde yer alan sonuçtur³⁰⁵.

Hareket ve netice arasındaki ilişkiye göre suçlar genel olarak *hareket suçları* ve *netice suçları* olarak ikiye ayrılır. *Hareket suçlarında*, sırf hareketin gerçekleşmesi suç tipinin ihlali için yeterli görülmektedir. Bu suçlarda somut bir neticenin ortaya çıkması aranmaz. *Netice suçlarında* ise, suçun kanuni tanımında yer alan hareketten ayrılabilen ve suçun oluşması için dış dünyada ortaya çıkması şart koşulan bir netice yer almaktadır³⁰⁶.

765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda intihara yönlendirme suçunun bir diğer unsuru ise, intihar edenin ölümünün gerçekleşmesidir. Ölüm şartının niteliği de doktrinde tartışma yaratmıştır. Bazı yazarlara göre ölüm, suçun bir unsurudur. Bazı yazarlara göre ise ölüm, suçun unsuru değil, cezalandırılabilme şartıdır. Bu tartışmanın pratik önemi, zamanaşımı ve suçun tamamlanma anı bakımından kendini göstermektedir³⁰⁷.

³⁰³ Özen, s.40.

³⁰⁴ Türk Ceza Hukuku Mevzuatı, s.261.

³⁰⁵ Veli Özer Özbek ve diğerleri, s.230.

³⁰⁶ Yener Ünver (Ed.), **Ceza Hukuku Genel Kısım-I**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2014, s.91.

³⁰⁷ Koca, s.66.

Ölümün, suçun unsurunu teşkil ettiği görüşünü savunanlara göre, ölüm intihar edeni ikna ve buna yardım edenin öngördüğü bir neticedir ve bu nedenle cezalandırılabilme koşulu oluşturmaz³⁰⁸. Yine cezalandırılabilme şartının, fiilin suç olmasını etkilemeyeceği fakat şart gerçekleşmemişse faile ceza verilemeyeceği kabul edilmekte; intihara ikna ve yardım suçunun oluşabilmesi için ölümün gerçekleşmesi gerektiği dolayısıyla ölümün suçun unsuru olduğu savunulmaktadır. Aksine, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda yer alan intiharı ikna ve yardım suçunda ölümün gerçekleşmesinin failin cezalandırılabilmesi için gerekli olduğunu ve bu nedenle cezalandırılabilme şartı oluşturduğunu kabul eden yazarlar da mevcut bulunmaktadır³⁰⁹.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda ise ölüm şartı aranmamış, hatta ölümün gerçekleşmesi 2. fıkrada, cezayı ağırlaştırıcı bir hal olarak düzenlenmiştir. Bu açıdan bakıldığında suç, neticesiz bir suçtur³¹⁰.

6.3.3 Suçun Faili

Suçun faili, suçun kanuni tanımında yer alan fiili gerçekleştiren kişidir³¹¹. Kanunkoyucu tarafından 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 37. maddesinin 1. fıkrasında; “*Suçun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak sorumlu olur*” şeklinde bir düzenleme yapılarak bu hususa işaret edilmiştir.

Ceza hukuku kapsamında hareket kabiliyeti sadece insana ait bir özellik olduğundan, suçun faili olarak ancak bir insan kabul edilmektedir. Hayvan, eşya gibi varlıklar suçun faili olarak kabul edilmediği gibi, tüzel kişiler de Türk Ceza Hukuku anlamında suçun faili olarak yargılanamazlar³¹².

Kanunda çok failli suçlar dışında suçun fail ögesinin tek kişi olarak düzenlenmiştir. Kanunda özel bir tanım taşımayan failler tarafından işlenen suçlar, herkes tarafından işlenebilen suçlardır. Bunlarda fail için bir hususilik

³⁰⁸ Dönmezer, s.101.

³⁰⁹ Artuk-Gökçen-Yenidünya, Türk Ceza Kanunu Şerhi, s.2233.

³¹⁰ Hafızogulları-Ketizmen, s.152.

³¹¹ Hakeri, s.129.

³¹² Artuk-Gökçen-Yenidünya, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.267-268.

aranmamaktadır³¹³. Ancak bazı suçlar açısından suçun failinin özel bir yükümlülük altında bulunması ya da belli bir vasfı taşıması aranmaktadır. bu tip suçlara ise, “*özgü suçlar*” ya da “*yükümlülük suçları*” denilmektedir³¹⁴.

765 sayılı Türk Ceza Kanunu, suçun faili açısından bir özellik aramamıştır. Herkes bu suçun faili olabilmektedir. Bu açıdan suçun bir özgü suç olmadığı söylenebilmektedir.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu da, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu gibi suçun faili açısından bir özellik arz etmemektedir. Cezai sorumluluğa sahip herhangi bir kimse bu suçun faili olabilmektedir³¹⁵. Hısımlık veya intihar edenle fail arasındaki belli ilişkiler bu suç için ağırlaştırıcı neden olarak öngörülmemiştir³¹⁶. Bu nedenle hüküm eleştirilmiş bu düzenlemenin de yer alması gerektiği ifade edilmiştir³¹⁷.

6.3.4 Suçun Mağduru

Mağdur, “işlenen suçtan zarar gören değer sahibi, suçun maddi konusunun ait olduğu kişidir” şeklinde tanımlanmaktadır³¹⁸.

Suçun konusu ve mağduru ile suçtan zarar gören kavramları birbirinden farklıdır. Mağdur, suçun konusunun ait olduğu kimsedir. Suçtan zarar gören ise, işlenen suç dolayısıyla, hukuken korunan maddi ya da manevi menfaatleri ihlal olan kişidir. Örneğin, kasten öldürme suçunun mağduru, ölen kişidir. Ölen kişinin akrabaları da suçtan zarar görendir³¹⁹.

765 sayılı Türk Ceza Kanunu, suçun mağduru açısından da bir belirleme yapmamıştır. Bu hususta, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’ndaki düzenlemeler, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda mevcut değildir. Bu eksiklik doktrin görüşleriyle kapatılmaya çalışılmış ve mağdurun yaşının küçük olması, intihar fiilinin anlam ve önemini

³¹³ Artuk-Gökçen-Yenidünya, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.268.

³¹⁴ Özgenç, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.187-188.

³¹⁵ Artuk-Gökçen-Yenidünya, Türk Ceza Kanunu Şerhi, s.2232.

³¹⁶ Artuc, s.229.

³¹⁷ Özen, s.44.

³¹⁸ Hakeri, s.131; Artuk-Gökçen-Yenidünya, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.283.

³¹⁹ Artuk-Gökçen-Yenidünya, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.283.

algılayacak düzeyde olmaması gibi durumların mevcut olması halinde, suçun kasten öldürme suçu olacağı ifade edilmiştir³²⁰.

Suçun mağduru, intihara yönlendirilen kişidir³²¹. Fail gibi mağdur da herhangi bir kişi olabilmektedir. Burada, kişinin fiziki özelliklerinin de bir önemi bulunmamaktadır. Irk, dil, din, cinsiyet, sağlık durumu gibi hususlar suçun oluşmasına etki etmeyeceği gibi, kişinin insana benzememesi, diğer adıyla bir hilkat garibesi olması gibi durumlar da suçun oluşması bakımından bir özellik arz etmemektedir³²².

Ancak, maddenin son fıkrasına göre, işlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan veya ortadan kaldırılan kişileri intihara sevk edenler, kasten öldürme suçundan sorumlu olmaktadır. Burada mağdurun durumu özellik arz etmektedir ve buna bağlı olarak ayrı bir düzenleme yapılmıştır. Esasen, bu düzenleme yapılmamış olsaydı da, bu tip özelliklere sahip kişileri intihara sevk edenlerin kasten öldürme suçundan sorumlu tutulmalarının, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 37/2. fıkrasından hareketle de mümkün olduğu ifade edilmiştir³²³.

6.3.5 Suçun Konusu

Bir suçun işlenmesi, o suçun konusuna ya bir zarar verir yahut da zarar verme tehlikesi yaratır. Bu açıdan suçlar, zarar suçu ve tehlike suçu olmak üzere ikiye ayrılır. Suçun, zarar suçu olabilmesi için, failin yaptığı hareket neticesinde, suçun konusu üzerinde bir zararın oluşması ve failin hareketi ile meydana gelen zarar arasında nedensellik bağının bulunması gerekmektedir. Tehlike suçunda ise, hareketin yöneldiği konunun fiili olarak bir zarara uğramış olması gerekmez. Zarara uğrama tehlikesiyle karşı karşıya kalması yeterli görülmektedir³²⁴. Zira burada Kanunkoyucunun amacı, ortaya çıkabilecek olası zararların baştan önüne geçmektir³²⁵. Tehlike suçu ise *soyut tehlike suçu ve somut tehlike suçu* olarak ikiye ayrılmaktadır. *Soyut tehlike suçunda*,

³²⁰ Dönmezer, s.102 ve Erem, “Ceza Hukukunda İntihar”, s.501. Ayrıca bakınız, Ali Parlar ve Güleç Demirel, **Açıklamalı-İçtihatlı Kişilerin Hayatına ve Beden Bütünlüğüne Karşı Suçlar**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2002, s.469.

³²¹ Artuk-Gökçen-Yenidünya, Türk Ceza Kanunu Şerhi, s.2232.

³²² Centel-Zafer-Çakmut, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, s.82.

³²³ Turgut Yüksel, **En Son Yargıtay Kararları İle 5237 Sayılı Yeni Ceza Kanunu’na Göre İlgili Genel Hükümler Işığında Adam Öldürme Yaralama İntihara Yönlendirme İşkence ve Eziyet Suçları**, İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları, 2007, s.152-153.

³²⁴ Artuk-Gökçen-Yenidünya, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.281-282.

³²⁵ Neslihan Göktürk, **Fikri İctima**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2013, s.239.

suçun kanuni tanımında yer alan hareketin işlenmesi yeterli olup, ayrıyeten bir zarar tehlikesinin oluşup oluşmadığına bakılmamaktadır. Bununla birlikte *somut tehlike suçunda*, gerçekleştirilen fiil neticesinde suç konusunun gerçekten bir tehlikeye maruz kalıp kalmadığının araştırılması gerekmektedir³²⁶.

765 sayılı Türk Ceza Kanunu bağlamında intihara ikna ve yardım suçu bir zarar suçu teşkil etmektedir. İntihar eden kişinin ölümü, failin suç işlemedeki amacıdır. Zarar kastı ölüm ile açığa çıkmaktadır³²⁷. Yine neticenin gerçekleşmesi suçun oluşması için şart olduğundan, intihara ikna ve yardım suçu şekli değil, maddi bir suç olarak kabul edilmektedir³²⁸.

Burada, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ile 765 sayılı Türk Ceza Kanunu ayrılmaktadır. 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda düzenlenen intihara ikna ve yardım suçunun bir zarar suçu olduğu yukarıda ifade edilmiştir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda düzenlenen intihara yönlendirme suçu ise, bir tehlike suçu oluşturmaktadır³²⁹. Hatta bazı yazarlar burada tehlike suçu niteliği açısından soyut-somut tehlike suçu ayırımına da giderek, buradaki suçun bir soyut tehlike suçu olduğunu, çünkü gerçekten bir tehlikenin meydana gelip gelmediğinin araştırılmasının gerekmediğini savunmaktadır. Yine burada, 2. fıkranın, zarar suçu olduğu kabul edilmektedir³³⁰.

6.3.6 Suçun Nitelikli Halleri

Suçun nitelikli halleri, “suçun kurucu unsurlarına eklenen ve suçun daha ağır ya da daha hafif cezalandırılması sonucunu doğuran ve suçun varlığının ya da hukuki yapısının değişmesine yol açmayan sebeplerdir”³³¹.

Suçun nitelikli halleri, fiille, fail ve mağdurla veya suçun konusu ile ilgili olabilmektedir³³². 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda bu husus, “*ağırlatıcı sebepler*” ve

³²⁶ Koca-Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.109-110.

³²⁷ Erem, “Ceza Hukukunda İntihar”, s.492.

³²⁸ Koca, s.50.

³²⁹ Artuk-Gökçen-Yenidünya, Türk Ceza Kanunu Şerhi, s.2234; Özen, s.50; Centel-Zafer-Çakmut, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, s.90.

³³⁰ Meran, s.101.

³³¹ Hakeri, s.134.

“hafifletici sebepler” olarak değerlendirilmişken, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu bu ifadeleri kullanmamıştır³³³.

765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda düzenlenen intihara ikna ve yardım suçu açısından özel hükümler sevk edilmiş değildir. Ancak, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu m.462’deki hafifletici sebebin bu suça da uygulanabileceği yönünde görüşler mevcuttur. Bu görüşü savunanlarca örneğin, zina halinde yakalanan eş bu durumda görülmesinden dolayı üzüntüye kapılıp çıkacak skandaldan çekinerek intihar etmek ister ve onu bu halde yakalayan eş de bu arzusunu kuvvetlendirirse ve eş de buna mukabil intihar ederse bu hafifletici sebebin uygulanabileceğini ifade etmişlerdir³³⁴. Ancak bu halde kişinin kendi kendine mi intihar ettiğini yoksa eşinin hareketleri sonucunda mı intihar ettiğini anlamak her zaman kolay olmamaktadır. Bu nedenle bu görüş eleştirilmiştir³³⁵.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda düzenlenen intihara yönlendirme suçunda, intiharın gerçekleşmiş olması daha ağır cezayı gerektiren suçun nitelikli halleri arasında sayılmaktadır³³⁶. Bu fıkra da bahsi geçen hususun bir nitelikli hal mi, yoksa bir neticesi sebebiyle ağırlaşmış suç mu olduğu hususu, doktrinde tartışmalara neden olmuştur. Bazılarına göre bu düzenleme intihara yönlendirme suçunun nitelikli halini oluşturmaktadır. Bazılarına göre ise bu fıkra, intihara yönlendirme suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış halidir³³⁷. Madde gerekçesinde bu düzenlemenin, intihara teşvik ve yardım suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hali olduğu belirtilmektedir³³⁸. Bu nedenle kanımızca söz konusu fıkranın Kanunkoyucunun iradesine uygun olarak suçun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hali başlığı altında incelenmesinde yarar bulunmaktadır.

³³² Artuk-Gökçen-Yenidünya, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.285-288; Özgenç, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.213-215.

³³³ Özgenç, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.212-213.

³³⁴ Erman, s.79-80 ve Polat, s.168.

³³⁵ Erem, “Ceza Hukukunda İntihar”, s.498.

³³⁶ Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen ve A. Caner Yenidünya, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 13. Bası, Ankara: Adalet Yayınevi, 2013, s. 217.

³³⁷ Özen, s.56.

³³⁸ Gündüz-Gültaş, s.261.

İntihara yönlendirme suçu, kasten öldürme suçundan bağımsız bir suç olduğu için, bu suç bakımından öngörülmüş bulunan nitelikli hallerin intihara yönlendirme suçu açısından uygulanamayacağı belirtilmiştir³³⁹.

Suç hafifleten nedenler ise öngörülmemiştir. Şartları varsa, genel indirim nedenleri uygulanabilecektir³⁴⁰.

6.3.7 Suçun Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Hali: İntiharın Gerçekleşmiş Olması

İntiharın gerçekleşmesi koşulu, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda suçun kanuni tanımında bir görüşe göre suçun bir unsuru, başka bir görüşe göre ise, cezalandırılabilme şartı olarak yer almaktaydı. Ancak, ölüm şartının niteliği ne olursa olsun, gerçekleşmemesi halinde faile ceza verilememekteydi. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu bu hususta, 84/2. fıkrasında farklı bir düzenleme yapmak yoluna gitmiştir. Ölümün gerçekleşmesini, failin cezalandırılabilmesi için bir şart olarak öngörmemiştir. Bunun yerine, ölümün gerçekleşmesi hadisesi, bir cezayı ağırlaştırıcı unsur haline getirilmiştir. Böylelikle, intihara yönlendirme suçunun seçimlik hareketleri yapıldığında ölüm gerçekleşmese bile fail cezalandırılmakta, ölümün gerçekleşmesi halinde ise faile daha ağır bir ceza verilmektedir.

Burada söz konusu fıkranın suçun nitelikli hali olduğu görüşü mevcuttur³⁴¹. Ancak bizim de katıldığımız diğer bir görüşe göre, söz konusu fıkra gerekçede de belirtildiği üzere, suçun neticesi sebebiyle ağırlaşmış halidir³⁴².

Bir suçun nitelikli hali, onun temel şekline ek olarak aranan ve daha ağır yahut daha hafif ceza verilmesine neden olan hallerdir. Nitelikli haller, *fiille ilgili olanlar*, *fail ve mağdurla ilgili olanlar* ve *suçun konusu* ile ilgili olanlar olmak üzere ayrıma tabi tutulmaktadır. Buna göre, fiilin işleniş biçimi, işlendiği yer ve zaman ile ilgili olarak genellikle suçun temel şekline göre daha ağır cezalandırılan bazı nitelikli unsurlar

³³⁹ Nurullah Aydın, **Türk Suç ve Ceza Hukuku Genel Hükümler-Özel Hükümler**, Güncellenmiş 2. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2009, s.173.

³⁴⁰ Centel-Zafer-Çakmut, *Kişilere Karşı İşlenen Suçlar*, s.90.

³⁴¹ Artuk-Gökçen-Yenidünya, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s.217; Tezcan-Erdem-Önok, s.180.

³⁴² Mahmut Koca ve İlhan Üzülmüş, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2013, s.126; Gündel, s.2095.

belirlenmiştir. Örneğin, kasten yaralama suçunun silahla gerçekleştirilmesi, yağmanın gece vakti işlenmesi yahut devletin egemenlik alametlerini aşagılamanın yabancı bir ülkede işlenmesi gibi. Yine fail ve mağdurun vasfı ile aralarındaki ilişki bakımından bazı haller Kanunkoyucu tarafından cezayı artıran yahut azaltan nitelikli haller olarak düzenlenmiştir. Bunun yanında, suç konusunun değerin azlığı gibi suçun konusu ile ilgili cezanın artırılmasını ya da azaltılmasını sağlayan nitelikli haller bulunmaktadır³⁴³.

Neticesi sebebiyle ağırlaşmış suç, failin eylemi sonucu, onun kastettiğinden daha ağır ya da başka bir neticenin ortaya çıkmasıdır. Doktrinde gerçek ve gerçek olmayan neticesi sebebiyle ağırlaşmış suç kavramları olmakla birlikte burada kastedilen gerçek neticesi sebebiyle ağırlaşmış suçtur. Zira 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 84/2. fıkrasında, failin kastettiği hafif neticeden daha ağır bir neticenin ortaya çıkması hali düzenlenmektedir ki, bu da gerçek neticesi sebebiyle ağırlaşmış suçun esas unsurudur. Bir suçun neticesi sebebiyle ağırlaşmış halinden bahsedebilmek için gereken unsurlar ise;

- a) İlk hareket açısından failin kastının bulunması,
- b) Ortaya çıkan neticenin kastedilenden daha ağır olması,
- c) İlk hareketle ortaya çıkan ağır netice arasında nedensellik bağının bulunması,
- d) Failin gerçekleşen netice bakımından en azından taksir derecesinde kusurlu olmasıdır³⁴⁴.

Neticesi sebebiyle ağırlaşmış suç, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 23. maddesinde düzenlenmektedir. Maddeye göre:

“Bir fiilin, kastedilenden daha ağır veya başka bir neticenin oluşumuna sebebiyet vermesi halinde, kişinin bundan dolayı sorumlu tutulabilmesi için bu netice bakımından en azından taksirle hareket etmesi gerekir”.

Görüldüğü üzere Kanunkoyucu, failin ortaya çıkan netice açısından “en azından” taksirle sorumlu olmasını aramıştır. Burada “en azından” ifadesinin

³⁴³ Artuk-Gökçen-Yenidünya, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.285-288.

³⁴⁴ Centel-Zafer-Çakmut, Türk Ceza Hukukuna Giriş, s.371.

kullanılması, failin ortaya çıkan ağır netice açısından sorumlu tutulmasının asgari koşuludur. Yoksa failin bilinçli taksirle yahut olası kastla hareket etmiş olması da mümkündür³⁴⁵. Özellikle bazı suçlar açısından Kanunkoyucunun failde en azından taksir derecesinde kusur aradığı, olası kastla yahut kastla hareket edilmesinin uygulanacak hüküm açısından bir farklılık yaratmayacağı ifade edilmektedir³⁴⁶.

İkinci fıkranın bir nitelikli hal mi yoksa neticesi sebebiyle ağırlaşmış hal mi olduğu hususu, suçun manevi unsuru açısından önem kazanmaktadır. Zira bir suçun nitelikli halinde failin bu unsuru bilmesi yani kastın kapsamında olması beklenirken, neticesi sebebiyle ağırlaşmış halinde taksir derecesi yeterli bulunmaktadır³⁴⁷. İntihara yönlendirme suçunun bir soyut tehlike suçu arz ettiği ve neticesiz bir suç olduğu kabul edilmektedir. Dolayısıyla Kanunkoyucu, failde bu suçu işlerken intihara yönlendirme iradesi bağlamında bir kast aramaktadır. Ölüm neticesinin gerçekleşmesi ise, başka ve daha ağır bir netice olarak karşımıza çıkmakta ve bu haliyle “ortaya çıkan ağır netice, failin kastettiği neticeden ayrı ve bağımsız bir hukuki nitelik kazanmaktadır”³⁴⁸. Bu açıdan her ne kadar Doktrinde, bir kimseyi intihara yönlendiren kişinin bu kimsenin intihar edebileceğini öngörmesi bakımından en azından olası kastı bulunacağından bu farklılığın önemi kalmadığı belirtilse de, ispat açısından önem arz ettiği ifade edilmektedir³⁴⁹. Ancak Centel-Zafer-Çakmut, failin ortaya çıkan daha ağır netice açısından olası kastla hareket etmiş olması halinde, gerçek neticesi sebebiyle ağırlaşmış suçtan bahsedilemeyeceğini belirtmektedir³⁵⁰.

Söz konusu madde metnine göre; “*İntiharın gerçekleşmesi durumunda, kişi... cezalandırılır*”. Doktrinde, intiharın gerçekleşmesinden kastın müntehirin ölümü olmadığı, sadece intiharın gerçekleşmesinin yeterli olduğu yönünde görüşler yer almakla birlikte³⁵¹, kastedilenin müntehirin ölümü olduğu yönündeki görüş kabul edilmektedir³⁵². Buna göre örneğin kendini asarak öldürmek isteyen kişinin intihar

³⁴⁵ Artuk-Gökçen-Yenidünya, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.363.

³⁴⁶ Artuk-Gökçen-Yenidünya, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.364.

³⁴⁷ Koca-Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.126.

³⁴⁸ Centel-Zafer-Çakmut, Türk Ceza Hukukuna Giriş, s.371.

³⁴⁹ Koca-Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.126.

³⁵⁰ Centel-Zafer-Çakmut, Türk Ceza Hukukuna Giriş, s.372.

³⁵¹ Veli Özer Özbeke ve diğerleri, s.175.

³⁵² Artuk-Gökçen-Yenidünya, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.218.

girişimi neticesi ölmemesi halinde bu kişiyi intihara yönlendiren kimse 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 84/1. maddesi uyarınca cezalandırılacakken, intihar sonucu ölümün vuku bulması halinde 84/2'ye göre cezalandırılacaktır³⁵³. Bu hususa madde gerekçesinde de yer verilmiştir. Gerekçede, “intihara teşvik veya yardımın cezalandırılabilmesi için, kişinin intihar etmesi şart değildir. Teşvik veya yardım sonucunda intiharın gerçekleşmesi durumunda, cezanın artırılması gerekmektedir” ifadeleri yer almaktadır³⁵⁴.

Ancak Kanunkoyucunun kullandığı “intiharın gerçekleşmesi” tabiri bir belirsizlik yaratmaktadır. Nitekim bu tabir, intiharın gerçekleşmesinin mi yoksa intihar sonucu ölümün gerçekleşmesinin mi aranacağı hususunda bir netlik içermemektedir. Bu nedenle kanımızca bu düzenleme de suçun yasallık unsuruna aykırılık teşkil etmektedir. Her ne kadar Kanunkoyucunun buradaki kastının ölümün gerçekleşmesi olduğu anlaşılabilirse de, madde metninde bu hususun açıkça yer alması gerekmektedir. Nitekim burada kastedilenin kişinin ölümü olmadığı, sadece intihar fiilinin gerçekleştirilmesi olduğu yönündeki görüşe göre, ölüm neticesi bir ağırlaştırıcı hal olarak bile düzenlenmemiştir. Özbek-Kanbur-Doğan-Bacaksız-Tepe'ye göre madde metninde, öncelikle intihar etmek nitelikli hal olarak düzenlenmeli ve akabinde ölümün gerçekleşmesi ayrı bir fıkra halinde, cezayı daha da ağırlaştıran başka bir nitelikli hal olarak düzenlenmelidir³⁵⁵.

Her ne kadar kanımızca intiharın gerçekleşmesinden kasıt ölümün gerçekleşmesi ise de, bu kavramın açıkça kanunda yer almaması suçun yasallık unsuruna aykırı düşmektedir. Bu nedenle ölümün gerçekleşmesi hadisesi bir başka nitelikli hal olarak düzenlenmese bile, maddenin mevcut halinde açıkça yer almalıdır.

6.4 Suçun Manevi Unsuru

Manevi unsur, “fiil ile fail arasındaki psikolojik bağ” olarak nitelendirilmektedir. Doktrinde, “kusur”, “kusurluluk” gibi terimlerle de ifade edilen

³⁵³ Artuk-Gökçen-Yenidünya, Türk Ceza Kanunu Şerhi, s.2233.

³⁵⁴ Türk Ceza Hukuku Mevzuatı, s.261.

³⁵⁵ Veli Özer Özbek ve diğerleri, s.175.

suçun manevi unsuru bulunmadığı müddetçe failin suç nedeniyle cezalandırılması mümkün değildir³⁵⁶.

Suçun manevi unsuru, genel itibariyle kast ve taksirdir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu tarafından esas manevi unsur olarak kabul edilen ve fiilin bilerek ve istenerek işlenmesi koşullarını taşıyan kastın, “*özel kast-genel kast*”, “*olası kast-doğrudan kast*”, “*ani kast-tasarlama kastı*” ve “*Weber kastı*” türleri bulunmaktadır³⁵⁷.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 21. maddesinin 1. fıkrasında; “*Suçun oluşması kastın varlığına bağlıdır. Kast, suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir*” ifadesi yer almaktadır.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 22. maddesinde ise, taksir sorumluluğu düzenlenmiş ve taksirli sorumluluk halinin kanunla belirlenen hallerle sınırlı olduğu belirtilmiştir: “*Taksirle işlenen fiiller, kanunun açıkça belirttiği hallerde cezalandırılır*”. Kanunkoyucu, aynı maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarında taksir (bilinçsiz taksir) ve bilinçli taksir ayırımına yer vermiştir. Buna göre; “*Dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmeyerek gerçekleştirilmesi*” hali taksiri ifade ederken, “*Kişinin öngördüğü neticeyi istememesine karşın, neticenin meydana gelmesi halinde bilinçli taksir*” olduğu kabul edilmektedir.

İntihara yönlendirme suçu açısından aranan manevi unsur, kasttır³⁵⁸. Bir suçun taksirle işlenebilmesi istisnadır ve eğer suç taksirle işlenebiliyorsa, ceza kanununda bu suçun taksirli hali düzenlenmektedir. Aksi takdirde suçun taksirle işlenmesi mümkün değildir³⁵⁹. İntihara ikna ve yardım suçunun da taksirli hali kanunda düzenlenmediğinden, bu suçun taksirle işlenebilmesi mümkün görünmemektedir.

Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 2013 tarihli bir kararında, suç işleme kastı bulunmayan failin intihara yönlendirme suçundan cezalandırılmayacağı belirtilmiştir. Mahkeme, söz konusu kararda; “*Sanığın sabah işten evine geldiğinde, reşit olmayan*

³⁵⁶ Artuk-Gökçen-Yenidünya, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.288.

³⁵⁷ Hakeri, s.200-229.

³⁵⁸ Erem, “Ceza Hukukunda İntihar”, s.497.

³⁵⁹ Artuk-Gökçen-Yenidünya, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.218.

kızı mağdur Z.'nin erkek arkadaşından hamile kalarak bir kız çocuğu doğurduğunu öğrendiği, duyduğu derin üzüntü ve kapıldığı infial ile mağdurun da annesi olan eşi tanık N.'a “Z.'ya söyle, kardeşlerini, annesini, babasını düşünüyorsa kıysın canına, intihar etsin” diyerek mağdura mesaj gönderdiği anlaşılmış ise de; davaya konu sözlerin kızgınlıkla tepkisini göstermek için söylendiği, sözleri mağdura ileten annesi N.'nin kızına aynı zamanda “kafana takma” diyerek bu sözleri ciddeye almaması gerektiğini belirttiği, mağdurun da sanığın sözlerini önemsemediğinin anlaşıldığı olayda; sanığın suç işleme kastı bulunmadığından beraatine karar verilmesi yerine yazılı şekilde hüküm tesisi, bozmayı gerektirmekle,...” şeklinde hüküm vermiştir³⁶⁰.

Olası kastla işlenip işlenemeyeceği açısından ise görüş farklılıkları mevcuttur. Bazılarına göre, buradaki kasttan anlaşılması gereken doğrudan kasttır ve bu suç olası kastla işlenemez. Bazılarına göre ise, olası kastta bir kast türüdür ve dolayısıyla bu suç da olası kastla işlenebilecektir³⁶¹.

İntihara ikna ve yardım suçunun işlenebilmesi için, kanun özel bir saik aramamaktadır. Bu bakımdan failin mağdurdan nefret etmesi ya da intikam almak istemesi gibi özel Saikler suçun oluşması açısından bir özellik arz etmemektedir³⁶². Örneğin, İsviçre Ceza Kanunu açısından bu suçun oluşabilmesinin özel saike bağlı olduğu, bunun da kanun metninde “bencil saiklerle” şeklinde belirtildiği yukarıda ifade edilmiştir.

Suçun oluşabilmesi için, faildeki kastın ölümü de kapsamı gerektiği ifade edilmektedir³⁶³. Bu açıdan örneğin, intihar etmek için eczaneye gidip zehir alan kimsenin, intihar etmesi halinde, ona bu zehiri veren eczacının sorumlu olmayacağı düşünülmektedir³⁶⁴.

6.4. Hukuka Uygunluk Sebepleri

Hukuka uygunluk sebepleri, suçun hukuka aykırılık unsuru ile ilgilidir. Zira hukuka uygunluk nedenlerinin birinin olayda mevcut olması halinde, eylem hukuka

³⁶⁰ Yargıtay 1. Ceza Dairesi, 13.11.2013 tarihli ve E:2011/7369; K:2013/6272 sayılı karar.

³⁶¹ Özen s.42.

³⁶² Erman, s.79.

³⁶³ Nurullah Aydın, 2009,s.174; Tezcan-Erdem-Önok, s.172.

³⁶⁴ Koca, s.68.

aykırı olamayacağından, hukuka uygunluk nedenlerine, “hukuka aykırılığı ortadan kaldıran nedenler” de denilmektedir. Kanunkoyucu hukuka uygunluk nedenlerini, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 24, 25 ve 26. maddelerinde düzenlemiştir. Buna göre hukukumuzda yer alan hukuka uygunluk nedenleri;

- a) Kanunun hükmünü yerine getirme,
- b) Amirin emrini uygulama,
- c) Meşru müdafaa,
- d) Zorunluluk hali,
- e) Hakkın kullanılması ve
- f) Mağdurun rızasıdır³⁶⁵.

İntihara ikna ve teşvik suçunda, hukuka uygunluk nedeni bulunmamaktadır. Burada özellikle mağdurun rızasının bir hukuka uygunluk nedeni teşkil etmeyeceği belirtilmelidir³⁶⁶. Nitekim verilen rızanın hukuken geçerli sayılabilmesi için belli şartların varlığı aranmaktadır. Buna göre, öncelikle rızanın verileceği konu, kişinin üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği bir hakka yönelik olmalıdır. Her ne kadar kişinin yaşamı, beden bütünlüğü, cinsel özgürlüğü ve özel hayatı ile şerefî gibi hususlar, üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği alanlar olarak görülebilirse de bunların hepsi üzerinde mutlak suretle tasarruf edip edemeyeceği tartışmalıdır. Özellikle intihara yönlendirme suçunun koruduğu yaşam hakkı üzerinde bir başkası tarafından gösterilecek rızanın Türk Hukukunda geçerli olmadığı kabul edilmektedir³⁶⁷.

Medeni Kanunun 23. maddesinde yer alan düzenlemeye göre, “*Kimse, hak ve fiil ehliyetlerinden kısmen de olsa vazgeçemez. Kimse, özgürlüklerinden vazgeçemez veya onları hukuka ya da ahlaka aykırı olarak sınırlandırmaz*”. Maddenin devamında, tek istisna olarak organ ve doku nakline ilişkin düzenlemeler getirilmiştir. Burada, Kanun adeta kişiyi kendine karşı korumaktadır. Kişinin kişilik hakkı kapsamında yer alan yetkilerinden kendiliğinden vazgeçmesi mümkün olmadığı gibi, bu konuda gösterdiği bir rıza da hukuka uygun olarak kabul edilmemektedir. Bu kavrama, “*kişiliğin içe karşı korunması*” adı verilmektedir. Her ne kadar bu ilke, kişinin sözleşme serbestisi

³⁶⁵ Kayıhan İçel, **Ceza Hukuku Genel Hükümler II**, İstanbul: Beta Yayınları, 2013, s.85,103.

³⁶⁶ Erman, s.76 ve 79.

³⁶⁷ Meral Ekici Şahin, **Ceza Hukukunda Rıza**, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2012, s.111,120-123.

çerçevesinde kendisinden daha güçlü konumda bulunan bir kimseye boyun eğmesini önlemek ve kişilik haklarını kısıtlayıcı işlemler yapmasını engellemek amacıyla ortaya çıkmışsa da, yaşam hakkının korunması bağlamında örneğin bir ötanazi işlemine rıza göstermenin de bu ilkeye aykırılık teşkil edeceği tartışmasıdır³⁶⁸.

Yasa metninde kişilik hakkının kapsamına değinilmemiştir. Çünkü bu kapsam, stabil nitelikte olmadığı gibi, insani değerlerin sayma yoluyla belirtilmesi de olanaksızdır. Bununla birlikte, beden bütünlüğü, sağlığı, yaşam hakkı ile şeref ve haysiyetin bu kapsamda değerlendirileceğine şüphe yoktur³⁶⁹. Örneğin yaşam hakkı kişinin sadece insan olmakla kazandığı bir haktır. Hayatta olmak, kişilik hakkının varlığı için zorunlu bir unsur olarak değerlendirilmektedir³⁷⁰.

Kişilik hakkı zedelenen kimsenin bu husustaki rızasının Medeni Kanun kapsamında geçerli olup olmadığı noktasında, Kanun bizi 24. maddesine götürmektedir. Söz konusu hükümde yer alan düzenlemeye göre, *“Hukuka aykırı olarak kişilik hakkına saldırılan kimse, hakimden, saldırıda bulunanlara karşı korunmasını isteyebilir. Kişilik hakkı zedelenen kimsenin rızası, daha üstün nitelikte özel veya kamusal yarar ya da kanunun verdiği yetkinin kullanılması sebeplerinden biriyle haklı kılınmadıkça, kişilik haklarına yapılan her saldırı hukuka aykırıdır”*.

Bu halde, verdiği rıza geçerli olmak şartıyla kişilik hakkına saldırı yapılmasına rıza gösteren kimse, hakimden koruma talep edemeyecektir. Burada ayırt etme gücü olmayanların verdiği rızanın geçerli olmayacağını belirtmekte fayda vardır. Yine hukuka, ahlaka ve kamu düzenine aykırı olarak verilen rıza da hukuken geçerli kabul edilemeyecektir. Bu şekilde verilmiş bulunan bir rızaya binaen yapılan bir saldırıya karşı dahi rıza veren hakimden korunma talep edebilecektir. Verilecek olan rıza, açık ya da örtülü olabilir. Yazılı olarak verilmesinin arandığı hallerde yazılı olarak verilmelidir. Yine rıza, aydınlatılmış ve özgür iradeye dayalı olmalıdır³⁷¹.

³⁶⁸ Jale Akipek, Turgut Akıntürk ve Derya Ateş Karaman, **Türk Medeni Hukuku Birinci Cilt Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku**, 9. Bası, Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 2012, s.356-358.

³⁶⁹ Ömer Uğur Gençcan, **4721 sayılı Türk Medeni Kanunu**, 1.Cilt, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları, 2007,s.240-241.

³⁷⁰ Ali Yarayan, **Türk Medeni Hukuku Temel Bilgiler**, Ankara: Yetkin Yayınları, 2013, s.215.

³⁷¹ Gençcan, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu, s.247-248.

Bu hususta Serozan, kişinin kişilik haklarından vazgeçmesini bir ödün-menfaat dengesine oturarak, Medeni Kanun'un 23. Maddesini, *“sözleşme serbestliğini kişilik hakkını koruma kaygılarıyla sınırlayan bir kural”* olarak tanımlamaktadır. Madde kapsamında, kişilik haklarından gerek *“tamamen”* gerekse *“kısmen”* vazgeçme hallerinde, aslolanın, temelde ahlaki ve etik değerler olduğunu kabul etmekte, ötanazi eylemini yasak kapsamında değerlendirmektedir³⁷². Zira kişinin kendi yaşamı üzerinde etki edecek herhangi bir tasarrufta bulunması mümkün görülmemekte, bu yöndeki tüm taahhütler ahlaka ve adaba aykırı olduklarından mutlak butlanla batıl olduğu kabul edilmektedir³⁷³.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda yer alan intihara yönlendirme suçu açısından hukuka uygunluk nedenlerinin uygulanabilip uygulanamayacağı tartışılmıştır. Her ne kadar uygulanabileceği görüşü savunulsa da uygulamada bu suç tipi açısından hukuka uygunluk nedenlerinin mevcut olabilmesi ihtimali düşük görülmektedir. Bununla birlikte, intihar etmek isteyen bir kişiyi engellemek için bu kişiye karşı cebir veya tehdide başvurma, meşru müdafaa kapsamında değerlendirilebileceği ve örneğin intihar etmek isteyen kişiyi engellemeye çalışan bir başka kimsenin, intihar etmek isteyen kişiyi yaralaması halinde, bu kişiye ceza verilmesinin söz konusu olmayacağı da söylenebilmektedir³⁷⁴. Ancak, hemen belirtilmelidir ki, özellikle mağdurun rızasının, bu suç açısından bir hukuka uygunluk nedeni olarak uygulanması söz konusu olmamaktadır. Çünkü burada, intihar istek ve iradesinin, hukuken geçerli olmadığı kabul edilmektedir³⁷⁵.

Yine İspanyol öğretisinde bir görüşe göre, bir grevcinin, fiziksel ya da zihinsel anlamda yakın bir tehlikeyle karşı karşıya kalması halinde, bir doktorun, o kişiye yardımcı olabilecek her türlü şeyi yapmak zorunda bulunmaktadır. Buradaki zorundalığın, zorunluluk hali kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir³⁷⁶.

³⁷² Rona Serozan, **Medeni Hukuk-Genel Bölüm-Kişiler Hukuku**, 4. Baskı, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2013, s.456-460.

³⁷³ Yarıyan, s.215.

³⁷⁴ Centel-Zafer-Çakmut, *Kişilere Karşı İşlenen Suçlar*, s.86.

³⁷⁵ Malkoç, s.1341.

³⁷⁶ Özen, s.45.

Benzer bir düzenleme, Türk hukukunda, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 82. maddesinde mevcuttur. Bu maddeye göre hükümlüler hangi nedenle olursa olsun kendilerine verilen yiyecek ve içecekleri sürekli olarak reddettikleri takdirde, bu davranışlarının sağlıkları üzerindeki etkileri ceza infaz kurumu hekimi tarafından kendilerine bildirilecektir. Buna rağmen beslenmeyi reddederek açlık grevi ya da ölüm orucunda bulunan hükümlülerden, durumu hayati tehlikeye giren veya bilincinin bozulduğu hekim tarafından belirlenenler hakkında, isteklerine bakılmaksızın sağlık ve hayatları için tehlike oluşturmayacak şekilde tedavi ve beslenme tedbirlerine başvurulabilecektir. Görüldüğü gibi hükme göre, hükümlülerin beslenmeyi reddetmeleri halinde, bu durum sağlıklarını etkileyecek düzeye geldiği takdirde, kendilerinin isteklerine bakılmaksızın belli şartlar altında zorla beslenmelerini sağlamak mümkün olmaktadır. Bu durumun bir zorunluluk hali taşıdığına kabul edilmesi gerektiği savunulmaktadır.

Burada, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin vermiş olduğu bir karara değinmek yerinde olacaktır. 1984 tarihli bu karar, Almanya'da açlık grevi yapan bir hükümlünün yetkililer tarafından zorla beslenmesi ile ilgilidir. Başvurucu X, bu muamelelerin küçük düşürücü ve insanlık dışı olduğunu iddia ederek, Sözleşme'nin 3. maddesini ihlal ettiğinden bahisle şikayetçi olmuştur. Ancak Komisyon, başvuruyu şu gerekçelerle reddetmiştir:

“Komisyonun görüşüne göre bir kişinin zorla beslenmesi Sözleşme'nin 3. maddesi ile bazı durumlarda yasaklanmış olarak kabul edilebilecek bir takım küçük düşürücü öğeler içermektedir. Bununla birlikte, Yüksek Sözleşmeci Devletler Sözleşme uyarınca 2. maddede ileri sürülen herkesin yaşam hakkını koruma yükümlülüğü altındadırlar. Böylesi bir yükümlülük belirli durumlarda Sözleşmeci Devletler açısından pozitif bir eylemi gerektirmektedir, özellikle de yetkililerin söz konusu kişiyi kendi gözetimlerine aldıkları zaman hayat kurtaracak aktif eylemler. Söz konusu davada olduğu gibi, tutuklu bir kişinin açlık grevine devam ettiğinde bu durum kaçınılmaz bir şekilde bireyin vücut bütünlüğü hakkının ve Yüksek Sözleşmeci Devletin Sözleşme'nin 2. maddesi ile getirilen yükümlülüğünün çatışmasına yol açacaktır ki bu çatışma Sözleşmenin kendisi tarafından da çözümlenmemiştir. Komisyon hatırlatmaktadır ki bu

çatışma bir açlık grevi nedeniyle kalıcı karakterli yaralanmaya maruz kalacak bir tutuklunun zorla beslenmesine imkan tanıyan ve hatta bireyin yaşamı için açık bir tehlike oluşturduğu durumlarda bunu zorunlu kılan Alman hukuku uyarınca çözümlenmiştir. Yukarıda bahsedilen yaklaşımın koşulları yetkili doktora bırakılmışsa da nihai zorla besleme kararı sadece yargı kararı çıkarıldıktan sonra gerçekleştirilebilmektedir... Komisyon, yetkililerin herhangi bir beslemeyi kabul etmeyecek ve bu nedenle uzun sürecek yaralanma ve hatta ölüm riski olan başvurucuya saygı gösterme veya başvurucunun hayatını kurtarma amacıyla her ne kadar başvurucunun insan onurunu ihlal edebilecek bir durumda harekete geçme arasında seçim yaparken sadece başvurucunun en iyi menfaati içerisinde hareket ettikleri hususunda ikna olmuştur³⁷⁷. Burada başvurucu zorla beslenmesinin onur kırıcı ve küçük düşürücü olduğunu söylemektedir.

Türk Hukuku açısından, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 82. maddesinin son fıkrasında, maddedeki zorlayıcı tedbirlerin onur kırıcı nitelikte olmamak şartıyla uygulanacağı düzenlenmektedir. Elbette uygulamanın da bu hükme göre gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

6.6 Suçun Özel Görünüş Biçimleri

6.6.1 Teşebbüs

Mukayeseli hukukta, intihara ikna ve yardım suçlarında, teşebbüs aşamasında kalınsa bile ceza verileceği ayrıca düzenlenmektedir. Örneğin İsviçre ve İtalyan ceza kanunları böyledir. Ancak 765 sayılı Türk Ceza Kanunu, intihara ikna ve yardım suçunun, teşebbüs halini ayrıca düzenlememiştir. Bu konuda farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Bunlardan bazılarına göre, kanunun böyle bir düzenleme yapmamış olması bir anlam ifade etmemektedir. İntihar, teşebbüs aşamasında kalırsa, failin eylemi yine de 765 sayılı Türk Ceza Kanunu teşebbüs hükümleri çerçevesinde cezalandırılabilir³⁷⁸. Bazılarına göre ise, Kanunkoyucunun suçun teşebbüs halini düzenlememiş olması, teşebbüsün cezalandırılmaması sonucunu doğurmaktadır. Çünkü burada Kanunkoyucu, suçun oluşabilmesini “ölüm” koşuluna bağlamıştır ve teşebbüs

³⁷⁷ X- Almanya, Başvuru No: 10565/83, 9 Mayıs 1984 tarihli kabul edilebilirlik kararı.

³⁷⁸ Erman, s.79.

içinde özel bir düzenleme getirmemiştir. Buna bağlı olarak, bu suçun teşebbüsü cezalandırılmayacaktır³⁷⁹. Örneğin Yargıtay 1. Ceza Dairesi 1995 yılında verdiği bir kararda; *“TCK’nin 454. maddede belirgin suçun oluşması, intiharın yani ölümün meydana gelmesi şartına bağlı olup, teşebbüs hali suç teşkil etmediği nedeniyle unsurları oluşmayan suçtan sanığın beraatı, gerekçeleri gösterilerek mahkemece kabul ve takdir kılınmış olduğundan, ... hükmün onanmasına...”* şeklinde bir ifadede bulunmuştur³⁸⁰. Yargıtay 1. Ceza Dairesi’nin, teşebbüsün suç olmadığına ilişkin ikinci görüşe yatkın şekilde karar verdiği görülmektedir.

5237 sayılı Türk Ceza Kanununda düzenlenen intihara yönlendirme suçunda teşebbüsün mümkün olup olmadığı konusunda farklı görüşler mevcuttur. Teşebbüsün mümkün olduğunu savunan görüşlerin yanında, teşebbüsün mümkün olmadığını savunan görüşler de bulunmaktadır.

İntihara yönlendirme suçuna teşebbüsün mümkün olduğunu savunan görüşler tarafından, suçun tamamlanmış sayılması için mağdurun ölmüş olması zorunluluğunun bulunmadığı bu nedenle teşebbüsün mümkün olabileceği³⁸¹, ayrıca suçun gerçekleşmesi için mağdurun en azından kendisini öldürmeye yönelik girişimlerde bulunması gerektiği bu nedenle teşebbüsün olabileceği³⁸² ve failin icraya başlayıp elinde olmayan sebeplerle suçu işleyememesi halinde de bu suça teşebbüsten yargılanabileceği³⁸³ gibi savlar ortaya atılmıştır.

İntihara yönlendirme suçuna teşebbüsün mümkün olmadığı görüşünde olanlar ise, temelde suçun bir tehlike suçu olduğu ve bu nedenle teşebbüse elverişli olmadığı fikrinde birleşmektedir³⁸⁴. Bu halde teşebbüs ancak azmettirme, teşvik etme gibi hareket ve ifadelerin, mağdurun eline geçmeden önce önlenmiş olması durumunda gerçekleşebilecektir³⁸⁵. Ancak bunlardan bazıları, icra hareketlerinin parçalara bölünebilmesi halinde teşebbüsün mümkün olabileceğini ve 84/4. fıkarda cebir ve tehdit

³⁷⁹ Dönmezer, s.101; Koca, s.82. ve Parlar- Demirel, s.469.

³⁸⁰ Veli Özer Özbek, **Yeni Türk Ceza Kanununun Anlamı**, 2. cilt, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2008, s.373.

³⁸¹ Nurullah Aydın, s.174.

³⁸² Parlar-Hatipoğlu, 5237 s. Yeni Türk Ceza Kanunu’nda Özel ve Genel Hükümler Açısından Asliye Ceza Davaları, s.25.

³⁸³ Artuc, s.231.

³⁸⁴ Hafizoğulları-Ketizmen, s.152; Sami Gören, **En Son Değişikliklerle Açıklamalı İctihatlı 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu**, Ankara: Yetkin Yayınevi, 2012, s.532; Koca-Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.126.

³⁸⁵ Özbek, s.371.

yoluyla intihara yönlendirilenlerin ölmemesi halinde kasten öldürmeye teşebbüsten yargılanacaklarını ayrıca belirtmektedirler³⁸⁶.

Burada, mağdurun intihar girişiminde bulunması ancak intihar girişiminin ölümle sonuçlanmaması halinde, failin hangi şekilde sorumlu tutulacağı tartışması ortaya çıkmıştır. Zira “intiharın gerçekleşmesi” ifadesinin bir nitelikli hal olarak görülmesi halinde, failin kastının ölüm sonucunu da kapsamı gerekecektir ki bu halde fail 2. fıkraya teşebbüsten dolayı yargılanacaktır. Ancak bu fıkranın, suçun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hali olarak görülmesi durumunda maddenin 1. fıkrasında düzenlenen suç tamamlanmışken, 2. fıkra açısından suç teşebbüs aşamasında kalmış olacaktır. Bu halde Koca-Üzülmüş’e göre, failin ağır netice yönünden doğrudan kastı bulunuyor ve fakat istenen bu ağır netice gerçekleşmiyorsa, failin 2. fıkra kapsamında yargılanması gerekmektedir. Aksi halde 1. fıkra hükümleri çerçevesinde cezalandırılacaktır³⁸⁷.

6.6.2. İştirak

765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda düzenlenen intihara ikna ve yardım suçu açısından iştirak bir farklılık göstermemektedir. Her suçta olduğu gibi bu suçta da iştirak mümkündür³⁸⁸. Ancak bunun için şeriklerden her birinin başkasının intiharına yardım etmek veya onu intihara ikna etmek kastıyla hareket etmesi gerekmektedir³⁸⁹.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda düzenlenen intihara yönlendirme suçu da iştirak bakımından bir özellik göstermemektedir³⁹⁰. Bu suça iştirakin her hali mümkündür³⁹¹. Burada iştirak amacıyla yapılan eylemlerden olan azmettirme, teşvik etme ve yardım etme eylemleri elbette faile yapılan eylemlerdir³⁹². Bu açıdan suçun seçimlik hareketleri bağlamında yardıma azmettirme, azmettirmeye azmettirme gibi

³⁸⁶ Özen, s.50; Artuk-Gökçen-Yenidünya, Türk Ceza Kanunu Şerhi, s.2234-2235; Centel-Zafer-Çakmut, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, s.90 ve Malkoç, s.1341-1342.

³⁸⁷ Koca-Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.126-127.

³⁸⁸ Polat, s.168.

³⁸⁹ Erman, s.80.

³⁹⁰ Artuk-Gökçen-Yenidünya, Türk Ceza Kanunu Şerhi, s.2235.

³⁹¹ Parlar-Hatipoğlu, 5237 s. Yeni Türk Ceza Kanunu’nda Özel ve Genel Hükümler Açısından Asliye Ceza Davaları, s.26.

³⁹² Artuc, s. 231.

iştirak halleri mümkündür³⁹³. Örneğin bir kişiyi intihara yönlendirmek için başka bir kişiyi azmettiren kimse, intihara yönlendirme suçuna azmettirme suçunu işlemiş olacaktır³⁹⁴. Bununla birlikte Koca-Üzülmez tarafından, intihara azmettirme, intihara teşvik etme ve intihar kararını kuvvetlendirme hareketleri açısından müsterek ve dolaylı failliğin mümkün olmayacağını ancak, “yardım etme” hareketi açısından hem müsterek failliğin hem de şerikliğin her türünün gerçekleşebileceği ifade edilmektedir³⁹⁵.

Burada, 84/4. fıkradaki durumun dolaylı faillik niteliğinde olduğunun madde gerekçesinde yer almış olması, gerçekten bir dolaylı faillik durumunun mevcut olup olmadığı konusunda doktrinde tartışma yaratmıştır. Centel-Zafer-Çakmut’a göre burada esasen bir dolaylı faillik durumu söz konusu değildir. Çünkü dolaylı faillik, suça iştirak hükümlerinin uygulanamadığı hallerde arka plandaki gerçek faillerin cezasız kalmamasını sağlamak amacıyla kabul edilen bir kurumdur³⁹⁶. Her ne kadar madde gerekçesinde, burada suçun dolaylı faillik şeklinde işlendiği³⁹⁷ gibi bir ifadeye yer verilmiş olsa da, kanun koyucunun asıl amacının, mağdurun intiharında yönlendirme şeklinde etkili failin daha ağır şekilde cezalandırılması olduğu kabul edilmelidir³⁹⁸. Başka bir görüşe göre ise, burada ne doğrudan faillikten ne de dolaylı faillikten söz etmek mümkün değildir. Buradaki faillik doğrudan faillik değildir çünkü suçun maddi unsurunu gerçekleştiren kişi fail değil, mağdur olmaktadır. Burada bir dolaylı faillik de söz konusu olmamaktadır çünkü dolaylı faillikte suçun maddi unsurunu gerçekleştiren kişi ile suçun mağduru farklı kimselerdir. Oysa intihara yönlendirme suçunda suçun maddi unsurunu gerçekleştiren kişi ile suçun mağduru aynı kişidir. Bu nedenle, buradaki düzenlemeyi kendine özgü bir düzenleme olarak kabul etmek gerekmektedir³⁹⁹.

6.6.3 İçtima

İçtima kuralları açısından da 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda düzenlenen intihara ikna ve yardım suçu bir özellik arz etmemektedir. Failin birden fazla kimseyi

³⁹³ Tezcan-Erdem-Önok, s.181.

³⁹⁴ Artuk-Gökçen-Yenidünya, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.218.

³⁹⁵ Koca-Üzülmez, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.127.

³⁹⁶ Centel-Zafer-Çakmut, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, s.91-92.

³⁹⁷ Gündüz-Gültaş, s.133.

³⁹⁸ Özbek, s.371.Centel-Zafer-Çakmut, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, s.91-92.

³⁹⁹ Özen, s.52.

intihara ikna ve onlara yardımda bulunması halinde, mağdur sayısınca suç işleneceği kabul edilmektedir⁴⁰⁰. Yine intihara ikna ve yardım suçunun, örneğin, basın suçlarıyla ya da ruhsatsız silah verme gibi fiillerle içtima edebileceği savunulmaktadır⁴⁰¹.

Ancak, intihara ikna ve yardım suçunun, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu 476. maddesindeki tehlikede bulunana yardım etmeme veya durumu yetkililere bildirmeme suçu ile içtima etmeyeceği görüşü mevcuttur. Yine intiharı müteakip cesedin gizlenmesi, gizlice gömülmesi gibi hareketler bağımsız birer suç teşkil edecektir⁴⁰².

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenen intihara yönlendirme suçu açısından içtima konusunda özel bir hüküm bulunmadığı için burada içtimaya ilişkin genel hükümler (5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 42-44. maddeler) uygulanacaktır⁴⁰³. Ancak, birden fazla kimse tek bir hareketle intihara yönlendirilmişse, aynı neviden fikri içtima hükümleri uygulanmalı ve bu bağlamda verilecek ceza, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 43. maddesi doğrultusunda artırılmalıdır⁴⁰⁴.

Burada ayrıca şartları oluştuğunda zincirleme suç hükümleri de uygulanabilecektir. Ancak Tezcan-Erdem-Önok'a göre, suçun belli aralıklarla aynı kişiye karşı işlenmesi mümkün değildir. Buna karşın tek bir hareketle birden fazla kişinin intihara yönlendirilmesi durumunda zincirleme suç hükümleri uygulanabilecektir⁴⁰⁵. Özbek ise aksi yönde görüş bildirerek, intihara yönlendirilen kişilerin birden fazla olması halinde zincirleme suçun söz konusu olamayacağını ancak, suçun oluşması bakımından ölümün gerçekleşmesi gerekmediğinden, aynı kişinin intihara yönlendirme suçunun işleme kararının icrası kapsamında değişik zamanlarda intihara yönlendirilmesi halinde zincirleme suç hükümlerinin uygulanabileceğini belirtmektedir⁴⁰⁶. Artuk-Gökçen-Yenidünya'ya göre de, bu halde mağdur her seferinde intihar girişiminde bulunursa, zincirleme suç hükümleri uygulanacaktır⁴⁰⁷. Örneğin failin önce mağduru ilaç içerek intihar etmeye azmettirmesi ancak ölüm sonucunun

⁴⁰⁰ Polat, 168.

⁴⁰¹ Koca, s.88.

⁴⁰² Erman, s.80.

⁴⁰³ Ali Parlar ve Muzaffer Hatipoğlu, **5237 sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu**, 1.cilt, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2007, s.706.

⁴⁰⁴ Artuk-Gökçen-Yenidünya, Türk Ceza Kanunu Şerhi, s.2235.

⁴⁰⁵ Tezcan-Erdem-Önok, s.181.

⁴⁰⁶ Özbek, s.372.

⁴⁰⁷ Artuk-Gökçen-Yenidünya, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.219.

gerçekleşmemesi ile ikinci kez başka bir yolla intihara azmettirmesi ve mağdurun bu halde ölmesi durumunda, öncelikle zincirleme suça ilişkin artırımın daha sonra neticesi sebebiyle ağırlaşan hale ilişkin uygulamanın yapılması gerektiği ifade edilmektedir⁴⁰⁸.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 84. maddesinin son fıkrası açısından zincirleme suç hükümlerinin uygulanamayacağı kabul edilmektedir⁴⁰⁹. Burada, kasten öldürme suçunda uygulanamayan zincirleme suç hükümlerinin intihara yönlendirme suçunda uygulanabilmesi hususu eleştirilmekte ve kasten öldürme suçu açısından kabul edilen istisnanın, aynen intihara yönlendirme suçu açısından da geçerli olması gerektiği ifade edilmektedir⁴¹⁰. Ayrıca, intihara yönlendirme sonrası cesedin saklanması, gömülmesi gibi hareketler bağımsız suç oluşturacaktır⁴¹¹.

6.7 Suçun Yaptırımı ve Muhakeme Usulü

765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenen intihara ikna ve yardım suçunun cezası olarak, üç yıldan on yıla kadar ağır hapis cezası öngörülmüştür.

İlk fıkra açısından, yani ölümün gerçekleşmesi gerekmeksizin yalnızca madde metnindeki hareketlerin yapılmasının suçun işlenmesi için yettiği hallerde, faile verilecek ceza, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasıdır. Bu ceza adli para cezasına çevrilemeyeceği gibi, verilen ceza iki yıldan fazla ise veya failin on sekiz yaşından küçük ya da altmış beş yaşından büyük olduğu halde üç yılın üzerinde ise erteleme de söz konusu olamayacaktır⁴¹².

İntiharın gerçekleşmesinin ağırlaştırıcı bir hal olarak düzenlendiği ikinci fıkra açısından verilecek ceza, dört yıldan on yıla kadar hapis cezasıdır.

Suçun, alenen teşvik yoluyla işlenmesi halinde verilecek ceza ise, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasıdır.

⁴⁰⁸ Koca-Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.128.

⁴⁰⁹ Centel-Zafer-Çakmut, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, s.90-91; Artuk-Gökçen-Yenidünya, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.219.

⁴¹⁰ Özen, s.53.

⁴¹¹ Artuk-Gökçen-Yenidünya, Türk Ceza Kanunu Şerhi, s.2235.

⁴¹² Centel-Zafer-Çakmut, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, s.92.

İntihara yönlendirme suçunu düzenleyen 84. maddenin son fıkrasına göre, işlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan veya ortadan kaldırılan kişileri intihara sevk edenlerle cebir veya tehdit kullanmak suretiyle kişileri intihara mecbur edenler, kasten öldürme suçundan sorumlu olacaklarından, kendilerine verilecek ceza da, bu suça ilişkin düzenlemeye göre olacaktır. Ayrıca suç kasıtlı bir suç olduğundan, fail belli hakları kullanmaktan da yoksun bırakılacaktır⁴¹³.

Suç, savcılık tarafından re'sen soruşturulur⁴¹⁴. Görevli mahkeme, Asliye Ceza Mahkemesi'dir. Ancak 84/4. fıkra açısından, işlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan veya ortadan kaldırılan kişileri intihara sevk edenlerle cebir veya tehdit kullanmak suretiyle kişileri intihara mecbur edenler, kasten öldürme hükümleri kapsamında yargılanacaklarından, görevli mahkeme Ağır Ceza Mahkemesi'dir⁴¹⁵.

765 sayılı Türk Ceza Kanunu döneminde intihara ikna ve yardım suçu açısından yargılama sırasında ciddi ispat sorunlarının yaşandığı ifade edilmektedir. Bu hususta Yargıtay 1. Ceza Dairesi tarafından 2003 yılında verilen bir kararda; "*Sultan'ı intihara teşvike yardım etmekten yargılanan sanıklar Ali ile Sait hakkında, tüm aşamalarda suçlamayı reddeden ve görgü tanığı bulunmayan olayda dosya kapsamı delillere ve oluşa nazaran sanıkların mahkumiyetlerine yeter kesin ve inandırıcı delil bulunmadığı halde yazılı şekilde hükümlülüklerine karar verilmesinin bozmayı gerektireceği*" belirtilmiştir⁴¹⁶.

Söz konusu ispat sorunlarının, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu döneminde de devam ettiği anlaşılmaktadır. Örneğin, Yargıtay 1. Ceza Dairesi, 2007 yılında; "*Ölenin*

⁴¹³ Centel-Zafer-Çakmut, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, s.93.

⁴¹⁴ Artuk-Gökcen-Yenidünya, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.219. "İntihar sonucu ölüm olayı ile ilgili yapılan soruşturma evresi sonucunda,... Dosya kapsamına göre, Ebru Erdoğan Cümbüş isimli şahsın eşi ve çocuğu ile birlikte yaşadığı İstanbul ili Kadıköy ilçesi Cemil Topuzlu Caddesi üzerinde bulunan 99 numaralı binanın 10.kat, 22 numaralı dairesinden kendisini aşağıya atarak intihar etmek suretiyle öldüğü belirtilen olayda, suç ve suçlu bulunmaması sebebiyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiş ise de, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 160.maddesinde yer alan "Cumhuriyet Savcısı, ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hali öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlar. Cumhuriyet Savcısı, maddi gerçeğin araştırılması ve adil bir yargılamanın yapılabilmesi için, emrindeki adli kolluk görevlileri marifetiyle, şüphelinin lehine ve aleyhine olan delilleri toplayarak muhafaza altına almakla ve şüphelinin haklarını korumakla yükümlüdür" şeklindeki düzenleme karşısında, Cumhuriyet Savcısının soruşturma yapmak zorunda olduğu..." Yargıtay 1. Ceza Dairesi, 15/07/2009 tarihli ve E:2009/6544; K:2009/4701 sayılı karar.

⁴¹⁵ Özbek ve diğerleri, s.179.

⁴¹⁶ Özbek ve diğerleri, s.179.

yüzüstü konumda düştüğü yerde öldüğü, olayda kullanıldığı anlaşılan kendisine ait ruhsatlı tabancayı sağ eliyle tutar durumda bulunduğu ve bu elinde atış artıkları bulunduğu saptanmıştır. Maddi ve fizik bulgular kendini öldürme olgusunu açıklar niteliktedir. Aralarında ileri düzeyde gönül ilişkisi bulunduğunu söyleyen şüpheli Neriman, olay günü ölenle otel odasında birkaç saat birlikte olduklarını, önlemeye çalışmasına karşın olayın intihar şeklinde gerçekleştiğini belirtmiştir. Olayda kullanılan tabancada şüphelinin parmak izi ve ellerinde atış artığının bulunmadığı belirlenmiştir. Soruşturma evresinde alınan beyanlardan ve elde edilen belgelerden anlaşıldığı gibi, ölenin ruhsal tedavi gördüğü, alkol bağımlısı olduğu, intihar etme eğilimi taşıdığı ve bunu zaman zaman yakınları yanında dile getirdiği, uzmanların alkolü bırakmazsa kendisini ve başkalarını öldürebileceğinin yakınlarına ifade ettikleri, olay günüde aşırı derecede alkol aldığı, annesiyle ağlayarak konuştuğu, ölümden söz ettiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda olayın kendisini öldürme şeklinde nitelendirilmesinde bir isabetsizlik görülmemiştir. Sonuç olarak şüpheliyi bu ölümden sorumlu tutularak hakkında intihara neden olmak suçundan kamu davasını açmayı gerektiren yeterlikte bir kanıt bulunmadığı gibi kanıtların toplanmasında da bir eksiklik saptanamamıştır. İtirazın gerekçesinde ileri sürülen ve çelişkiler olarak gösterilen nedenler soyut, varsayıma dayalı anlatımlar olup olaya ilişkin kanıt değeri ve de soruşturmanın genişletilmesini zorunlu kılar içerik taşımamaktadırlar” şeklinde bir karar vermiştir⁴¹⁷.

Yine Yargıtay 1. Ceza Dairesi 2012 tarihli bir kararında; “Daha önceden de intihara kalkışan maktulün girmiş olduğu bunalım sonucunda evlerinin deposunda kendisini ipe tavana asarak intihar ettiği olayda; sanığın üzerine atılı suçu işlediğini gösterir her türlü kuşkudan uzak kesin ve inandırıcı delil elde edilemediği anlaşıldığından, sanığın atılı suçtan beraatına karar verilmesi gerekirken, delillerin yanlış değerlendirilmesi sonucunda TCK’nın 84/2 maddesi gereğince cezalandırılmasına karar verilmesi...” yönünde hüküm kurmuştur⁴¹⁸.

Yargıtay’ın benzer şekildeki kararları, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu dönemi açısından da gerek soruşturma ve gerekse kovuşturma aşamalarında ispat hususunda

⁴¹⁷ Yargıtay 1. Ceza Dairesi, 16.07.2007 tarihli ve E:2007/5397; K:2007/5817.

⁴¹⁸ Yargıtay 1. Ceza Dairesi, 23.01.2012 tarihli ve E:2010/215;K:2012/218 sayılı karar.

güçlük yaşandığını göstermektedir⁴¹⁹. Hatta oldukça ayrıntılı olay yeri incelemesi ile otopsi raporlarının bulunduğu vakalarda bile, delil yetersizliğinden bahsedilebilmektedir⁴²⁰.

Medeni Hukuk açısından ise, intihara yönlendirme eyleminin bir mirastan çıkarma sebebi teşkil edeceği ifade edilebilir. Bilindiği üzere, bir kimse saklı payından mirasçılıktan çıkarma yolu ile tamamen ya da kısmen mahrum bırakılabilir. Medeni Kanunda iki tür mirasçılıktan çıkarma hali mevcuttur. Bunlardan ilki cezai mirasçılıktan çıkarma iken diğeri koruyucu mirasçılıktan çıkarmadır. Cezai mirasçılıktan çıkarma Medeni Kanunun 510 ila 512. maddeleri arasında düzenlenmektedir⁴²¹.

Mirasçının mirasbırakana veya mirasbırakanın yakınlarına karşı ağır bir suç işlemesi ya da aile hukukundan doğan yükümlülüklerini önemli ölçüde yerine

⁴¹⁹ “Soruşturma evrakının içeriğinden, ölen Fehmi B.’nin Selim Belediyesinde veteriner hekim olarak çalıştığı, 19.03.2007 tarihinde Belediyedeki çalışma odasında başından tek kurşunla vurulmuş şekilde yaralı olarak bulunduğu, kaldırıldığı hastanede öldüğü, Belediye çalışanları tanıklar Aytaç A. ve Hasan A.’ın örtüşen açıklamalarında, ölenin çalışma odasına yalnız girip kapıyı kapatmasından hemen parmak izi bulunamamıştır. Ölenin el swaplarında atış artığına rastlanmamış olmakla birlikte silah sesi duyduklarını ve olayın olduğu odaya baktıklarında kendisini yaralı şekilde bulduklarını ve hastaneye kaldırdıklarını, olayın olduğu odada olay öncesinde ve sonrasında ikinci bir kişinin bulunmadığını kesin olarak ifade etmişlerdir. Olay yerinde Cumhuriyet savcısı ve kolluk tarafından inceleme yapılmış, bulunan tek boş kovanın ölenin yanında bulunan tabancadan atıldığı belirlenmiş, silahta yapılan uzman incelemesi raporunda silahın cinsine, tutuluş şekline göre ateş edenin elinde atış artığının bulunmayabileceği belirtilmiştir. Dosyada bulunan belgelerden ve tanık anlatımlarından, ölenin hayvan ticareti yaptığı, borçlandığı ve aşırı derecede ödeme güclüğü çektiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda tüm dosya kapsamından belirlendiği üzere, olayın yeterince aydınlandığı ve açıkça intihar niteliğinde olduğu, yapılacak başkaca bir işlem bulunmadığı anlaşılmakla kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın kaldırılması yönündeki kanun yararına bozma isteminin reddine karar verilmesi gerekmiştir” (Yargıtay 1. Ceza Dairesi, 10.09.2008 tarihli ve E:2008/7057;K:2008/6413 sayılı karar); “Soruşturma belgelerinin incelenmesi sonucunda, Çapan Duman’ın 12.09.2006 tarihinde bahçesinde başından yaralı durumda bulunduğu, 18.09.2006 tarihinde hastanede öldüğü, sistematik otopsi yapılmadığı ve başındaki yararın ayrıntılı olarak tanımlanmadığı,... yaraların durumunun ayrıntılı açıklattırılmak üzere ölü muayene ve tedavi eden hekimlerin ifadelerine başvurulması, ölenin kafatası kemiklerinin soruşturma belgeleriyle birlikte İstanbul Adli Tıp Kurumu Başkanlığına gönderilerek kafasındaki yara ve kemik kırıklarının ne şekilde oluştuğu konusunda rapor alınması, yakının Yaşar D.’n ifadesinin alınarak ileri sürdüğü konuların derinlemesine araştırılması, olay yerinde bulunan maddi bulgular üzerinde kanıt araştırmasının yapılması, açıklığa kavuşturulması olası yeni durumlara göre soruşturmanın derinleştirilerek olayın kuşkuya yer bırakmayacak biçimde ortaya çıkarılması, karıştı durumda zamanasını sonuna değin kollukla işbirliği içinde araştırma ve soruşturmanın yürütülmesi gerekirken yazılı gerekçeyle kovuşturama kararı verilmesi usul ve yasaya aykırı görülmüştür” (Yargıtay 1. Ceza Dairesi, 25.02.2008 tarihli ve E:2008/2004; K:2008/1335 sayılı karar).

⁴²⁰ Yargıtay 1. Ceza Dairesi 15.07.2009 tarihli ve E:2009/6544; K:2009/4701 sayılı karar; Yargıtay 1. Ceza Dairesi, 04.04.2012 tarihli ve E:2012/37; K:2012/2558 sayılı karar.

⁴²¹ Bilge Öztan, **Miras Hukuku**, 3. Bası, Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 2008, s.128-129.

getirmemesi halinde Medeni Kanun 510 hükmünce mirastan çıkartılması mümkündür⁴²².

Söz konusu madde hükmünde;

“Aşağıdaki durumlarda mirasbırakan, ölüme bağlı bir tasarrufla saklı paylı mirasçısını mirasçılıktan çıkarabilir:

1. Mirasçı, mirasbırakana veya mirasbırakanın yakınlarından birine karşı ağır bir suç işlemişse,

2. Mirasçı, mirasbırakana veya mirasbırakanın ailesi üyelerine karşı aile hukukundan doğan yükümlülüklerini önemli ölçüde yerine getirmemişse” ifadeleri yer almaktadır.

Burada geçen “ağır bir suç işleme” kavramından anlaşılması gereken husus Doktrinde tartışılmıştır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda ağır suç kavramına yer verilmemiştir. Bu nedenle Medeni Kanunda yer alan ağır suç kavramından Türk Ceza Kanununda yer alan suç kavramı anlaşılmalıdır⁴²³. Ancak burada sanığın söz konusu suçtan ceza alması gerekmez. Hatta cezai kovuşturma yapılmamış olması, failin erteleme yahut aftan yararlanmış olması gibi haller söz konusu eylemden ötürü mirasçının mirastan çıkarılmasına engel teşkil etmeyecektir⁴²⁴. Yine zamanaşımına uğrama yahut suçun tam ya da eksik kalkışma aşamasında kalmasının da bir önemi bulunmamaktadır⁴²⁵.

6.8 Basın Hukuku Açısından İntihara İkna, Yardım ve Yönlendirme

Kitle iletişim araçlarının toplum üzerindeki etkisi, yadsınamayacak derecede büyümektedir. Bugün pek çok kişi, yazılı ve görsel basınla yoğun şekilde iletişim kurmakta, hayatını büyük bölümünü bunlarla geçirmektedir. Bunlardan özellikle gazeteler, dergiler gibi yazılı basın öğelerinin basın açısından kapladığı alan oldukça fazladır. Çünkü insanlar bu gibi öğelere kolayca ulaşabilmektedir. Bu erişim kolaylığı,

⁴²² O.Gökhan Antalya, **Miras Hukuku**, Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 2009, s.215.

⁴²³ Öztan, s.129.

⁴²⁴ Antalya, s.215.

⁴²⁵ Ömer Uğur Gençcan, **Miras Hukuku**, Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 2008, s.274.

beraberinde basının haber verme hususunda baskı altında kalmasına yol açmaktadır. Basın etkileme alanı yüksek olan bir kitle iletişim aracı olduğundan, haber verirken belli sorumlulukları da taşımak mecburiyetindedir. Haliyle, intihar vakalarının basın yoluyla yansıtılması da hukukun ilgi alanlarından biri haline gelmektedir. Çünkü özellikle gazete haberleri yoluyla duyurulan intihar haberleri, etkili haberler olmaktadır. Buradaki haberlerin, fotoğrafların etkisi altında kalarak, ya da haberdeki intihar eden kişinin ekonomik ve ruhsal durumu gibi yönlerden kedisıyla özdeşlikler kurarak intihar eden kişilerin bulunduğu gerçeği göz ardı edilemeyecektir⁴²⁶. Bu nedenlerle bizim hukukumuz da basında bu tip haberler verilirken hangi kurallara uygun davranılmasının gerektiğini düzenlemiştir. Bu düzenlemeler, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu döneminde daha çok Basın Kanunu'nda yer almaktayken, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu döneminde yukarıda da değinildiği gibi ceza kanunlarında da bazı düzenlemelere yer verilmiştir.

765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda intihara ikna ve yardım suçunun basın yoluyla işlenmesi hali düzenlenmemiştir. Hatta bu suçun aleni olarak işlenmesi halinde dahi nasıl cezalandırılacağına ilişkin bir hüküm mevcut değildi. Basın Hukuku açısından olaya bakıldığında ise, 1881 sayılı Matbuat Kanunu'nun 38. maddesi göze çarpıyordu. Bu maddeye göre, intihar olaylarının yayınlanması için mahallin en büyük zabıta memurlarından izin almak gerekmektedir. Hatta izin alınsa bile intihar edenlerin ya da intihara teşebbüs edenlerin resimlerini basmak yasaklanmaktaydı. Bu hükümlere aykırı hareket edenler ise, yirmi beş liradan iki yüz liraya kadar para cezasıyla cezalandırılmaktaydı⁴²⁷.

Matbuat Kanunu 24.7.1950 tarihinde yayımlanan 5680 sayılı Basın Kanunu ile yürürlükten kaldırılmıştır. Basın Kanunu'nda bu hususa ilişkin düzenleme 32. maddede yer almaktaydı. Burada Matbuat Kanunu'ndan farklı olarak yayımın kendisine ilişkin değil, yapılış şekline ilişkin sınırlamalar söz konusudur. Buna göre, intihar vakıaları hakkında, haber çerçevesini aşan ve okuyanları tesir altında bırakacak mahiyette olan

⁴²⁶ Bu konuda yapılan bir araştırmadan daha detaylı bilgiye ulaşmak için bakınız: Refia Palabıyıkoglu, Semra Azizoğlu, Seda Haran ve Hülya Özayar, "Gazetelerdeki İntihar Haberlerinin Okuyucuya Nasıl Yansıtıldığına İlişkin Bir Çalışma", *Kriz Dergisi*, 2(2), <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/21/69/653.pdf>, (04.12.2011).

⁴²⁷ Çağlayan, s.31.

tafsilat ve vakaya müteallik resimlerin neşri yasaktı ve bu yasağa uymayanlara yüz liradan bin liraya kadar ağır para cezası verilmekteydi⁴²⁸.

Bugün söz konusu düzenlemeye Basın Kanunu'nun 20. maddesinde yer verilmektedir. Buradaki düzenlemeye göre, cinsel saldırı, cinayet ve intihar olayları hakkında, haber vermenin sınırlarını aşan ve okuyucuyu bu tür fiillere özendirebilecek nitelikte olan yazı ve resim yayınlayanlar bin liradan yirmi bin liraya kadar adli para cezasıyla cezalandırılır. Ancak bu ceza, bölgesel nitelikli süreli yayınlarda iki bin liradan, yaygın süreli yayınlarda ise on bin liradan az olmamaktadır. Madde gerekçesinde, okuyucuyu bu tür fiillere teşvik etmemek ve özendirmemek kaydıyla bu tür haberlerin verilmesinin ve resimlerinin basılmasının suç oluşturmayacağı ifade edilmiştir⁴²⁹.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda ise intihara yönlendirme suçunun düzenlendiği 84. maddenin ilk halinde, bu suçun basın yayın yoluyla işlenmesi hali cezalandırılmış ancak bu ifade, yapılan değişikliklerle, suçun basın yayın yoluyla işlenmesinin de bir aleniyet türü olduğunun kabul edilmesiyle bu hükmün kaldırıldığı yukarıda ifade edilmiştir.

İntihara teşvik ve özendirmenin basın yayın yoluyla işlenmesi durumunda, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu hükümlerinin mi, yoksa Basın Kanunu hükümlerinin mi uygulanacağı doktrinde tartışma konusu olmuştur. Bu hususta değişik görüşler ortaya atılmıştır. Bunlardan bazılarına göre yapılan haberin içeriğine bakmak gerekir. Haber salt intihara *özendirici* nitelikte ise 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 84. madde bağlamında bir suç oluşmayacaktır⁴³⁰. Nitekim gazetecilerin amacı insanları intihara sevk etmek değil, ilgi çekici haber neşretmektir⁴³¹. İntihar haberleri yapan ve yayınlayan kişilerde intihara yönlendirme kastı bulunmamaktadır. Bu nedenle de bu suçtan sorumluluk mümkün değildir⁴³². Ancak elbette sınırlarını aşan bir haberin 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 84. maddesi bağlamında suç oluşturma da Basın Kanunu'na göre

⁴²⁸ Koca, s.90.

⁴²⁹ Murat Aydın, **Türk Ceza Kanunu'nun Genel Hükümleri Açısından Basın Suçlarında Sorumluluk**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2010, s.40-41.

⁴³⁰ Nurullah Aydın, s.174.

⁴³¹ Erem-Torosl, s.416.

⁴³² Özen, s.44.

cezalandırılacağı unutulmamalıdır. Artuk-Gökcen-Yenidünya'ya göre, teşvik boyutuna ulaşmamak kaydıyla, haber verme hakkının sınırlarını aşacak şekilde intiharı öven, bu eylemin iyi bir şey olduğu düşüncesini veren yayınlar yapılması halinde bu, özendirme olarak değerlendirilmeli ve faile Basın Kanunu'nun hükümleri uygulanmalıdır⁴³³.

Şen'e göre, Basın Kanunu'ndaki düzenleme soyut tehlike suçu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'ndaki düzenleme ise somut tehlike suçudur. Buna göre, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'ndaki suçun oluşabilmesi için, haberden etkilenenlerin en azından intihara teşebbüs etmiş olması aranacaktır. Ancak bu görüş, buna ilişkin açık bir yasal düzenlemenin bulunmaması nedeniyle Tezcan-Erdem-Önok tarafından eleştirilmiş ve böyle bir durumun söz konusu olması halinde Basın Kanunu hükümlerinin uygulanması gerektiği savunulmuştur⁴³⁴.

Diğer bir görüşe göre ise, burada bir özel hüküm-genel hüküm ilişkisi bulunmaktadır ve bu nedenle, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'na göre özel hüküm olarak kabul edilebilecek olan Basın Kanunu 20. maddesi uygulanmalıdır⁴³⁵.

Son dönemlerde özellikle internet yoluyla işlenen suçlar için de özel düzenlemeler getirilmektedir. Burada özellikle 04.05.2007 tarihinde kabul edilen 5651 sayılı "İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'dan bahsetmek gerekmektedir. Bu Kanun'un 8. maddesinde erişim engelleme kararına konu olabilecek birtakım katalog suçlar belirlenmiştir. İntihara yönlendirme de bu katalog suçlar arasında bulunmaktadır. Buna göre bu suçun işlendiğine dair yeterli şüphenin bulunması halinde, bu yayınlarla ilgili olarak erişimin engellenmesi kararı verilebilecektir. Yargıtay Başkanı Hasan Gerçek de, 2008 yılında yapmış olduğu bir konuşmasında, söz konusu Kanun'un yürürlüğe girmesinden itibaren yaklaşık bir yıl içerisinde, intihara

⁴³³ Artuk-Gökcen-Yenidünya, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.216.

⁴³⁴ Tezcan-Erdem-Önok, s.170.

⁴³⁵ Parlar-Hatipoğlu, 5237 s. Yeni Türk Ceza Kanunu'nda Özel ve Genel Hükümler Açısından Asliye Ceza Davaları, s.25.

yönlendirme suçundan dolayı internet erişiminin engellenmesi isteğiyle açılmış 62 adet dava bulunmakta olduğunu ifade etmiştir⁴³⁶.

6.9 Terörle Mücadele Yasası Kapsamında İntihara Yönlendirme Suçu

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 84. maddesinde, intihara yönlendirme suçunun terör örgütlerince işlenmesi gibi hallerde, nasıl bir cezalandırmayla karşılaşılacağına ilişkin bir düzenleme mevcut bulunmamaktadır. Bu düzenleme, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nda yer almaktadır. Söz konusu Kanun’un 4/1. maddesinde, intihara yönlendirme suçunun yine Kanun’un 1. maddesinde yer alan amaçlar doğrultusunda suç işlemek üzere kurulmuş bir terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde terör suçu sayılacağı düzenlenmektedir. Buna göre ceza artırılarak verilecektir (Terörle Mücadele Yasası 5. maddesi).

7. İNTİHARA YÖNLENDİRME SUÇUNDA GÜNCEL SORUNLAR

7.1 Artan Kadın İntiharları ve Töre İle İlgisi

Türkiye’de, son yıllarda özellikle Doğu ve Güneydoğu Bölgeleri’nde, kadın intiharlarında önemli artışlar gözlemlenmektedir. Bu artışların, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun yürürlüğe girdiği 2005 yılından sonra daha da fazla olduğu dikkat çekmektedir. Bu husus gerek yerel medyada, gerekse de yabancı medyada yer almış ve hatta Birleşmiş Milletler ve Kadın Birlikleri tarafından da bu konuda çeşitli raporlar düzenlenmiştir.

Ek-1’de yer alan intihar istatistikleri incelendiğinde, bu raporlarda adı geçen iller bazında meydana gelen kadın intiharlarının sayısında 2005 öncesi ve sonrası açısından önemli farklılıklar olduğu göre çıkmaktadır. Özellikle, kendini asarak ya da kimyevi madde kullanarak gerçekleştirilen kadın intiharlarının diğerlerine nazaran daha fazla artış göstermiş olması, söz konusu haberlerde ve raporlarda geçen iddiaların doğru olabileceği yönünde bir kanaat oluşturmaktadır.

⁴³⁶ Yargıtay Başkanlığı, Bilişim Hukuku Konferansı Açılış Konuşması, <http://www.yargitay.gov.tr/belgeler/site/documents/bilisim/bilisim.html>, (20.06.2015), s.4.

Örneğin 2004 yılında Van-Muş-Bitlis-Hakkari illerinde kendini asarak intihar eden kadın sayısı 14 iken, 2005 yılında bu oran neredeyse ikiye katlanarak 23'e çıkmıştır. Yine 2006 yılında 27'ye yükselen bu oran, 2007 yılında 25 ve 2008 yılında 34 olmuştur. Aynı illerde, kimyevi madde kullanarak intihar eden kadın sayısı, 2004 yılında 14 iken, 2005 yılında 21 ve 2006 yılında 35 olmuştur.

Bu hususta hazırlanan raporlardan en önemlisi Birleşmiş Milletler Kadına Karşı Şiddet, Sebepleri ve Sonuçları Özel Raportörü Yakın Ertürk'ün Türkiye Ziyaretine İlişkin Raporu'dur⁴³⁷. Hükümetin daveti üzerine Türkiye'de resmi bir araştırma ziyaretinde bulunan Ertürk⁴³⁸, özellikle Doğu ve Güneydoğu'da son dönemlerde artan kadın intiharlarına dikkat çekmektedir. Ertürk'ün raporunda yer alan iki olay gerçekten de dikkat çekici görünmektedir ve sorunun tespiti açısından burada ele alınması elzem görülmüştür.

Bunlardan ilki Kahramanmaraşlı Elife'nin hikayesidir. Elife,15 yaşındayken kuzeninin tecavüzüne uğramış ve bu fiil sonucu hamile kalmıştır. Toplanan aile meclisinde kuzeni bu suçlamayı reddedince, Elife'nin eline ip tutuşturan annesi, Elife'ye namusunu temizlemesini söylemiştir. İntiharın gerçekleştirilmesi için görevlendirilen Elife'nin ağabeyi, kız kardeşine sandalyeyi doğru yüksekliğe yerleştirmesini sağlamak konusunda yardım ettikten sonra odayı terk etmiştir. Bu olayın ardından ağabey ve anne 01.03.2003 de adam öldürme suçundan cezalandırılmış ve müebbet hapse mahkum edilmiştir. Tecavüzcü de cezalandırılmıştır⁴³⁹.

Raporda bahsedilen diğer olay ise, Sevgül isimli 17 yaşında evli bir kadınla ilgilidir. Ailesi Sevgül'ü,1999 yılında başlık parası karşılığında görücü usulüyle evlendirmeye karar vermiştir. Ancak Sevgül, kanuni evlenme yaşında olmadığından dini nikah yapılmıştır. Mayıs 2002'de Sevgül kendini asmış halde bulunmuştur. Tanıklar Sevgül'ün öldüğü gece kocasıyla çok şiddetli bir şekilde kavga etmiş olduğunu söylemiştir. Adli tıptan gelen rapor da, Sevgül'ün ölmeden kısa bir süre önce ciddi

⁴³⁷ Yakın Ertürk, *Birleşmiş Milletler Kadına Karşı Şiddet, Sebepleri ve Sonuçları Özel Raportörü Yakın Ertürk'ün Türkiye Ziyaretine İlişkin Raporu*, http://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/Books/khuku/kadinlara_karsi_siddet/siddet_bm_ozel_raportoru_yakin_erturk_turkiye_ziyaretine_il.pdf, (20.06.2015).

⁴³⁸ Ertürk, s.199.

⁴³⁹ Ertürk, s.208.

şekilde dövüldüğüne ilişkin belirtiler bulunduğunu göstermiştir. Ancak burada Mahkeme bir önceki gibi karar vermemiştir. Sevgül'ün kocası adli tıp raporundan Sevgül'ün zorla intihar ettirildiğine ilişkin bir belirti çıkarılamadığı için yalnızca müessir fiile teşebbüsten cezalandırılmıştır⁴⁴⁰.

Bu konuda başka bir rapor ise, Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu'nun Şanlıurfa ili için hazırlanmıştır⁴⁴¹. Bu rapor da içerdiği bilgiler açısından oldukça çarpıcı görünmektedir. Burada, Şanlıurfa ilinde artan intihar olayları incelenmiş ve bu inceleme neticesinde intiharların çoğunun kadınlar tarafından gerçekleştirildiğine, bu kadınların bekar ve 15-25 yaş arasında olduklarına değinilmiştir⁴⁴². Ayrıca raporda, hastanelere giden vakalarda intihar eden kişilerin ailelerinin genellikle olayın intihar olarak geçmesini istemedikleri ve bu olayların çoğu zaman “gıda zehirlenmesi” gibi ibarelerle kayıtlandıkları ifade edilmiştir. Bu nedenle kendini asarak ya da tarım ilacı içerek intihar edenlere ilişkin sağlıklı bulgulara ulaşılamamakta ve bu intiharların kişilerin kendi istekleriyle gerçekleştirdikleri intiharlar mı yoksa zorlanarak gerçekleştirdikleri intiharlar mı olduğu anlaşılamamaktadır⁴⁴³. Şanlıurfa ili için yapılan bir başka çalışmada da ulaşılan sonuçlar dikkatle incelenmelidir. Bu çalışma, Ocak 2004 - Kasım 2006 tarihleri arasında Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Araştırma ve Uygulama Hastanesi Acil Servisine intihar girişimi nedeniyle müracaat eden 90 kişi üzerinde yapılmıştır. Hastalar, Şanlıurfa merkezi, ilçeleri, kasaba ve köylerinden gelmiştir. Çalışma neticesinde, incelenen 90 hastanın, %72.2'sinin kadın, %77.8'inin 16-35 yaş arası, %70.0'nın ev hanımı - ev kızı olduğu, %94.5'inin kimyasal madde – ilaç aldığı, %66.2'sinin %61.2'sinin bekar olduğu ortaya çıkmıştır⁴⁴⁴.

Töre intiharları, basında da büyük yankı bulmaktadır. Gerek yerel basında, gerekse de uluslararası basında bu konuyla ilgili haberler yapılmıştır. Yerel gazete

⁴⁴⁰ Ertürk, s.209.

⁴⁴¹ Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu, Şanlıurfa İlinde Artan İntihar Araştırması, 25.07.2011, <http://www.tkdf.org.tr/sanliurfaraporu.pdf>, (20.06.2015).

⁴⁴² Şanlıurfa İlinde Artan İntihar Araştırması, s.1.

⁴⁴³ Şanlıurfa İlinde Artan İntihar Araştırması, s.3.

⁴⁴⁴ Mehmet Asoğlu, “Şanlıurfa’da İntihar Girişimlerinin İlişkili Olduğu Risk Faktörleri ”, (Uzmanlık Tezi, T.C. Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlığı Psikiyatri Anabilim Dalı, 2007), s.v.

başlıkları genellikle, “İntihar Değil Cinayet”⁴⁴⁵, “İntihar mı Katliam mı”⁴⁴⁶, “Kadınlar Zorla İntihar Ettiriliyor”⁴⁴⁷, “Töre Cinayeti Yerine Töre İntiharı Geldi!”⁴⁴⁸, şeklinde yazılmaktadır. Bu haberlerde, kadınların tarım ilacı, fare zehiri gibi maddelerle ya da kendilerini asmak suretiyle intihar ettirildikleri ancak bu olayların pek çoğunda, gerek ailelerin ifade vermemesi, gerekse de özellikle sadece baskı kurmak ya da bir odaya kilitlemek şeklinde darp izleri bırakmayan yöntemler kullanılması gibi nedenlerle gerçeğin ortaya çıkarılamadığı belirtilmektedir. Ateşli silahların ise, sıklıkla olmasa da yine de kullanıldığı ifade edilmektedir.

Yabancı basında da bu konuda haberler çıktığı görülmektedir. Bunlardan özellikle bir tanesi, The Independent Gazetesi yazarlarından Ramita Navai’nin makalesi dikkat çekmektedir⁴⁴⁹. Navai, “Women Told: ‘You Have Dishonoured Your Family, Please Kill Yourself’” başlıklı makalesinde, Batman’da yaşayan bir genç kız olan Elif’in, töre için nasıl zorla intihar ettirilmek istendiğine yer vermektedir. Makaleye göre Elif, görücü usulüyle yaşlı bir adamla evlendirilmek istenmiş, ancak Elif bu talebi reddederek eğitimine devam etmek istediğini söylemiştir. Elif’in bu tavrı aile için bir namus meselesi halini almıştır, hem de ölümle cezalandırılması gereken bir namus meselesi... Elif’in babası kendisini hapisneden kurtarmak için Elif’e; “Ailenin namusunu lekeledin, kendini öldür” demiştir. Elif, daha önce arkadaşlarının bu tür sebeplerle öldürüldüğünü bilmektedir. Bu nedenle uzun süre kaçak hayatı yaşamış ancak saklandığı yerde aile üyeleri tarafından yakalanmıştır.

Elif’in hikayesinden yola çıkan Navai, bölgedeki yetkililerle de görüşmüş ve onlardan da pek çok şüpheli intiharın gerçekleştiği bilgisi almıştır. Ancak Navai’ye göre, bu konuda sadece bölge halkının eğitilmesi yetmemektedir. Bölgede görev yapan polisler, hakimler ve savcılar da eğitilmelidir. Bu eleştiri her ne kadar sert de görünse,

⁴⁴⁵ **Aydınlık Gazetesi**, “İntihar Değil, Cinayet!”, (10.08.2011), http://www.aydinlikgazete.com/index.php?option=com_content&view=article&id=2714:ntihar-deil-cinayet&catid=108:toplum&Itemid=140, (20.06.2015).

⁴⁴⁶ **Etkin Haber Ajansı**, “İntihar mı Katliam mı?”, (05.03.2011), <http://www.etha.com.tr/Haber/2011/03/05/kadin/intihar-mi-katliam-mi/>, (20.06.2015).

⁴⁴⁷ **Haberlink**, “Kadınlar Zorla İntihar Ettiriliyor!”, (14.10.2010), <http://www.haberlink.com/haber.php?query=54714>, (28.12.2011).

⁴⁴⁸ **Radikal Gazetesi**, “Töre Cinayeti Yerine Töre İntiharı Geldi!”, (28.05.2006), <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=188601>, (20.06.2015).

⁴⁴⁹ Ramita Navai, “Women Told: ‘You Have Dishonoured Your Family, Please Kill Yourself’”, *The Independent*, 27 Mart 2009, <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/women-told-you-have-dishonoured-your-family-please-kill-yourself-1655373.html>, (20.06.2015).

gerçeklik payı yüksektir. Nitekim Ertürk'ün aktardığı bir olay, bunu doğrulamaktadır. Olaya göre, Şanlıurfa'da Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'nden sığınma talep eden bir kadının ailesi, silah kuşanmış olarak Müdürlük'ün önüne gelmiş ve kadının kendilerine verilmesini talep etmişlerdir. Elbette Müdürlük, kadını teslim etmeyerek, Ankara'daki bir sığınma evine göndermiştir. Ancak kadının yakınları kadının yerini, Şanlıurfalı bir Bakan'ın yardımıyla bulmuş ve kadını kuzeniyle evlenmesi halinde kendisine zarar vermeyeceklerine ikna ederek Şanlıurfa'ya geri götürmüşlerdir. Ancak kadın, Şanlıurfa'ya dönüşünden altı ay sonra babası tarafından öldürülmüştür⁴⁵⁰.

Batman'daki intiharların incelendiği başka bir çalışmada da bu hususa vurgu yapılmaktadır. Bu çalışmada da töre denilen olgunun Batman'da yaşayan kadınlar üzerindeki etkisi vurgulanmış ve törenin burada yaşayan kadınların intiharlarına neden olabildiğinden bahsedilmiştir⁴⁵¹.

Tüm bu haberler, raporlar ve çalışmaların doğrulukları, elbette istatistiki verilerle doğrulanmalıdır. Ekte **(EK-1)**, Türkiye İstatistik Kurumu'ndan alınan intihar oranları yer almaktadır. Bu oranlar dikkatle incelendiğinde, söz konusu iddiaların gerçekten de asılsız olmadıkları görünmektedir.

7.2 Çözüm Önerileri

Öncelikle belirtilmelidir ki, kadın intiharlarındaki bu töre kaynaklı artış, 2005 yılında yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ile töre saikiyle adam öldürmenin nitelikli hal sayılması ve daha ağır şekilde cezalandırılmasıyla birlikte daha da tırmanmıştır. Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı tarafından hazırlanan Töre ve Namus Cinayetleri Raporu'nda belirtildiği üzere, yapılan değişikliklerle beklenen sonucun, pek de iç açıcı olmadığı görülmektedir. Nitekim, 2003 yılında 159 olan töre cinayeti oranı, 2004 yılında 204, 2005 yılında 201, 2006 yılında 233 ve 2007 yılında 231 olmuştur⁴⁵². Görüldüğü gibi yasal düzenlemeyle azalması hedeflenen töre

⁴⁵⁰ Ertürk, s.204.

⁴⁵¹ Esra Huri Bulduk, "Türkiye'de İntihar Olgusunun Çözümlemesi: "Batman Örneği"", (Yüksek Lisans Tezi, T.C. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008), s.75.

⁴⁵² Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı, Töre ve Namus Cinayetleri Raporu, 25.06.2008, <http://www.ihb.gov.tr/RaporlarIstatistikler.aspx>, (20.06.2015), s.3.

cinayetlerinde, beklendiği gibi bir azalma söz konusu olmamıştır. Bunun yanında bir de töre intiharları kavramı ortaya çıkmış gibi görünmektedir.

Elbette, töre kaynaklı intiharların hepsinin Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde ve zorlama sonucu gerçekleştiğini söylemek mümkün değildir. Doğu ve Güneydoğu’da yaşayan kadın nüfus başta olmak üzere, Türkiye’nin her yerinde bu tip intiharları görmek mümkündür. Nitekim sanılanın aksine, töre cinayetlerinin de çoğunlukla İstanbul, Ankara ve İzmir gibi kentlerde işlendiği de bilinmektedir. Fakat bu cinayetler incelendiğinde, sanıkların neredeyse yarıya yakınının, Doğu ve Güneydoğu kökenli oldukları görülmektedir⁴⁵³. Bunun yanında, özellikle bu bölgelerde kadın intiharlarının artış göstermesi ve intihar girişiminde bulunup kurtulan bazı kadınların, intihara zorlandıkları yönündeki ifadeleri, bu bölgelere daha fazla dikkat çekilmesine neden olmaktadır.

Son zamanlarda artış gösteren bu kadın intiharlarının büyük bir kısmının töre saikiyle ve zorlama yoluyla gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Bu halde, söz konusu töre intiharlarının engellenmesi amacıyla çeşitli önlemlerin alınması gerekmektedir.

Bu önlemlerden ilki, kasten adam öldürme suçunda nitelikli hal olarak düzenlenen töre saikinin, intihara yönlendirme suçunda da açıkça nitelikli hal haline getirilmesidir. Bilindiği gibi, intihara yönlendirmenin düzenlendiği 84/4. madde gereğince, işlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan veya ortadan kaldırılan kişileri intihara sevk edenlerle cebir veya tehdit kullanmak suretiyle kişileri intihara mecbur edenler, kasten öldürme suçundan sorumlu olmaktadırlar. Zorlama yoluyla gerçekleştirilen bu tip intiharlarda da bu hükmün uygulanması gerekmektedir.

Kanun’un, yukarıda belirlenen özellikleri taşıyan kişileri intihara sevk edenlerin kasten öldürme suçundan sorumlu olacaklarını söylerken ne demek istediği hususunda, Doktrinde bazı görüşler ileri sürülmüştür. Buna göre buradaki ifadenin yalnızca cezayı kapsadığı, kanun koyucunun kasten öldürme yerine müebbet hapis

⁴⁵³ Töre ve Namus Cinayetleri Raporu, s.6-7.

dememesinin de mümkün olabileceği ifade edilmektedir⁴⁵⁴. Bu nedenle burada, töre saikiyle intihara yönlendirmenin de açık bir biçimde nitelikli hal sayılması tartışma yaratmamak bakımından daha uygun olacaktır.

Böyle açık bir yasal düzenleme dışında, Ertürk'ün de raporunda belirttiği gibi psikolojik otopsi yönteminin kullanılması faydalı olabilecektir⁴⁵⁵.

Psikolojik otopsi yöntemi, adli kayıtlar, psikiyatrik ve diğer sağlık bilgileri, kişinin aile ve ilişkide olduğu diğer bireyler ile görüşme sonucunda elde edilen bilgiler ve intihar olayı ile ilgili olası diğer bilgilerin, kişilerin profilini ortaya çıkaracak şekilde birleştirilmesidir⁴⁵⁶. Dünya üzerinde, Kuzey Amerika, Avrupa, Yeni Zelanda, İsrail, Tayvan ve Hindistan'ı kapsayan ortak psikolojik otopsi çalışması yürütülerek, farklı kültürlerde intihar yöntemlerini, kurbanların özelliklerini, bazı yaygın rastlanan etkenleri belirleyip intiharı önlemek için kullanılabilecek evrensel veri bankası geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Türkiye'de ise, kullanılmakla birlikte yaygın değildir. Literatürde psikolojik otopsi yöntemi kullanılarak yapılmış üç çalışma bulunmaktadır⁴⁵⁷.

İntihar vakalarının oluşum süreci ile nedenlerini aydınlatmak ve arkalarındaki gerçekliği ortaya çıkarmak bakımından psikolojik otopsi oldukça önemlidir ve ancak iyi kurgulanmış bir psikolojik otopsi yöntemi bizi bu sonuçlara götürebilmektedir⁴⁵⁸. Bu nedenle, psikolojik otopsi yönteminin kullanılmasının, Türkiye'de de yaygınlaştırılması gerekmektedir.

⁴⁵⁴ Centel-Zafer-Çakmut, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, s.92.

⁴⁵⁵ Ertürk, s.209-210.

⁴⁵⁶ Mehmet Ak, Kamil Nahit Özmenler ve Aytekin Özşahin, "Psikolojik Otopsi ve Türkiye'deki Uygulamaları", *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2009, 10(4), <http://openmed.nic.in/3442/01/332.pdf>, (20.06.2015), s.332.

⁴⁵⁷ Ak-Özmenler-Özşahin, s.333. Ayrıca bu çalışmalardan biri için bakınız: Işık Sayıl, Saynur Canat ve Handan Tuğcu, "On Altı İntihar Olgusunun Psikolojik Otopsi Yöntemi İle Değerlendirilmesi", *Kriz Dergisi*, 11(2), <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/21/114/795.pdf>, (20.06.2015).

⁴⁵⁸ Ak-Özmenler-Özşahin, s.335.

8. SONUÇ

İntihar, ahlaken tasvip edilmeyen bir davranış da olsa, insanlar tarafından azımsanmayacak derecede başvurulmaktadır. Daha önceki dönemlerde bir suç olarak kabul edilen intihar, bugünkü hukuk sistemlerinde bir suç olarak düzenlenmemektedir. Ancak elbette intiharın suç olmaması, buna yardımcı olanların da cezalandırılmayacağı anlamına gelmemektedir. İntihara yönlendirme, kesinlikle tasvip edilemeyecek bir fiildir ve pek çok devlet gibi bizim hukukumuzda da ayrıca bir suç olarak düzenlenmiştir.

Bununla birlikte, uluslararası platformda uzun yıllar boyunca suç olarak düzenlenen intihara yardım eylemi, ötanazi kavramıyla birlikte farklı bir boyut kazanmıştır. Başta kanser ve MS gibi ölümcül ve katlanılamaz acılara sebep olan hastalıklarda gerçekleşen artış, insanların yaşam kalitesinde bir düşüşe yol açmıştır. Bu şekilde yaşamlarını sürdürmek istemeyen hastalar çareyi hayatlarını sonlandırmakta bulunmaktadır. Bunun ise özellikle iki yolu sıkça kullanılmaktadır: ötanazi ve hekim yardımlı intihar. İntihara yardım eylemi, bu tür hastaların hayatlarının sonlandırılması noktasında bir çözüm olarak öngörülmüş ve pek çok devlet tarafından kanunlaştırılarak yasal zemine oturtulmuştur. Ancak yapılan araştırmalar göstermektedir ki, tüm kontrol mekanizmalarına rağmen ölümcül nitelikte olmayan hastalar için de bu yöntemlere başvurulmaya başlanmıştır. Hatta Hollanda ve Belçika gibi ülkelerde uygulama o hale gelmiştir ki, yaşlı insanlar ailelerine yük olmak korkusu veya artık yaşamaktan bıkmışlık psikolojisiyle yardımlı intihar hizmetine başvurmakta ve mahkemeler de verdikleri kararlar ile bu tür kişilerin dahi kapsamda sayılabileceğine hükmetmektedir.

Özellikle ölümcül nitelikte hastaların bile yardımlı intihara başvurmalarındaki ana etkenin sadece katlanılamaz acılarını dindirmek istemeleri olduğu göz önüne alındığında, palyatif bakımın geliştirilmesinin dünya çapında bu husustaki tartışmaların seviyesini hiç olmazsa biraz düşüreceği açıktır. Bunca açık olan bir çözüm yöntemi varken özellikle palyatif bakımın oldukça pahalı olması ve geliştirilmesinin devletlerin maliyesine ciddi yükler getirmesi, bu devletlerin bu denli pahalıya mal olacak yöntemleri hayata geçirmek yerine, yardımlı intiharı legalleştirerek bu yönde bir çözüm arayışına gitmesine sebebiyet vermektedir.

Türkiye açısından henüz benzer tartışmalar patlak vermemiştir. Bu nedenle dünyadakine benzer bir ivmeyle bir ötanazi yahut yardımlı intihar yasası düzenlenme ihtiyacı hissedilmemektedir. Ancak bugünkü durumun ileride de bu şekilde devam edeceği meçhulken, pratikte gerçekleştirilecek yanlış uygulamaların önüne geçilebilmesi adına Türk Hukuku bu husustaki tavrını, son dönemde gerçekleşen uluslararası tartışmaları da değerlendirerek, net bir şekilde belirlemelidir.

Bunun yanında, son yıllarda artış gösteren kadın intiharlarıdır. Bunların töre intiharları olduğu konusunda önemli bulgular söz konusudur. Bu nedenle, Türkiye Devleti'nin bu konuya bir an önce eğilmesi, bu hususta detaylı araştırma ve incelemeler yaparak ya da yaptırarak, yasal düzenlemeler de dahil olmak üzere gerekli tüm tedbirlerin alınmasını sağlaması gerekmektedir. Aksi takdirde töre saikiyle adam öldürmenin nitelikli hal olarak düzenlenmesinin temelinde yatan amaca ulaşmak mümkün olmayacaktır.

EKLER

EK-1: Yıllara Göre Toplam İntihar Oranları

		Asarak	Kimyevi Madde Kullanarak	Yüksekten Atlayarak	Suya Atlayarak	Ateşli silah kullanarak	Kendini Yakarak	Kesici bir alet kullanarak	Doğalgaz, Tüpgaz vb. kullanarak	Tren veya başka bir motorlu araç altına atlayarak	Diğer
2014	Kadın Erkek	387 1073	64 113	154 184	18 40	121 674	2 10	4 63	- 5	2 9	37 105
2013	Kadın Erkek	426 1206	78 116	147 157	24 47	139 719	5 14	5 23	2 12	2 9	42 79
2012	Kadın Erkek	442 1999	82 82	157 175	16 44	137 701	2 12	6 36	1 10	2 6	65 112
2011	Kadın Erkek	443 948	55 87	119 151	12 32	137 561	1 5	2 24	1 13	2 10	29 45
2010	Kadın Erkek	448 1080	101 103	123 177	16 51	119 574	3 6	10 25	2 11	4 13	34 33
2009	Kadın Erkek	436 1121	57 110	117 136	11 42	133 627	1 6	5 25	- 6	4 8	23 30
2008	Kadın Erkek	419 973	155 122	96 121	14 39	171 583	- 6	13 29	- 7	6 13	18 31
2007	Kadın Erkek	437 888	255 156	89 127	22 29	137 542	1 5	17 22	- 11	5 14	22 14
2006	Kadın Erkek	411 872	303 141	114 140	26 39	137 530	6 3	15 33	4 10	9 8	22 6

2005	Kadın Erkek	387 813	261 157	111 151	20 33	147 509	5 13	19 32	1 5	6 17	6 10
2004	Kadın Erkek	420 774	271 166	122 139	20 42	146 482	7 41	12 34	2 4	11 13	15 13
2003	Kadın Erkek	461 784	324 153	122 118	35 29	140 420	4 15	13 26	7 5	7 10	18 14
2002	Kadın Erkek	347 675	292 169	114 130	17 22	104 313	2 14	7 37	3 9	6 14	17 9

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, İntihar Sayısı ve Kaba İntihar Hızı, 2015, <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> (11.07.2015).

EK-2: Yıllara Göre Van-Muş-Bitlis ve Hakkari İllerinde Gerçekleşen İntihar Oranları

		Asarak	Kimyevi Madde Kullanarak	Yüksekten Atlayarak	Suya Atlayarak	Ateşli silah kullanarak	Kendini Yakarak	Kesici bir alet kullanarak	Doğalgaz, Tüpgaz vb. kullanarak	Tren veya başka bir motorlu araç altına atlayarak	Diğer
2014	Kadın Erkek	18 21	1 1	2 -	- 1	17 21	- -	- 1	- -	- -	- 4
2013	Kadın Erkek	22 30	2 1	- 3	- -	14 22	- -	- -	- -	- -	2 2
2012	Kadın Erkek	24 22	- -	- 1	- -	16 16	- -	- -	- -	- -	- 1
2011	Kadın Erkek	37 25	2 -	- -	- -	14 16	- -	- -	- -	- -	1 1
2010	Kadın Erkek	24 25	2 1	- -	- -	14 13	- -	- 1	- -	- -	3 -
2009	Kadın Erkek	21 25	1 -	- 1	- 2	16 10	- -	1 -	- -	- -	- -
2008	Kadın Erkek	34 19	3 -	- -	- -	15 23	- 1	- -	- -	- -	- 1
2007	Kadın Erkek	25 17	7 4	- 1	- 1	18 16	- -	- -	- -	- -	- -
2006	Kadın Erkek	27 24	35 7	2 -	1 1	14 14	2 -	5 5	- -	- -	- -
2005	Kadın Erkek	23 22	21 10	1 -	- -	15 7	1 -	- 3	- -	1 -	- -

2004	Kadın	14	14	-	1	11	-	-	-	-	-
	Erkek	23	12	4	-	12	2	-	-	-	-
2003	Kadın	22	16	1	1	15	-	-	-	-	-
	Erkek	11	5	1	-	15	1	-	-	-	-
2002	Kadın	13	6	-	-	6	-	-	1	-	-
	Erkek	19	1	-	-	9	1	-	-	1	-

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, İntihar Sayısı ve Kaba İntihar Hızı, 2015, <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> (11.07.2015).

EK-3: Yıllara Göre Şanlıurfa ve Diyarbakır İllerinde Gerçekleşen İntihar Oranları

		Asarak	Kimyevi Madde Kullanarak	Yüksekten Atlayarak	Suya Atlayarak	Ateşli silah kullanarak	Kendini Yakarak	Kesici bir alet kullanarak	Doğalgaz, Tüpgaz vb. kullanarak	Tren veya başka bir motorlu araç altına atlayarak	Diğer
2014	Kadın Erkek	21 37	4 2	4 6	- -	14 30	- -	- 4	- -	- -	- -
2013	Kadın Erkek	25 32	4 -	10 5	1 1	24 36	- 1	- -	- -	- -	1 2
2012	Kadın Erkek	1 -	4 2	10 6	2 -	10 31	- 1	- 1	- -	- -	2 -
2011	Kadın Erkek	18 19	1 1	7 9	1 1	13 28	- -	- 1	- -	- -	- 1
2010	Kadın Erkek	22 25	6 1	13 12	2 2	11 31	- -	- -	- -	- 1	1 2
2009	Kadın Erkek	13 34	3 3	8 4	- 2	11 23	- -	- -	- -	- -	- -
2008	Kadın Erkek	20 13	11 10	13 6	2 -	21 15	- -	2 1	- -	- -	- -
2007	Kadın Erkek	20 29	10 5	5 5	- 1	14 34	- 1	1 -	- -	- -	- -
2006	Kadın Erkek	23 24	9 2	5 7	2 -	7 26	- -	- 1	- -	- -	1 -
2005	Kadın Erkek	11 13	5 1	9 10	- 1	7 15	- -	- 1	- -	- -	- -

2004	Kadın	21	2	7	-	8	1	-	-	-	-
	Erkek	22	5	6	-	23	-	2	-	-	-
2003	Kadın	9	6	10	2	10	1	-	-	-	-
	Erkek	12	-	5	1	17	-	-	-	-	-
2002	Kadın	12	8	10	-	10	-	-	-	-	1
	Erkek	23	2	11	-	5	-	1	-	-	-

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, İntihar Sayısı ve Kaba İntihar Hızı, 2015, <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> (11.07.2015).

EK-4: Yıllara Göre Mardin-Batman-Şırnak ve Siirt İllerinde Gerçekleşen İntihar Oranları

		Asarak	Kimyevi Madde Kullanarak	Yüksekten Atlayarak	Suya Atlayarak	Ateşli silah kullanarak	Kendini Yakarak	Kesici bir alet kullanarak	Doğalgaz, Tüpgaz vb. kullanarak	Tren veya başka bir motorlu araç altına atlayarak	Diğer
2014	Kadın Erkek	11 22	3 -	3 2	- -	12 18	- -	- 5	- -	- -	1 -
2013	Kadın Erkek	15 30	- 1	3 5	- -	7 24	- -	- -	- -	- -	1 1
2012	Kadın Erkek	17 29	3 -	5 -	- -	9 14	- -	- -	- -	- -	2 2
2011	Kadın Erkek	19 13	2 1	2 2	- -	4 20	- -	- -	- -	- -	1 3
2010	Kadın Erkek	19 10	2 1	1 2	1 2	4 18	- -	- 1	- -	- -	2 -
2009	Kadın Erkek	14 7	1 2	4 1	- -	5 13	- -	- 2	- -	- -	2 -
2008	Kadın Erkek	19 14	3 4	1 -	- -	11 16	- -	1 -	- -	- -	- 1
2007	Kadın Erkek	18 12	15 6	1 1	2 -	8 11	- -	2 -	- -	1 -	- -
2006	Kadın Erkek	14 14	10 1	2 3	- -	11 12	- -	- 1	- -	1 -	1 -
2005	Kadın Erkek	12 10	6 2	- 3	- -	9 20	- -	2 -	- -	- -	- 1

2004	Kadın	13	5	2	1	11	-	-	-	-	-
	Erkek	14	3	1	-	14	-	-	-	-	-
2003	Kadın	20	3	3	1	8	1	-	-	-	-
	Erkek	9	-	3	-	8	-	-	-	-	-
2002	Kadın	9	6	2	-	1	-	-	-	-	-
	Erkek	2	1	-	-	4	-	-	-	-	-

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, İntihar Sayısı ve Kaba İntihar Hızı, 2015, <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> (11.07.2015).

KAYNAKÇA

Kitaplar

Akipek, Jale, Turgut Akıntürk ve Derya Ateş Karaman. **Türk Medeni Hukuku Birinci Cilt Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku**. 9. Bası. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 2012.

Antalya, O.Gökhan. **Miras Hukuku**. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 2009.

Arkun, Nezahat. **İntiharın Psikodinamikleri**. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1978.

Artuc, Mustafa. **Kişilere Karşı Suçlar**. Ankara: Adalet Yayınevi, 2008.

Artuk, Mehmet Emin, Ahmet Gökçen ve Caner Yenidünya. **Ceza Hukuku Genel Hükümler**. Ankara: Adalet Yayınevi, 2013.

Artuk, Mehmet Emin, Ahmet Gökçen ve A.Caner Yenidünya. **Ceza Hukuku Makaleleri**. İstanbul: Güven Kitap Kirtasiye,2002.

Artuk, Mehmet Emin, Ahmet Gökçen ve A. Caner Yenidünya. **Ceza Hukuku Özel Hükümler**. 13. Baskı. Ankara: Adalet Yayınevi, 2013.

Artuk, Mehmet Emin ve A.Caner Yenidünya. “Ötanazi”, **Hukuk ve Etik Boyutuyla Ötanazi**. Nur Centel (drl.). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2011, ss.107-140.

Artuk, Mehmet Emin, Ahmet Gökçen ve A. Caner Yenidünya. **Türk Ceza Kanunu Şerhi**. Ankara: Turhan Kitabevi, 2009.

Aydın, Devrim. **Türk Ceza Hukukunda Suça İştirak**. Ankara: Yetkin Yayınları, 2009.

Aydın, Nurullah. **Türk Suç ve Ceza Hukuku Genel Hükümler-Özel Hükümler**. Güncellenmiş 2. Baskı. Ankara: Adalet Yayınevi, 2009.

Aydın, Murat. **Türk Ceza Kanunu’nun Genel Hükümleri Açısından Basın Suçlarında Sorumluluk**. Ankara: Adalet Yayınevi, 2010.

Becceria, Cesare. **Suçlar ve Cezalar Hakkında**. Sami Selçuk (çev.). Ankara: İmge Kitabevi, 2004.

Centel, Nur, Hamide Zafer ve Özlem Çakmut. **Kişilere Karşı İşlenen Suçlar**. cilt I. 2. Bası. İstanbul: Beta Yayınları, 2011.

- Centel Nur, Hamide Zafer ve Özlem Çakmut. **Türk Ceza Hukukuna Giriş**. İstanbul: Beta Yayınları, 2014.
- Çınar, Ali Rıza. **Tehdit Suçu**. Ankara: Turhan Kitabevi, 2002.
- Demirbaş, Timur. **Ceza Hukuku Genel Hükümler**. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2012.
- Dönmezer, Sulhi. **Kişilere ve Mala Karşı Cürümler**. Tıpkı 17. Bası. İstanbul: Beta Yayınları, 2004.
- Durkheim, Emile. **İntihar**. Özer Ozankaya (çev.). İstanbul: Cem Yayınevi, 2002.
- Duttge Gunnar. “Alman Hukukunda Ötanazi”, **Hukuk ve Etik Boyutuyla Ötanazi**. Nur Centel (drl.). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2011, s.224-225.
- Ekinci, Mustafa ve Şerafettin Özcan. **Açıklamalı-İçtihatlı Kasten Öldürme Suçları**. Ankara: Adalet Yayınevi, 2004.
- Erem, Faruk. **Suç Bilimi Açısından Adalet Psikolojisi**. 10. Bası. Ankara: Adil Yayınevi, 1997.
- Erem, Faruk ve Nevzat Toroslu. **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**. 6. Baskı. Ankara: Savaş Yayınları, 1994.
- Erman, Sahir. **Ceza Hukuku Özel Bölüm-Kişilere Karşı İşlenen Suçlar**. İstanbul: Ofset, Hazırlık ve Baskı Dünya Yayıncılık A.Ş., 1994.
- Gençcan, Ömer Uğur. **4721 sayılı Türk Medeni Kanunu**. 1.Cilt. Genişletilmiş 2. Baskı. Ankara: Yetkin Yayınları, 2007.
- Gençcan, Ömer Uğur. **Miras Hukuku**. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 2008.
- Göktürk, Neslihan. **Fikri İçtima**. Ankara: Adalet Yayınevi, 2013.
- Gören, Sami. **En Son Değişikliklerle Açıklamalı İçtihatlı 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu**. Ankara: Yetkin Yayınevi, 2012.
- Gündel, Ahmet. **Yeni Türk Ceza Kanunu Açıklaması**. cilt:2, Ankara: Sözkese Matbaacılık, 2009.
- Gündüz, Remzi ve Veysel Gültaş. **Gerekçeli Karşılaştırmalı Tablolu 2006-2007-2008 İçtihatları İle 5237 s. Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler**. cilt:2. Ankara: Bilge Yayınları, 2009.
- Hafizoğulları, Zeki ve Muharrem Özen. **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**. 2. Baskı, Ankara: USA Yayıncılık, 2010.
- Hakeri, Hakan. **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2014, s.125.
- İçel, Kayıhan. **Ceza Hukuku Genel Hükümler II**. İstanbul: Beta Yayınları, 2013.

- İnceoğlu, Sibel. **Ölme Hakkı-Ötenazi**. İstanbul:Ayrıntı Yayınları, 1999.
- Koca, Mahmut ve İlhan Üzülmmez. **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**. 5. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2012.
- Koca Mahmut ve İlhan Üzülmmez. **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**. Ankara: Adalet Yayınevi, 2013.
- Küçüktaşdemir, Özgür. **Türk Ceza Hukukunda Maddi ve Manevi Cebir**. Ankara: Seçkin Yayınevi,2012.
- Mausbach, Julian. “İsviçre Hukukunda Yardımlı İntihar”, **Hukuk ve Etik Boyutuyla Ötenazi**. Nur Centel (drl.). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2011, ss.161-180.
- Meran, Necati. **Yeni Türk Ceza Kanunu’nda Kişilere Karşı Suçlar**. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2008.
- Ölçer, Pınar. “Ötenazi ve Hekim Yardımlı İntihara ilişkin Hollanda Hukuku ve Uygulaması Üzerine Kavramsal Bir Bakış Açısı”, **Hukuk ve Etik Boyutuyla Ötenazi**. Nur Centel (drl.). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2011, ss.353-386.
- Özbek, Veli Özer, Mehmet Nihat Kanbur, Koray Doğan, Pınar Bacaksız ve İlker Tepe. **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**. 4. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2013.
- Özbek, Veli Özer. **Yeni Türk Ceza Kanununun Anlamı**. 2. cilt, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2008.
- Özgenç, İzzet. **Suçta İştirakin Hukuki Esası ve Faillik**. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Hukuk Müşavirliği Yayın No:2, 1996.
- Özgenç, İzzet. **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**. 10. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2014.
- Özkan, Halid. **Ceza Hukukunda Azmettirme**. Ankara: Adalet Yayınevi, 2013.
- Öztan, Bilge. **Miras Hukuku**. 3. Bası. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 2008.
- Öztürk, Bahri. “Hasta Hakları ve Ötenazi”. **Prof. Dr. Turhan Tufan Yüce’ye Armağan**. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını, 2001, ss.573-590.
- Parlar, Ali ve Güleç Demirel. **Açıklamalı-İçtihatlı Kişilerin Hayatına ve Beden Bütünlüğüne Karşı Suçlar**. Ankara: Adalet Yayınevi, 2002.
- Parlar, Ali ve Muzaffer Hatipoğlu. **5237 s. Yeni Türk Ceza Kanunu’nda Özel ve Genel Hükümler Açısından Asliye Ceza Davaları**. Ankara: Adalet Yayınevi, 2007.

- Polat, Ahmet Zeki. **Öğreti ve Uygulamada Adam Öldürme Suçları**. İstanbul: Alfa Yayınları, 1999.
- Savaş, Vural ve Sadık Mollamahmutoğlu. **Türk Ceza Kanunu Yorumu**. 1. ve 4. cilt, Ankara: Seçkin Yayınevi, 1995.
- Serozan, Rona. **Medeni Hukuk-Genel Bölüm-Kişiler Hukuku**. 4. Baskı. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2013.
- Soyaslan, Doğan. **Ceza Hukuku Genel Hükümler**. Ankara: Yetkin Yayınları, 2014.
- Şahin, Meral Ekici. **Ceza Hukukunda Rıza**. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2012.
- Tezcan, Durmuş, Mustafa Ruhan Erdem ve Murat Önok. **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**. 9. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2013.
- Toroslu, Nevzat. **Ceza Hukuku Genel Kısım**. Ankara: Savaş Yayınevi, 2013.
- Ünver, Yener (Ed.). **Ceza Hukuku Genel Kısım-I**. Ankara: Adalet Yayınevi, 2014.
- Ünver, Yener. “Türk Ceza Hukuku Açısından Ötanazi”, **Hukuk ve Etik Boyutuyla Ötanazi**. Nur Centel (drl.). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2011, ss.27-69.
- Yarayan, Ali. **Türk Medeni Hukuku Temel Bilgiler**. Ankara: Yetkin Yayınları, 2013.
- Yüksel, Turgut. **En Son Yargıtay Kararları İle 5237 Sayılı Yeni Ceza Kanunu’na Göre İlgili Genel Hükümler Işığında Adam Öldürme Yaralama İntihara Yönlendirme İşkence ve Eziyet Suçları**. İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları, 2007.
- Zafer, Hamide. **Ceza Hukuku Genel Hükümler**. 2. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları, 2011.

Sürekli Yayınlar

- Akıncı, Şahin. “İrade Muhtariyeti İlkesi ve Şahsiyet Hakları Açısından Ötenazi, Açlık Grevi ve Ölüm Orucu”. **Prof. Dr. Süleyman Arslan’a Armağan**. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. cilt:6, sayı:1-2, 1998, ss. 733-766.
- Artuk, Mehmet Emin. “Ötanezi”. **Yargıtay Dergisi**. sayı:3, 1992, ss.300-317.
- Çağlayan, M. Muhtar. “Ötenazi ve İntihar”. **Adalet Dergisi**. sayı:1, yıl:57, 1966, ss.3-33.
- Erdoğan, Ahmet. “Mağdurun Suç İşlenmesine Muvafakati”. **Adalet Dergisi**. sayı:10, yıl:41, 1950, ss.1285-1299.
- Erem, Faruk. “Ceza Hukukunda İntihar”. **Yargıtay Dergisi**. sayı:4, 1990, ss.490-502.
- Hafizoğulları, Zeki ve Muammer Ketizmen. “5237 sayılı Türk Ceza Kanununda Hayata Karşı Suçlar”, **Ankara Barosu Dergisi**. Yıl:66, Sayı:1, 2008, ss.143-154.
- Kamay, Behçet Tahsin. “Adli Tıp Bakımından İntiharlar Hakkında Bir İnceleme”. **Adalet Dergisi**. sayı:8, yıl:41, 1950, ss.991-996.
- Özen, Mustafa. “İntihara Yönlendirme Suçu”. **Ceza Hukuk Dergisi**. sayı: 16, yıl:6, 2011, ss. 32-65.
- Özkara, Erdem. “Ötanaziye Farklı Bir Bakış: Belçika’da Ötanazi Uygulaması ve Ülkemizdeki Durum”, **TBB Dergisi**. No.78, 2008, ss.105-122.
- Yaşar, Yusuf ve Işıl Turan. “Alman, Avusturya ve İsviçre Yüksek Mahkeme Kararları Çerçevesinde Talep Üzerine Öldürme Suçu ile Ötanazi İlişkisi”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**. Cilt.19, Sayı.1, 2013, ss.39-72.

Diğer Kaynaklar (Raporlar, Tezler, Kanunlar, İnternet vd.)

Ak, Mehmet, Kamil Nahit Özmenler ve Aytekin Özşahin. “Psikolojik Otopsi ve Türkiye’deki Uygulamaları”. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2009, 10(4), ss. 332-335. <http://openmed.nic.in/3442/01/332.pdf>, (28.12.2011).

American College of Pediatricians. Neonatal Euthanasia: The Groningen Protocol. 2014, ss.1-5. <http://www.acpeds.org/the-college-speaks/position-statements/life-issues/neonatal-euthanasia-2> (09.07.2015).

Asoğlu, Mehmet. “Şanlıurfa’da İntihar Girişimlerinin İlişkili Olduğu Risk Faktörleri”, **Uzmanlık Tezi**. T.C. Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlığı Psikiyatri Anabilim Dalı, 2007.

Australian Christian Lobby. Consultation Paper on Voluntary Assisted Dying Submission of the Australian Christian Lobby. 2013. <http://www.acl.org.au/wp-content/uploads/2013/03/130315-ACL-Submission-to-the-Consultation-Paper-on-Voluntary-Assisted-Dying.pdf> (10.07.2015).

Aydınlık Gazetesi. “İntihar Değil, Cinayet!”. (10.08.2011). http://www.aydinlikgazete.com/index.php?option=com_content&view=article&id=2714:ntihar-deil-cinayet&catid=108:toplum&Itemid=140 (28.12.2011).

Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı, Töre ve Namus Cinayetleri Raporu, 25.06.2008, <http://www.ihb.gov.tr/RaporlarIstatistikler.aspx>, (28.12.2011).

Bulduk, Esra Huri. “Türkiye’de İntihar Olgusunun Çözümlemesi: “Batman Örneği””, **Yüksek Lisans Tezi**. T.C. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.

Canady, Charles T.. “Physician-Assisted Suicide and Euthanasia in the Netherlands: A Report to the House Judiciary Subcommittee on the Constitution”, *Issues in Law & Medicine*. 1998, Vol.14, No.3, ss.301-324. http://www.nightingalealliance.org/pdf/Netherlands_Report_to_House.pdf (07.07.2015).

Codice Penale Italiano, Art.580, <http://www.ordineavvocatirieti.it/sites/default/files/uploaded/ilcodicepenaleitaliano.pdf> (23.08.2015)

Cohen, Raphael ve D.Phil Almagor. “Euthanasia Policy and Practice in Belgium: Critical Observations and Suggestions for Improvement”, *Issues in Law & Medicine*. 2009, Vol.24, No.3, ss.187-217. <http://www.hull.ac.uk/rca/docs/articles/euthanasia-belgium.pdf> (19.06.2015).

- DIGNITAS. Legal Basis. 2015. http://www.dignitas.ch/index.php?option=com_content&view=article&id=12&Itemid=53&lang=en, (19.06.2015).
- DIGNITAS. Who is DIGNITAS?. 2015. http://www.dignitas.ch/index.php?option=com_content&view=article&id=4&Itemid=44&lang=en (19.06.2015).
- Dunsmuir, Mollie ve Diğerleri. “Euthanasia and Assisted Suicide”, *Government of Canada Publications*. 1998, Vol.91, No.9E. <http://publications.gc.ca/Collection-R/LoPBdP/CIR/919-e.htm> (07.07.2015).
- Ertürk, Yakın. “Birleşmiş Milletler Kadına Karşı Şiddet, Sebepleri ve Sonuçları Özel Raportörü Yakın Ertürk’ün Türkiye Ziyaretine İlişkin Raporu”. http://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/Books/khuku/kadinlara_karsi_siddet/siddet_bm_ozel_raportoru_yakin_erturk_turkiye_ziyaretine_il.pdf (28.12.2011).
- Etkin Haber Ajansı**, “İntihar mı Katliam mı?”. (05.03.2011). <http://www.etha.com.tr/Haber/2011/03/05/kadin/intihar-mi-katliam-mi/> (28.12.2011).
- EXIT-Deutsche Schweiz. Our Society. 2014. <http://www.exit.ch/en/who-is-exit/> (17.06.2015).
- EXIT-ADMD. Comment est né le mouvement EXIT ?. 2015. <http://www.exit-geneve.ch/Buts.htm> (17.06.2015).
- Ex International. Organization for assisting self-determined human death. Ss.1-4. <http://www.exinternational.ch/pdf/Flyer%20engl.pdf> (17.06.2015).
- French Penal Code, Article.223/13-15, http://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CBwQFjAAahUKEwjamLX94L7HAhXIbRQKHVZNC4o&url=http%3A%2F%2Fwww.legifrance.gouv.fr%2Fcontent%2Fdownload%2F1957%2F13715%2Fversion%2F4%2Ffile%2FCode_33.pdf&ei=aYDZVZrALMjbUdaardAI&usq=AFQjCNFxDWGkWak-ZMcE8hXuNQGTd4y8sQ (23.08.2015).
- Gazi Üniversitesi Türk Ceza Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi. **Türk Ceza Hukuku Mevzuatı**. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2014.
- Haas-İsviçre, Grégor Puppink ve Andrea Popescu, Koch v. Germany: The ECHR Called Again to Decide on Assisted Suicide. (08.09.2011). <http://www.eclj.org/Releases/Read.aspx?GUID=5cd238a9-6a52-47b0-9caa-6e1873550d2a>, (05.12.2011).
- Haberlink**, “Kadınlar Zorla İntihar Ettiriliyor!”. (14.10.2010). <http://www.haberlink.com/haber.php?query=54714> (28.12.2011).
- Hartling, Ole ve Berit Andersen Faber. “End of life – Euthanasia”, *DETETİSKERAD*.2006, ss.1-3. <http://etiskraad.dk/upload/publications->

[en/euthanasia-and-conditions-of-the-dying/end-of-life/kap3_4.htm](http://www.assistedsuicide.org/suicide_laws.html)
(17.06.2015).

Humphry, Derek. "Tread Carefully When You Help to Die Assisted Suicide Laws Around the World", 2005, http://www.assistedsuicide.org/suicide_laws.html (19.06.2015).

Institute for Bioethics. Belgian Euthanasia Increases by 89% in four years. 2014. <http://noeuthanasia.org.au/blog/2102-euthanasia-in-belgium-up-89-in-four-years.html> (27.06.2015).

Kidd, Dale ve Herman Nys. "The Belgian Act on Euthanasia of May, 28th 2002", *Ethical Perspectives*. 2002, Vol.9, No.1-2, ss.182-188. <http://www.ethical-perspectives.be/viewpic.php?TABLE=EP&ID=59> (20.06.2015).

Koca, Mahmut. "TCK'da İntihara İkna ve Yardım Suçu", **Yüksek Lisans Tezi**. T.C.Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1993.

Kohen, Raphael ve D. Phil Almagor. "Belgian euthanasia law: a critical analysis", *Journal of Medical Ethics*. 2009, Vol:35, No:7, ss.435-439. http://hcc.haifa.ac.il/~rca/articles/Belgian_euthanasia_law.pdf (26.06.2015).

Korff , Douwe. "Yaşam Hakkı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 2. Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Kılavuz Kitap". Özgür Heval Çınar ve Abdulcelil Kaya (çev.). İnsan Hakları El Kitapları No:8. http://www.yargitay.gov.tr/abproje/belge/kitaplar/AIHS_mad2_YasamHakki.pdf (25.11.2011).

Kur'an. Nisa Suresi, Ayet 29.

Library House of Commons, Assisted Suicide, 2014, <http://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN04857/SN04857.pdf> (23.08.2015).

Library of Congress. Netherlands: Precedent Set in Case of Son-Assisted Suicide. 2015. <http://www.loc.gov/search?new=true&q=netherlands%3A+Precedent+Set> (09.07.2015).

Malkoç, İsmail. **Açıklamalı-İçtihatlı 5237 sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu**. 1.cilt. Ankara: Malkoç Kitabevi, 2007.

Navai, Ramita. "Women Told: 'You Have Dishonoured Your Family, Please Kill Yourself'", *The Independent*. 27 Mart 2009. <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/women-told-you-have-dishonoured-your-family-please-kill-yourself-1655373.html> (28.12.2011).

Netherlands Criminal Code. Section 293 ve Section 294. http://www.ejtn.eu/PageFiles/6533/2014%20seminars/Omsenie/WetboekvanStrafrecht_ENG_PV.pdf (07.07.2015).

Netherlands Ministry of Foreign Affairs. The Termination of Life on Request and Assisted Suicide Act in Practice. 2010, ss.1-21.

- <http://cdn.factcheck.org/UploadedFiles/2012/02/faq euthanasia.pdf> (07.07.2015).
- New South Wales Parliamentary Library. Euthanasia. 2013. [http://www.parliament.nsw.gov.au/prod/parlament/publications.nsf/key/Euthanasia/\\$File/Euthanasia+Issues+Background+update.pdf](http://www.parliament.nsw.gov.au/prod/parlament/publications.nsf/key/Euthanasia/$File/Euthanasia+Issues+Background+update.pdf) (10.07.2015).
- Oregon Public Health Division. Death with Dignity Act History. 2015. <https://public.health.oregon.gov/ProviderPartnerResources/EvaluationResearch/DeathwithDignityAct/Documents/history.pdf> (09.07.2015).
- Oregon Public Health Division. Death with Dignity Act Requirements. 2015. <https://public.health.oregon.gov/ProviderPartnerResources/EvaluationResearch/DeathwithDignityAct/Documents/requirements.pdf> (10.07.2015).
- Oregon Public Health Division. The Oregon with Dignity Act Oregon Revised Statutes.2015. <https://public.health.oregon.gov/ProviderPartnerResources/EvaluationResearch/DeathwithDignityAct/Documents/statute.pdf> (10.07.2015).
- Palabıykoğlu, Refia, Semra Azizoğlu, Seda Haran ve Hülya Özayar. "Gazetelerdeki İntihar Haberlerinin Okuyucuya Nasıl Yansıtıldığına İlişkin Bir Çalışma", *Kriz Dergisi*. 2(2), ss.285-292. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/21/69/653.pdf>, (04.12.2011).
- Parkinson, Joseph. "Euthanasia in Western Australia 2010: Background and Analysis", *Chisholm Health Ethics Bulletin*. 2010, Vol.16, No.2, ss.1-6. <http://www.bioethicsperth.org.au/Upload%5CCHEB%20WA%20Euthanasia%20.pdf> (10.07.2015).
- Parlar, Ali ve Muzaffer Hatipoğlu. **5237 sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu**. 1.cilt. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2007.
- Parliament of Australia. Euthanasia – the Australian Law in an International Context. 1997. http://www.aph.gov.au/About_Parliament/Parliamentary_Departments/Parliamentary_Library/pubs/rp/RP9697/97rp4 (09.07.2015).
- Pereira, Jose. "Legalizing euthanasia or assisted suicide: the illusion of safeguards and controls", *Current Oncology*. 2011, Vol.18(2), No:e38-e45, <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3070710/> (20.06.2015).
- Public Health Division. Oregon's Death with Dignity Act—2014. 2015. <https://public.health.oregon.gov/ProviderPartnerResources/EvaluationResearch/DeathwithDignityAct/Documents/year17.pdf> (10.07.2015).
- Radikal Gazetesi**. "Töre Cinayeti Yerine Töre İntiharı Geldi!". (28.05.2006). <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=188601> (28.12.2011).
- Sarchet, Penny. "Tourism to Switzerland for assisted suicide is growing, often for nanfatal diseases", *The Washington Post*. 2014. <http://www.washingtonpost.com/national/health-science/tourism-to->

[switzerland-for-assisted-suicide-is-growing-often-for-nonfatal-diseases/2014/09/22/3b9de644-2a14-11e4-958c-268a320a60ce_story.html](http://www.bbc.com/health/2014/09/22/3b9de644-2a14-11e4-958c-268a320a60ce_story.html)
(19.06.2015).

Sayıl, Işık, Saynur Canat ve Handan Tuğcu. “On Altı İntihar Olgusunun Psikolojik Otopsi Yöntemi İle Değerlendirilmesi”. *Kriz Dergisi*, 11(2), ss. 1-6. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/21/114/795.pdf>, (28.12.2011).

Smets, Tinne ve diğerleri. “Reporting of euthanasia in medical practise in Flanders, Belgium: cross sectional analysis of reported and unreported cases”, *The BMJ*. 2010, ss.1-8. <http://www.bmj.com/content/341/bmj.c5174.full.pdf+html> (23.06.2015).

Society for the Protection of Unborn Children. Euthanasia and Physician-Assisted Suicide: Recent Developments and Ethical Analysis. 2002, ss.1-10. <https://www.spuc.org.uk/documents/papers/Euthanasia-assistedsuicide.pdf> (07.07.2015).

Swiss Criminal Code. <http://www.admin.ch/ch/e/rs/3/311.0.en.pdf> (29.12.2011).

Taşdelen, Murat. “İnanç Açısından İntihar”, **Yüksek Lisans Tezi**. T.C.Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006.

Termination of Life on Request and Assisted Suicide Act. Article 1. <http://www.eutanasia.ws/documentos/Leyes/Internacional/Holanda%20Ley%202002.pdf> (07.07.2015).

The Economist. Where to go to die. 2014. <http://www.economist.com/news/international/21607888-small-group-countries-helping-someone-die-not-crime-where-go-die> (28.06.2015).

The Life. Global Euthanasia Laws. 2011. <http://www.life.org.nz/euthanasia/euthanasialegalkeyissues/global-euthanasia-laws/> (19.06.2015).

Tiedemann, Marlisa ve Julia Nicol. “Euthanasia and Assisted Suicide: International Experiences”, *Backround Paper*. 2011, ss.1-16. http://publications.gc.ca/collections/collection_2011/bdp-lop/bp/2011-67-eng.pdf (19.06.2015).

Tokaç, Mahmut. “Ötanazi”, <http://www.belgeler.com/blg/2bqd/otanazi>, (26.12.2011).

Türk Dil Kurumu, Büyük Türkçe Sözlük, 2015, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.55d81ee0d3cfa7.89215186 (22/08/2015).

Türkiye İstatistik Kurumu. İntihar Sayısı ve Kaba İntihar Hızı. 2015. <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> (11.07.2015).

Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu. Şanlıurfa İlinde Artan İntihar Araştırması. (25.07.2011). <http://www.tkdf.org.tr/sanliurfaporu.pdf> (28.12.2011).

- Washington State Hospital Association. The Washington Death with Dignity Act. 2008.
<http://www.wsha.org/files/i1000%20text.pdf> (10.07.2015).
- Yargıtay Başkanlığı. Bilişim Hukuku Konferansı Açılış Konuşması. (09.10.2008).
<http://www.yargitay.gov.tr/belgeler/site/documents/bilisim/bilisim.html>
(28.12.2011).
- Yenisey, Feridun ve Gottfried Plagemann. **Alman Ceza Kanunu**. İstanbul: Beta Yayınları, 2015.
- Yıldız, Mine. “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine Göre Yaşam Hakkı ve Sınırları”,
Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004.